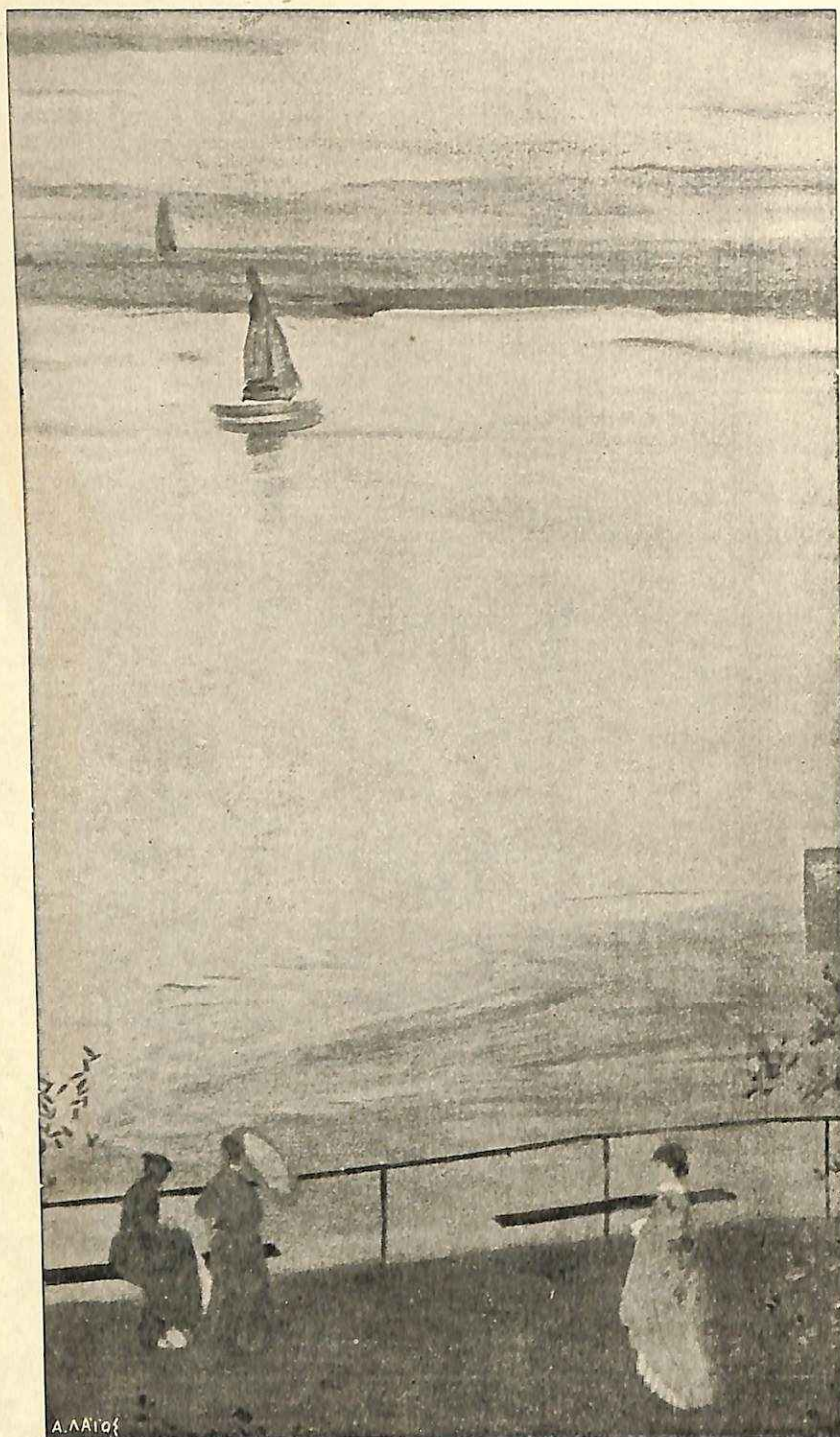
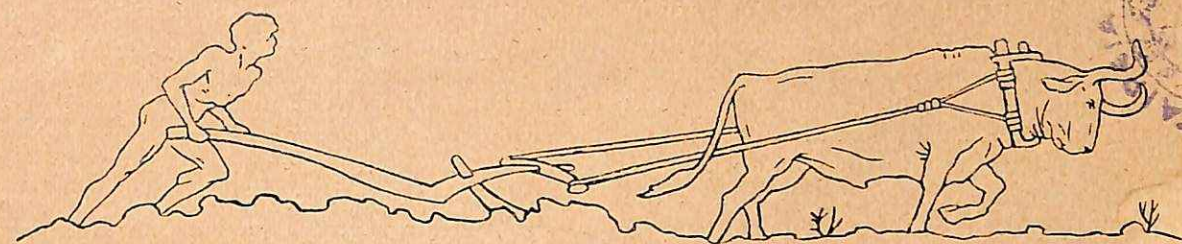

ΤΟΠΙΟΝ

ΥΠΟ Ι. ΟΥΙΣΛΕΡ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ 5' 31 Ο-
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1906

ΑΡΑΓΜΕΝΟΣ

Α νοίγω τὸ παράθυρόν μου. Καὶ μετὰ τὸ ἀνοίγισμα, σὺν τῇ ἡτῇ τὸ σύνθημα, ἀρχίζει μία ἐργασία σιγανὴ καὶ περιέργη. Ἐξω ὅλα εἶναι σκεπασμένα μετὰ μιὰ γαλακτώδη οὐμίχλη, καὶ ἀπὸ τὸν ἄμορφον ἐκεῖνον παρερχόμενον λευκὸν χυμόν, ὁράται χεῖρες τραβοῦν ἀριστερά, δεξιὰ, εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὕφασμα διάτρητον καὶ λεπτότατον, καὶ μέσα ἀπὸ τὸ ἔσχισμα ἐκεῖνο ἀρχίζει νὰ ἀποκαλύπτεται ἐμπρὸς μου, εἰς σκηνὰς χωριστάς, τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης, ἡ ἄγνωστος φύσις. Ὑστερα ἀπὸ τὴν θαλασσοταραχὴ ἀρχίζω νὰ γνωρίζω τὸ λιμάνι ποῦ ὄραξα.

* * *

Εἰς μίαν κίτρινην πλατεῖαν δροσερὰν ἀκόμῃ, χρωματισμοὶ διάφοροι ἀνάμικτοι κυτοῦν τὰ τὰ μάτια μου. Ἄνδρες βιαστικοί, ἀράπηδες μὲ γαλᾶζιες γκελεμπίες, φάσματα ζωντανὰ, παρέχονται εὐθύμα χρωματιστὰ ἀραπάκια, κόκκινα, πράσινα, εἰς ὅλα τὰ χρώματα κυλίσονται μέσα στὴν κίτρινην ἄμμον, ἐνῶ μὲ σοβαρότητα καὶ χάριν, μὲ τοὺς ἀμφορεῖς εἰς τοὺς ὤμους, γυναῖκες φελλαχίνες, μὲ μαῦρα ἱμάτια καὶ μαλακὰ, καὶ μαύρους πέπλους πλουσίους εἰς πτυχάς, ἔδῳ στέκονται ὡς ἀρχαῖα ἀγάλματα, σημεῖα εὐχάριστα, καὶ παρακάτω εἰς μίαν μακρὰν γραμμὴν λυγεραὶ καὶ εὐχάριστα, κόπτουν ἁρμονικὰ τὸν κίτρινον αἶρα. Καὶ εἰς μίαν στιγμὴν νομίζεις πῶς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὄντα κινηγῶνται, τὸ ἓνα διώκει τὸ ἄλλο, καὶ εἰς μικροτάτον διάστημα μερικὰ ἄλογα ἀκόμῃ, τὰ τελευταῖα, τρέχοντα καμαρωτά, διακρίνονται εἰς τὸν ὁρίζοντα, κλείοντα τὴν μικρὰν καὶ σύντομον προῖνὴν ἐκεῖνην ζωὴν.

Ἀπέραντοι ἐκτάσεις ὁμοιόμορφοι καὶ ἀχανεῖς ἀποκαλύπτονται ἐνώπιόν μου. Εἶναι ἡ ἔρημος ἡ βουβὴ καὶ ἡ πεθαμένη. Καμμία κίνησης ζωντανῇ δὲν τὴν ταράττει. Ὁ ἥλιος φωτίζει καὶ θερμαίνει τὴν γυμνότητά της διὰ τὸν ἄνεμον, τὸν μόνον ἐπισκέπτην της. Καὶ αὐτὸς τραγουδιστὴς ἀκούραστος καὶ παιχιδίᾳ τὴν διατρέχει χαρούμενος, χαιδεύων καὶ ἀπολαμβάνων τὴν διαρκῶς τρυφερὰν καὶ παρθενικὴν ἐπιδερμίδα της. Ἐπανέσγεται μὴ θέ-

ETAIRPEIA PIRATESSON LEANIN
KOLME
BIBAKONKIZ APY
ΔΟΝ Α
ΗΜΕΡΑ
ΑΡΙΘ.

λων να λησμονήση καμμίαν ζεστήν πτυχὴν καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν ἀπόλυτον κυριότητα ἀρχίζει νὰ φωνάζῃ, νὰ γίνεται προκλητικός, νὰ θορυβῇ. Σὲ λίγο, οἱ κρότοι ποῦ κάμνει εἶναι τρομακτικοὶ καὶ ἄγριοι. . . . Μέσ' τὸ τρομακτικὸν ἐκεῖνο περιβάλλον αἰσθάνομαι νὰ χάνω τὰς σκέψεις μου, νὰ ἀποβάλλω ἀπὸ πάνω μου μίαν πρὸς μίαν τὰς ιδέας μου, νὰ ξεχνῶ κάθε τρόπον ἀντιλήψεως, νὰ ἀποτινάσσω καὶ νὰ ἀπογυμνῶνω τέλος τὸν ἑαυτόν μου. Μίαν αἰσθησὶν αἰσθάνομαι μόνον, τὸ πέτρινο χῶμα σὰν στρώμα μαλακὸ νὰ μὲ λιχνίζει καὶ ἕνα ρεῦμα ἀέρος χαϊδευτικὸν νὰ περνᾷ ἀπὸ πάνω μου βιαστικὸ καὶ νὰ μὲ ἐλαφρώνῃ, ἐλαφρώνῃ, ὥς ποῦ νὰ μὴν αἰσθάνωμαι πλέον οὔτε τὸν ἑαυτόν μου. . . . Πόσες ὥρες ἔμεινα ἔτσι; Πόσες ὥρες διήρκεσε ἡ προπαίδεια αὕτη; δὲν ξεύρω. Ἄλλ' αἰσθάνομαι ἤδη μίαν ἡδονικὴν ἐλαφρότητα νὰ πετάξω, καὶ τὴν ζεστὴν τὴν ἀπολαμβάνω ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἡ φύσις, δίπλα μου. Ἀρχίζω νὰ βλέπω ὁλόγυρά μου ἐκστατικός, καὶ ἐνῶ προσπαθῶ νὰ διακρίνω, νὰ δώσω εἰς κάθε τι ποῦ βλέπω ἕνα ὄνομα, τὸ ὄνομά του, δὲν τὸ καταρθώνω, τὰ συγχέω διαρκῶς. Ἐνα βαθὺ αἶσθημα πιέζει τὴν ψυχὴν μου. Καὶ αἰσθάνομαι καλὰ πῶς τὸ αἶσθημα αὐτὸ εἶναι τραγοῦδι, ἕνα τραγοῦδι δικό μου, ὅλως διόλου ἀτομικὸ, καμωμένο ἀπὸ αἰσθήματα, ποῦ ἐπὶ ὥρας τώρα ἡ ψυχὴ μου γεννοῦσε, μετατρέπουσα τὰς ἐντυπώσεις μου, καὶ ὁλόκληρον τὴν φύσιν, εἰς αἰσθήματα. Καὶ τὸ τραγοῦδι αὐτὸ θέλει νὰ ἔβγῃ εἰς μίαν κραυγὴν πάθους ἢ εἰς προσευχὴν ἀμαρτωλὴν.

Κάτω ἀπὸ τὸν ξερὸν βράχον, ἡ μικρὰ πόλις, ἔως τώρα ἄφαντη, λάμπει μέσα σὲ μιὰ μεγαλοπρέπεια ἀνήκουστη. Κίνημα διάτρητον τὴν σκεπάζει καὶ λίθοι πολύτιμοι, διαμάντια καὶ ρουμπίνια μὲ τέχνην ριγμένα, τὴν στιγματίζουν σχηματίζοντες σχέδια διάφορα καὶ ἀπαstraπτοντες λάμψεις καὶ ἀπαυγάσματα χρυσοῦ, στὴν κορεσμένην ἀπὸ ζέστην ὁλόγυρα ἀτμοσφαῖραν. Καὶ ἡ ἀκτινοβολία αὕτη μὲ τὴν βασιλικὴν διακόσμησιν προέρχεται ἀπὸ τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν εὐθυμίαν τοῦ ἡλίου, ποῦ ρωμαλέος καὶ σφριγῶν σπεύδει νὰ ξυπνήσῃ ὁλόκληρην τὴν φύσιν.

Εἰς ἕνα βάθος, ὀμιχλῶδες ἀκόμη, σειρὰ ἀπὸ φοίνικας ποῦ ἔχουν χάσει τοὺς κορμούς των καὶ ἡ κεφαλὴς των ζωντανὲς καὶ εὐκίνητες φαίνονται ἀπὸ μακρὰ σὰν ναυτικὰ σήματα, ἀγγέλλει

διαφόρους διαθέσεις καὶ θελήσεις τῆς σκεπασμένης ἀκόμη φύσεως. Πέραν μακρὰ φαίνεται ἡ θάλασσα σκοτεινὴ καὶ μυστικὴ μὲ γαλάζια κύματα. Οἱ φοίνικες ἀνακατόνονται μὲ τὰ γαλανὰ νερά, χαρακωμένα μὲ ἄσπρες γραμμὲς ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀπὸ τὰ ἄσπρα πανάκια τῶν καϊκιῶν. Καὶ ἡ Πυραμίδες, κατὰ κολοβὲς Πυραμίδες στακτερές, κάμνουν βαρυνὲς προσπάθειες νὰ βγάλουν τὸν ὄγκον τους ἔξω.

Μία καλύπτρα πυκνὴ χωματίνη τὰ καλύπτει σὲ λίγο ὅλα, τὴν μακρυνὴν θάλασσαν, ποῦ ἦτο ὁ Νεῖλος, ἡ ἔρημος καὶ τὸ πράσινον κατάφυτον δασάκι τῶν φοινίκων. Ἐλαμψαν τὴν πρωϊνὴν χρωματιστὴν ζωὴν των καὶ ὁ ἥλιος τακτικὸς καὶ στοχαστικὸς, τὰ ἐνέδυσσε τὴν ἐνδυμασίαν τῆς δουλειᾶς καὶ τὰ ἔσπρωξε.

Κιτρίνισε καὶ ἡ ἔκτασις αὕτη καὶ ὁ ἥλιος γοργὸς ἔτρεξε βαδύτερα νὰ ξυπνήσῃ καὶ ἄλλους τόπους. Πέραν μέσα σ' ἕνα ἐλαφρὸ πράσινο, ἡ ἐπίλοιπη χώρα, ἡ ἐνδοξος χώρα τῶν μεγάλων Πυραμίδων ἀρχίζει νὰ ἔρχεται στὴ ζωὴ.

Μία παράδοσις λέγει πῶς αἱ Πυραμίδες εἶναι γυναῖκες μὲ σάρκας καὶ ὁσά. Πολλὰς φορές, οἱ ἐπισκέπται τῆς ἐρήμου, ἔμποροι μὲ τὰ καραβάνια των ἢ παλαιοὶ ἀναχωρηταί, οἱ ὑποπτοὶ αὐτοὶ σύντροφοι τῆς Ἐρήμου οἱ ἀνακατωμένοι εἰς ὅλας τὰς περιπαθεῖς ἱστορίας, εἰς τὰς ντροπαλὰς ὥρας τῆς Αὐγῆς τὰς ἀντίκρυσαν μὲ τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν των, ἀμερίμουνος στὴν πρωϊνὴν δρόσον, νὰ κάμνουν τὴν τοαλέταν των. Τὰς εἶδαν ὅμως ἀπὸ μακρὰ καὶ δὲν ἐσταμάτησαν νὰ καλοῦδουν φοβούμενοι τὴν ὀργὴν τοῦ ἀνδρειωμένου καὶ ζηλιάρη ποταμοῦ, τοῦ ἀγαπητικοῦ των. Ξέρουν πολλὰ καλὰ οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων καὶ ὅλης τῆς ζεστῆς Αἰγυπτιακῆς γῆς, πόσον ὁ μέγας Θεὸς καὶ μεγαλοπρεπὴς ποταμὸς Νεῖλος εἶναι περιποιητικὸς καὶ γλυκομίλητος πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἀπὸ χρόνια παλαιά, ποῦ δὲν τὰ θυμᾶται ἡ ἱστορία, κατ' ἔτος τὰ πράσινα καὶ ὀρμητικὰ νερά του ἐδέχοντο τακτικὰ σπαρταρίζοντα τὸ εὐσεβὲς ἀφιέρωμα τῶν κατοίκων, τὴν πιὸ ὁμορφὴ κόρη τῆς χώρας. Τὴν ἔπαιρνε στὴν ἀγκαλιά του καὶ ἔφενυγε βιαστικὸς, εὐχαριστημένος καὶ μὲ ταῦτα ἀπειλητικὸς, περνῶν διὰ μέσου τοῦ φοβισμένου ποιμνίου του, ποῦ γονατισμένο μὲ τὸ πρόσωπον ἀγγίζοντας τὴν γῆν, περίμενε τὴν διάβασίν του στὰς δύο τοὺς ὄχθας. Ἀφ' οὗτου ὅμως τοῦ ἔκοψαν τὴν προσφορὰν, σκυθρωπὸς

ὁ Θεὸς ἐπισκέπτεται τώρα μὲ περισσότερον πάθος διπλοῦν, ἀγάπης καὶ ἐκδικήσεως, τὰς τρεῖς πιστὰς του ἐρωμένας, τὰς εὐσώμους καὶ λυγερὰς Πυραμίδας.

Καὶ διηγοῦνται πάλιν μὲ φόβον καὶ δέος εἰς τὴν ψυχὴν οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐρήμου, τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα καὶ τὰς προσπάθειας, ποῦ καταβάλλει ὁ Νεῖλος νὰ φθάσῃ ἐγκαίρως εἰς τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως πρὶν ἀκόμη δύσῃ ὁ ἥλιος. Ἄγριος καὶ φοβερὸς πηδᾷ χώρας ἀμετρήτους, πλακώνει κάθε ἐμπόδιον ποῦ τοῦ παρουσιάζεται, καὶ ὅταν φθάσῃ ὕστερα ἀπὸ δρόμους καὶ δρόμους ἀκούραστος εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἐρήμων, ἀναγκασμένος νὰ περάσῃ ἀπ' ἐκεῖ, νὰ ὑποστῇ τὰς ζεστὰς περιπτώξεις των, μουγγρίζει καὶ ἀπειλεῖ νὰ μὴν τοῦ καταπιῶν τὴν ὀρμὴν, νὰ μὴν τοῦ ροφήσουν τὸ σφριγὸς ἡ διψασμένες καὶ κατὰξερές κίτρινες στρίγγλες. . . . Ὁ μέγας τοῦ φίλος ὁ ἥλιος περιμένει ν' ἀκούσῃ ἀπὸ μακρὰ τὸν κουρασμένον καὶ φαρδὸν ἀνασαμόν του διὰ νὰ δύσῃ. Ἄλλ' ὅταν ἀργήσῃ τοῦ ἐπιφυλάττει τότε τὰς ἐκτεταμένας ἐκείνας καταπόρφυρας δύσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπομονητικὰ τοῦ φέγγουν τὸν δρόμον εἰς μίαν σιωπηλὴν καὶ μεγαλοπρεπὴ ἀποθέωσιν, ἀνταξίαν τοῦ Θεοῦ, διακριτικὰ ἀποσυρόμεναι, καὶ τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὸν τόπον τῶν ἐρωτων του. . . .

Ὁ ἥλιος ἔκαμε τὸν γῦρον του καὶ τὸ πρῶτ' διερχόμενος ἀπ' ἐκεῖ πονηρὰ, πρὶν φύγῃ, τραβᾷ μερικὰ παραπετάσματα νὰ ἰδῇ. Εἶναι τὸ πρῶτον φῶς. Καὶ ἀπὸ τὴν χαριτωμένην ἐκείνην κίνησιν τοῦ ἡλίου μία μαγεία, μία ἀπόλαυσις περιχύνεται ὁλόγυρα, προερχομένη, ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν χρωμάτων, τῆς πραγματικῆς αὐτῆς ζωῆς τῶν ὄντων, ὅπου εἶναι πνιγμένοι μέσα ἢ κυφοροῦνται διάφορα μορφὰ καὶ παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀργότερον θὰ πᾶρουν ὑπόστασιν. Ἀμελῶς καὶ μὲ νοχέλειαν αἱ Πυραμίδες ἐγείρονται ἀπὸ τὸν ὕπνον. Καὶ ἐνῶ ἀκόμη τεντώνονται, ἀφίουν νὰ φαίνονται εἰς θελκτικὰς καὶ γοητευτικὰς κινήσεις καὶ στάσεις τῶν λυγρῶν σωμάτων των, τὰ κοκινωπά, ροδόχροα, τρέμοντα καὶ τὴν πρωϊνὴν δρόσον, ντροπαλὰ σάρκινα μέλη των, περιτυλιγμένα καὶ μπερδευμένα ἀκόμη μέσα στοὺς ἐλαφροὺς καὶ ἀερώδεις πέπλους τῆς λευκοφαίου, ψαράς δολιχίης.

Ἦδη τὸ πᾶν ἐξύπνησεν. Ὁ ὀφθαλμὸς τρέχει πλέον ἐλεύθερος μακρὰ, καὶ ὅ,τι συναντᾷ εἶναι σφριγηλόν, πληρὲς ζωῆς, ἔτοιμον πρὸς

κίνησιν. Ἀπειροὶ καταρράκται, πηγάζοντες ἀπὸ τὸν Οὐρανόν, ρίπτουν τὰς φλογερὰς καὶ χρυσὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου εἰς τὴν ὀργῶσαν φύσιν. Ἐνας βαρὺς ρυθμικὸς παλμὸς δονεῖ κουραστικὰ τὸν ἀέρα. Εἶναι ὁ δύσκολος ἀνασασμὸς τῆς φύσεως, ἡ ὁποία μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς κιόλας ἀρχίζει νὰ ἐνταφιάζεται μέσα εἰς μίαν ἀποτυφλωτικὴν σκόνην ἀφανείας, σιωπῆς καὶ ἡρεμίας. Ἀρχίζει ἡ ἐπικράτεια τῆς μυστηριώδους θεᾶς, τῆς ὁποίας τὸ ὁμοίωμα εἶναι στήμενον πέραν εἰς τὴν Ἄμμον, καθισμένον μὲ τοὺς γλουτοὺς εἰς τὴν κορυφὴν ἐνὸς διψασμένου βράχου. Πιέζει βαρὺ τὴν Αἴγυπτον, ἀφίνουσα μὲν τὸν παλμόν τῆς ζωῆς, ἐξαφανίζουσα ὅμως τὴν θορυβώδη ζωὴν μὲ τὴν ἀποπνυκτικὴν καλύπτραν τῆς ἡρεμίας, τῆς ἀποτυπωμένης εἰς τὸ πρόσωπόν της.

Ἐνα σύμβολον μόνον ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ ἰδέαν τῆς ἡρεμίας αὐτῆς, νὰ ἐκφράσῃ τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο τῆς ἀκλονήτου καὶ ἀμετακινήτου ἡρεμίας, ὁ Τάφος. Ἡ ψυχὴ μας μένει ἀτάραχος, δεσμία, παραδεδομένη εἰς δύσκολον καὶ μπερδευμένην ἐργασίαν σκέψεων, εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς φύσεως ἀφοῦ πρῶτα αὕτη ὑποστῇ μυρίας μετατροπὰς. Καὶ μὲ ταῦτα ὅλα ὁλόγυρά μας στέκουν ἀκίνητα σὰν νὰ τοὺς ἐξηλείφθῃ πᾶν ἔγος ζωῆς, ὑπάρξεως. Τὸ πᾶν γύρω μας εἶναι τάφος. Ζῇ τὴν ζωὴν τῶν Τάφων. Αἱ ἐπίπεδοι στέγαι τῶν οἰκῶν ἀπέναντι κυρτοῦνται, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μετασχηματίζονται εἰς θόλους μυστικὸς κρύπτοντας ζηλοτύπως ἐκεῖ μέσα τὰς ζωάς. Μεταβάλλονται εἰς τάφους μὲ τοὺς μακρουλοὺς θόλους, ἀπ' ἐκείνους ποῦ ἀπαντᾷ κανεὶς παντοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον, τοὺς τάφους τῶν Ἀράβων καλιφῶν. Τὸ δάσος τῶν φοινίκων, μακρὸ καὶ ἐκτεταμένον ὁμοιάζει μὲ πεθαμένον στρατὸν ἀπαρτιζόμενον ἀπὸ μούμιες. Οἱ κτυπητοὶ λευκόστικτοι καὶ ὀδρόθοι κορμοὶ των φέρουν μὲ τὴν αὐτὴν ἀπάθειαν καὶ ἀταραξίαν τὸ φύλλωμα των, ὅπως καὶ τὰ ἄκαμπτα καὶ νεκρωμένα κορμιά τῶν μουμιῶν φέρουν τὰ ἄλλοτε ὁμοιώματα τῆς ζωῆς, τὰ πρόσωπα των. Ἄλλ' ὃ τοῦ θαύματος! Μόνον αἱ Πυραμίδες, οἱ ἀληθινοὶ αὐτοὶ Τάφοι, ὄγκοι νικηταὶ τοῦ χρόνου, κερδίσαντες εἰς τὴν πάλιν τὴν ἀθανασίαν, λές καὶ εὐγνωμονοῦν διὰ τὸ αἶμα καὶ τὸν χρυσόν, ποῦ ἐχύθη πρὸς ἀνέγερσιν των, δείχνουν σημεῖα ἀληθινῆς ζωῆς, προσπαθοῦσαι νὰ τὴν μεταδώσουν καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἰδρυτῶν των, τῶν ὁποίων τὰ σώματα αἰῶνας τώρα τὰ ἐφύλαξαν καὶ αἰῶνας ἀκόμη θὰ φυλάξουν. . . . Στριφογυρίζουν χαριεντιζόμε-

ναι με τὸ φῶς. Δανεῖζονται μεταλλικὴν ἐλαστικότητα ἀπὸ τὴν θερμότητα του. Καὶ εἰς τὸ τρελλὸ αὐτὸ παιχνίδι χάνουν τὸ κτυπητὸν σχῆμα των, τὸ τελευταῖον ἔχνος τῆς πραγματικότητός των. Καὶ με δόξαν κώνων χαλυβδίνων, ὅλον ἐν μετασχηματιζομένων, λεπτύνουν λεπτύνουν καὶ ἀνέρχονται, ποῦ καὶ ποῦ χανόμεναι σ' ἓνα κίτρινο γρίζο, ὑποτιθέμεναι μόνον ὅτι εἶναι ἐκεῖ, ἀπὸ τὰς μεταλλικὰς των λάμψεις. Ἀνέρχονται σὰν νὰ θέλουν νὰ φθάσουν τοὺς οὐρανοὺς, λόγχοι λυγροὶ καὶ ὀξεῖαι, καὶ νὰ τὸν τρυπήσουν. Ἦδη ἡ μία ἐχάθη ὑψηλὰ καὶ ἔμειναν δύο.

Ἴδου δὲ τί ἄλλο ἐμάζευσεν ἀπὸ τὰς ἄλλας κινήσεις τὰς πραγματικὰς μέσα εἰς τὸν λουτρὸν ἐκείνον τοῦ θάμβους καὶ τοῦ φωτός.

Ἀπαθὴς ἡ ἄμμος ἐκτείνεται πλατυὰ ἀτελείωτη. Ἐάπλωσε μακρὰ τὴν ἀπέραντη ἔκτασιν της καὶ κοιμισμένη κουφὴ καὶ ἀμίλητη, ἀπολαμβάνει τὸν ἥλιον. Μονομιᾶς ὅμως χάνει τὴν ἔκτασιν της, κόπτεται ἀποτόμως εἰς δύο. Μία ἄλυσσος μακρὰ ἀπὸ καμῆλες — πῶς ξεφύτρωσε ἐκεῖ, κανεὶς δὲν τὸ ἐννόησε — τὴν χωρίζει ἁρμονικὰ εἰς δύο. Μέσα εἰς τὸν ἥλιον τῆς ἐρήμου τὸ σχῆμα των παίρνει θαυμασίαν διαύγειαν, χάνουν ὅτι ἄλλο τὰς ἐξακτῆριζε, καὶ μόνον αἱ κινήσεις των αἱ ὁμοιόμορφοι καὶ σταθεραὶ, ἐπαναλαμβανόμεναι, σὰν ὄγκοι θαλάσσιοι προσεγγίζοντες καὶ πάλιν ἀπομακρυνόμενοι, φαίνονται ζωηραὶ καὶ εὐδιάκριτοι. Ἐξηφανίσθη τὸ πραγματικόν, τὸ αἶτιον, καὶ ἔμεινε μόνον ἡ ρυθμικὴ κίνησις μετὰ τὸ σχῆμα. Ἕνας ζωντανευμένος κυματοειδὴς διάκοσμος ξαπλωνόμενος νὰ κεντήσῃ τὴν κίτρινον ἄμμον, νὰ τὴν στολίσῃ.

Ἐξαφνα μία ἀληθινὴ ὀπτασία ἐτάραξε τὴν ἡσυχίαν τῆς ψυχῆς μου. Μία μαύρη λιτανεία με φλάμπουρα καὶ μαῦρες σημαῖες, ἓνα κομμάτι ζωῆς ἀπὸ τὴν ἄλλην ζωὴν, διέρχεται σιωπηλὴ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰς στενὰς διόδους τοῦ κίτρινου βουνοῦ. Ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται. Μία χάνεται στὸ γύρισμα τοῦ δρόμου καὶ ὕστερα πάλιν ἐμφανίζεται πολυπληθεστέρα καὶ βιαστικὴ, ἐνσπεύρουσα εὐχὴ καὶ φόβον. Παρατηρῶ, ὅσα βλέπω κρατοῦν τόσον ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ὥστε νὰ τονίζεται καθαρὰ μόνον τὸ σχῆμα των, αἱ ἐλαφροὶ καὶ μαῦραι ψυχὰς, αἰσιλουέται τῆς πραγματικότητος. Καὶ αἱ κινήσεις των ἔχουν τόσον ἀπὸ τὴν ζωὴν, ὅσον μακρόθεν δρώμενα τὰ πετάματα τῶν πουλιῶν καὶ αἱ χαρακτηριστικαὶ

κινήσεις φρικώσης θαλάσσης, τῆς ὁποίας δὲν ἀκούομεν τοὺς κρότους.

Καὶ ἡ συνοδεία ἐκείνη τῶν Ἀράβων, μετὰ τῆς μαῦρες καὶ χρυσῆς σημαῖες, ὅτι μεγαλοπρεπὲς μέσα εἰς τὴν ἐρήμον, καὶ τῆς μαῦρες γκελεμπίες, ὁμοιάζει μικρογραφίαν μεσαιωνικῆς φαντασίας, ὅπου ἐκπληκταὶ αἱ ψυχὰς εἰς τοὺς ἤχους τῶν σαλπύγγων, ξετρελαμένοι ἀλλ' ἄφωνα σὰν πρόβατα ἐν πανικῷ, συμαζόνονται ὅλον ἐν πληθυνόμεναι καὶ μοιραίως πορευόμεναι εἰς τὸν τόπον τῆς Κρίσεως.

Καὶ ἡ ἡρεμία ἡ ἀτάραχη διεδέχθη καὶ τὴν διάβασιν αὐτὴν, τὸ καλογερικὸν ἐκεῖνο ὄραμα.

Κάτω εἰς τὸν ὀρίζοντα, μέσα σ' ἓνα θαμβὸ οὐρανὸν χρῶμα σταμάτησε ὁ ποταμὸς νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τὸν ἥλιον. Ἡ μαγευμένης ἀκτίνες του τὸν ἥγγισαν. Καὶ σὲ λίγο δὲν ἐφαίνετο ἄλλο παρὰ μία ἀσημένια γραμμὴ, ἓνας οὐράνιος δρόμος στρωμένος μετὰ ἄργυρον. Ὀλόγυρα ἡ φύσις προησθάνθη φαίνεται κατὰ καὶ περιεργὴ συνεσφίχθη εἰς μαῦρα σημεῖα εἰς τὸ πλατύτερον μέρος τοῦ ποταμοῦ, πραγματικὴν ἀργυρὰν πλατεῖαν ἀπαστράπτουσαν. Ἐξαφνα ἓνα σύννεφο ἐπλησίασε, κάθησε στὴ γῆς καὶ ἀρχίνησε νὰ ἀκτινοβολῇ. Ἐρχινε σπινθῆρας ἄπειρους σὰν τὸ φῶς τῶν ἀστέρων, κ' ἀπὸ κάθε σπινθῆρα μὴ ἄσπρη πεταλοῦδα ξεπετιοῦνταν. Ἀνοίγε τὰ πτερὰ καὶ γλιγωρότατη χανόταν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Ξεφόρτωσε τὸ ἐλαφρὸ τοῦ φορτίου τὸ σύννεφο, τινάχθηκε, ξετύλιξε τοὺς πέπλους του καὶ πέρασε καὶ αὐτὸ νὰ κρύψῃ στὰς πτυχὰς του τοὺς χαριτωμένους ὑποκριτὰς. Καὶ ἡ ὄνειρώδης παράστασις τῶν λάμψεων τοῦ ἄσπρου φωτός ἀρχίνησε.

Μία μὴ ἡ πεταλοῦδες ἐπανερχονται, ἀλλὰ δὲν εἶναι πλέον πεταλοῦδες. Κύκνοι ὑπερήφανοι καὶ κορδωμένοι μετὰ τὸ κατάλευκο πτέρωμά των σηκωμένο, σὰν νὰ σέρνουν ἄρματα πτερωτὰ μετὰ ὕψος σοβαρόν, γλυστροῦν στὴν ἀργυρὰ πλατεῖαν, πλησιάζουν, ζητοῦν νὰ πάρουν τὴν κατάλληλον θέσιν, κινοῦν τὸν λαιμόν, τινάζουν τὰ πτερὰ, καὶ ἓνας ἓνας ἱππότες ἐλαφροὶ καὶ χαριτωμένοι ἀραδιάζονται γιὰ τὸ ὁμορφὸ παιχνίδι, τὰ κονταροχτυπήματα. . . Πολλὰ φορὲς ὁ ἥλιος μετὰ τὰς ἀντανάκλασεις του ἔδειξε μακρὰ τὴν αἴγλην τῶν ὀπλων, καὶ κατὰ ζεστὲς φωτισμένες δονήσεις τοῦ ἀέρος ἀνήγγελλαν τὰς νίκας καὶ τὰς ἐκπλήξεις τοῦ συναγμένου ἐκεῖ κάτω πλήθους. . . Τὰ παιχνίδια ἐτελείωσαν, πῆραν τὰ ἐλαφρὰ καραβάκια

τὸ φορτίον τους, καὶ ὁ μικρὸς στόλος μετὰ μὴ ἐπιτήδεια στροφή χαιρετῶντας τὸ θαμβωμένο πλήθος, χάθηκε γλυστροῦντας στὸν ἀσημένιο δρόμο.

Μία φρικίασις διέτρεξε τὴν ἔως τότε ἀκίνητοῦσαν φύσιν. Ὅλα ξυπνοῦσαν, εἰνάζαν τὸν λήθαργον ἀπὸ πάνω των καὶ ἓνα ἓνα ἐπανερχόντο εἰς τὴν ζωὴν. Ἐπρόφθασεν ἡ δύσις καὶ καθάριζε τὸν δρόμον. Μία γαλανὴ θάλασσα τὰ ἐκάλυψε πάλι. Τὸ χρῶμα της γινόταν βαθύτερο, καὶ σὲ λίγο τὸ πᾶν ἐφαίνετο σὰν νὰ ἦτο φρεσκοβαμμένο μ' ἓνα πυκνοσκοῦρο γαλάζιο.

Ἕνα σύννεφο, ἴσως τὸ ἴδιο τὸ πρωτιτερινό, ξεχάσθηκεν ἐπάνω ἀπὸ τὸν Νεῖλον. Φαινόταν σὰν νὰ ἐπερίμενε ν' ἀνταμώσῃ μὴν οὐρανομήκη στήλη καπνοῦ, ἄχνης, ποιὸς ξέρει; σκιὰ ποῦ ἔφευγε ἀπὸ τὴν γῆ. Τὴν ἄρπαξε στὸν αἶρα, καὶ στὸ συναπάντημα ἄλλαξε μορφή.

Σὲ λίγο ἐπάνω ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἓνας ἀετὸς μετὰ ἀνοιγμένα τὰ πτερὰ ἀκίνητος κρατοῦσε σφικτὰ μὴ μακρὰ μορφή, δυσκολοδιάκριτη μέσα στὸ ἐλαφρὸν σκότος. Τὴν φιλοῦσε στὸ στόμα καὶ τὴν ἀπεχωρίζετο.

Βηρυττός

ΚΩΝΣΤ. ΜΑΚΡΗΣ

ΑΠ' ΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ ΜΟΥ

I

Μετὰ τὸ ἱσκιωμένο δειλινό, ποῦ σβύνει τὸ τραγοῦδι
Στὴ φυλλωσιά, μετὰ τὴν δροσιά, ποῦ πίνει τὸ λουλοῦδι,
Καὶ μετὰ τὸν μπᾶτη, ποῦ λυγὰ τὰ στάχνα τὰ χρυσὰ
Καὶ μετὰ ἀπ' τὴς μισόκλειστες τὴς γρίλιες μου φουᾶ,
Στὸ ρημωμένο πύργο μου, ποῦ γιὰ στολίδι μόνο
Ἐχει τὸ μαῦρο τὸν κισσὸ καὶ τὸν κρυφὸ μου πόνο,
Ἐσένα πάντα καρτερῶ!... Μὰ ὡς πότε περὶ γυρμένη
Ἡ πόρτα μου στὸν ἄνεμο, θεὰ χτυπᾷ θλιμμένη!

II

Μέσα στὸ δάσος ἡ νοτιὰ φύσαί μ' ἀνατριχίλα!
Τὸ πάτημά μου σέρνεται στὰ κίτρινα τὰ φύλλα!
Τὰ δέντρα τὰ πονετικά στὸ διάβα μου θλιμμένα,
Τὰ φύλλα τους στὸ μέτωπο μου ρίχνουν μαρμαμένα.
Καὶ σβύνει τὸ φθινόπωρο καὶ ἐγὼ μαζί του κλαίω,
Καὶ περπατῶ μονάχος μου στὴν ἐρημίαν καὶ λέω:
Τί θὰ μαζέψω στὸ βροχῆν τὴν πρώτη ἀνατριχίλα;
— Ἀνεμοσώριαστα στὴ γῆ καὶ πατημένα φύλλα!

ΑΛΕΞ. Δ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΓΕΛΟΙΟΣ ΘΕΣΜΟΣ

Είναι αναγκαῖον νὰ σημειώσω εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθῇ τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν τὸ φιλόπατρι, ὅτι ὁ θεσμός, περὶ οὗ κατωτέρω ὁ λόγος, δὲν ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων κόπτονται αἱ ἐκάστοτε ἀντιπολιτεύσεις τῆς ἑλληνικῆς Βουλῆς. Οἱ θεσμοὶ ἄλλως τε ἐκεῖνοι εἶναι ἱεροί, γελοῖος δὲ ἴσως εἶναι μόνον ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐπαγγέλλονται τοὺς ἀγρύπνους φρουροὺς αὐτῶν οἱ τῇ κακοτροπίᾳ τῆς Μοίρας καταδικασμένοι νὰ διατελοῦν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἔξω τοῦ κυβερνητικοῦ νυμφῶνος.

Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἐνὸς τῶν ἀστόχων ἐκείνων ἐθίμων, τὰ ὁποῖα αἱ κοινωνίαι ἐπινοοῦν ἢ παραλαμβάνουν ἀβασανίστως παρ' ἄλλων πρὸς ἐξυπηρέτησιν δῆθεν μιᾶς κοινωνικῆς ἀνάγκης, πραγματικῶς δὲ πρὸς ἀσυνείδητον ἐπαύξεισιν τῶν ποικίλων δεινῶν, τὰ ὁποῖα μαστίζουσιν τὸ τάλαν γένος τῶν μερόπων ἀνθρώπων, ἀφ' ἧς ἐποχῆς τοῦτο περιεφρόνησε τὰ πλεονεκτήματα τοῦ φυσικοῦ καὶ ἐνεκολπώθη τὰ ἐπίπλαστα ἀγαθὰ τοῦ κοινωνικοῦ βίου.

Πρόκειται ἀπλούστατα περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς μονομαχίας, τοῦ ὁποίου ἡ θαυματουργὸς δύναμις συνίσταται — κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν θιασωτῶν του — εἰς τὸ νὰ ἀποπλύνῃ τις διὰ τῆς χρήσεως ὅπλων καὶ αἵματοχυσίας τὸν εἰς τὴν τιμὴν αὐτοῦ διὰ μιᾶς πράξεως ἢ φράσεως ἢ συμβολικῆς παραστάσεως ἢ σκανδαλώδους μορφασμοῦ ἢ περιφρονητικῆς κινήσεως προσγεγόμενον ῥῦπον!

Ὅσον λυπηρὰ εἶναι ἡ διατήρησις τοῦ ἀνοήτου τούτου ἐθίμου ἐν Ἑσπερίᾳ, τόσον γελοῖα εἶναι ἡ χρῆσις αὐτοῦ παρ' ἡμῖν, οἵτινες παρελάβομεν αὐτὸ ἀλλαχόθεν, χωρὶς νὰ λάβωμεν τὸν κόπον νὰ ἐρευνήσωμεν ἂν συμβιβάζεται πρὸς τὸν χαρακτῆρα, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς παρθέτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνηθείας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

Ἄλλ' ἢ τὰς ἐλαφρὰς ἡμῶν πράξεις διακρίνουσα κατὰ τοὺς τελευταίους μάλιστα χρόνους ξενομανία ἔχει θαμβώσει ἡμᾶς εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ υἱοθετῶμεν τυφλοῖς ὄμμασι πᾶν ἔκφυλον προῖδν καὶ πᾶσαν νοσηρὰν ἀρχὴν τοῦ ἀνισορροποῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἀρκεῖ νὰ αὐθυποβάλλωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν ιδέαν ὅτι οὕτω πρᾶττοντες προδίδομεν εὐγένειαν ψυχῆς καὶ χαρακτῆρος μεγαλείον.

Τὸ ἔθιμον τῆς μονομαχίας — ἡ Duellssitte ἢ μάλλον Duellunsitte ὡς χαρακτηριστικώτατα ἀποκαλοῦσιν αὐτὸ οἱ Γερμανοὶ — ἔχει βαθεῖας τὰς ρίζας εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν βορείων λαῶν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ κατάργησις αὐτοῦ, ἐξασκουμένου συνεχῶς ἐπὶ δύο σχεδὸν χιλιετηρίδας, ἀπέβη ἀδύνατος, παρὰ τὰς καταβαλλόμενας ἐσχάτως μάλιστα συντόνους προσπάθειας.

Ἡ μονομαχία ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν μία τῶν θεμελιωδῶν διατάξεων τῆς ἀγράφου δικονομίας τῶν βορείων λαῶν. Πᾶς μὴ δυνάμενος ν' ἀποδείξῃ δι' ἄλλων μέσων τὴν ἰδίαν ἀδωότητα ἢ τὸ νόμιμον τῶν ὑπ' αὐτοῦ προβαλλομένων ἀπαιτήσεων ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ὅπλα, ἵνα διὰ τῆς ὑπερισχύσεως αὐτῶν καταδείξῃ τὴν ἀδικίαν τοῦ ἡττωμένου ἀντιπάλου.

Ὁ θεσμός οὗτος, ὡς καὶ ὁ κατόπιν ἀναπτυχθεὶς θεσμός τῆς *θεοκρισίας* (*Gottesurteil*) ἐβασίζοντο βεβαίως ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ δικαιοσύνη τῶν θεῶν οὐδέποτε θὰ ἐπέτρεπε τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ ἀδίκου εἰς τὴν πάλιν.

Ἐννοεῖται οἷκοθεν ὅτι παρὰ τὴν ὥραίαν ταύτην βάσιν, μετ' ἰδιαιτέρας πάντοτε προθυμίας ἔκαμνον χρῆσιν τῆς διὰ μονομαχίας ἀποδείξεως οἱ αἰσθανόμενοι ἀκμαίως τὰς σωματικὰς δυνάμεις, ἀδιάφορον ἂν ἦσαν ἀδικοῦντες ἢ ἀδικούμενοι. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ θεσμός οὗτος ὑπῆρξεν ἰνδογερμανικός, διότι ἔχνη αὐτοῦ ἀνευρίσκουμεν κατ' εἰκασίαν μὲν ἐν τῷ ἑλληνικῷ, ἀσφαλῶς δὲ ἐν τῷ ἀρχαίῳ ῥωμαϊκῷ δικαίῳ, τοῦ ὁποίου τὰ κατὰ τὴν διεκδίκησιν τῆς κυριότητος ἐν χρήσει σύμβολα, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἡ *vindicta* καὶ ἡ πανηγυρικὴ δῆλωσις «*hanc rem meam esse ajo*» οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ λείψανα τῆς εἰς ἀρχαιοτέρας ἐποχὰς ἐνώπιον τῶν δικαστῶν περὶ τὸ ἀμφισβητούμενον γινομένης πραγματικῆς πάλης τῶν ἀντιδίκων.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρωϊάτατα φωτισθέντες ἀντικατέστησαν τὴν αὐθαίρετον καὶ βάρβαρον ταύτην ἀρχὴν διὰ λογικωτέρας καὶ ἐπὶ ἀνθρωπίνως δικαιότερων βάσεων στηριζομένης διαδικασίας, μὴ δεχόμενοι δικαίως τὴν ἐξευτελιστικὴν ἀνάμειξιν τοῦ θείου εἰς τὰς ἀναποφεύκτους μικροδιαφορὰς τοῦ καθ'

ἡμέραν βίου οὕτω δὲ κατὰ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους τῶν δύο τούτων κατ' ἐξοχὴν πολιτισμένων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος, μόλις διακρίνομεν ἀμυδρὰ τινὰ σημεῖα τῆς τέως ἰσχύος τῆς *δικαστικῆς μονομαχίας*.

Οἱ βόρειοι ὅμως λαοὶ διετήρησαν μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων τὸν θεσμόν τοῦτον καταργηθέντα εἰς τὴν ἄγαν συντηρητικὴν Ἀλβιόνα μόλις ἐν ἔτει 1819 διὰ τῆς *appeal of murder act*, ἀφ' οὗ εἰς κατηγορούμενος — δύο ἔτη πρότερον — εἶχε ζητήσει ἐπιμόνως πρὸς μεγάλην τῶν δικαστῶν ἐκπληξιν τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ. Οἱ δικασταὶ δὲν ἡδυνήθησαν τότε νὰ παρεμβάλουν ἐμπόδια εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ πρὸ πολλοῦ λησμονηθέντος θεσμοῦ, ὅστις ὅμως ἴσχυεν εἰσεῖτι κατὰ τύπους, ἠρκέσθησαν δὲ νὰ παρατηρήσουν μόνον μετὰ τινος βαρυθυμίας: «*It is the law of the land*».

Ἄλλ' ὁ ξηρὸς τύπος διετηρήθη καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, ὁ δὲ δικαστὴς ἡρώτα πάντοτε τὸν ἐνδιαφερόμενον στερεοτύπως ἂν ἐπεθύμει νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ δίκαιον αὐτοῦ «*by battle or by God and the country*». Οἱ ἔχοντες στιβαροὺς τοὺς βραχίονας ἐδήλουν φυσικῶ τῷ λόγῳ ὅτι προτιμοῦν τὸ πρῶτον, ἐλάμβανον ὅμως ἐκάστοτε τὴν ἀπαθὴ βρετανικὴν ἀπάντησιν ὅτι τὸ ἔθιμον κατηργήθη δυστυχῶς πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Εἶναι εὐεξήγητον ὅτι ἐν τῇ ροῇ τῶν χρόνων ἡ συνήθεια τῆς μονομαχίας διεδόθη καὶ ἔξω τοῦ δικαστικοῦ περιβάλλοντος, πρὸς ἐξάπλωσιν δὲ αὐτῆς συνετέλεσε τὰ μάλα ἡ ἔμμεσος ἐπιβολὴ αὐτῆς εἰς τὰς ἀνωτέρας τοῦ στρατοῦ τάξεις, αἱ ὁποῖαι θεωροῦν τὴν πρόκλησιν καὶ τὴν ἀποδοχὴν μονομαχίας ὡς ἐνδείξιν τῆς εἰς τὴν πατρίδα ὀφειλομένης ἀνδρείας... ἐν εἰρήνῃ, ὅπερ βεβαίως δὲν κωλύει πολλοὺς τοιοῦτους γενναίους ὑπερασπιστὰς τῆς ἰδίας τιμῆς νὰ τρέπωνται εἰς ἄτακτον φυγὴν... ἐν πολέμῳ καὶ νὰ βεβηλώσουν τὴν τιμὴν καὶ τὸ γόητρον τῆς πατρίδος.

Τὴν εὐκολωτέραν κατάργησιν τῆς μονομαχίας παρεκώλυσαν ἴσως ἐν μέρει καὶ αἱ νεώτεραι ποινικαὶ νομοθεσίαι, αἵτινες παρεχώρησαν εἰς αὐτὴν ἰδιαιτέραν — κάπως τιμητικὴν — βαθμίδα ἐν τῇ κλίμακι τῶν ἐγκλημάτων, ἀποδεχθεῖσαι τὴν λεγομένην *custodia honesta*, μολονότι εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ αὐστηραὶ ποιναὶ δὲν ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ κυριώτατοι παράγοντες τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐγκλημάτων. Ἰσως δὲ δὲν ἔχει ἄδικον ὁ Hamm ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ θέσις ἀτιμωτικῶν ποινῶν διὰ τοὺς μονομα-

χοῦντας δὲν θὰ κατήργει τὸ ἔθιμον ἀλλὰ θὰ ἐγέννα ἴσως μίαν τάξιν *μαρτύρων τιμῆς*, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν θιασωτῶν τοῦ παραλόγου τούτου θεσμοῦ.

Πόσον παράλογον εἶναι τὸ ἔθιμον τῆς μονομαχίας νομίζω περιττὸν νὰ ἀναπτύξω ἰδιαιτέρως ἐνταῦθα. Τὸ πρᾶγμα εἶναι, νομίζω, αὐταπόδεικτον διότι τί παραλογώτερον τοῦ νὰ ἐξοφλῇ τις διὰ τῆς ζωῆς του, τοῦ πολυτιμότερου ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδώρισε ἡ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ, τὴν ἀτιμίαν τῆς μοιχαλίδος συζύγου του ἢ νὰ ἀποπλύνῃ δια τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὴν κακοήθειαν ἐνὸς ἀνάνδρου ὕβριστοῦ καὶ συκοφάντου; Ἰσως θεωρηθῇ ἀήθης ἡ τελευταία αὕτη ἀντίληψις, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἀδυνατῶ νὰ εὕρω τὸν λόγον δι' ὃν εἴθισται νὰ θεωρῇται χυδαία καὶ ἀνανδρὸς ἡ πρᾶξις τοῦ *ρακενδύτου* καὶ πολλάκις ἐν καταστάσει ἀνάγκης δρῶντος *δολοφόνου*, νὰ χαρακτηρίζεται δὲ ὡς εὐγενὴς καὶ γενναία ἡ πρᾶξις τοῦ *κομψοῦ*... *ἱππότου*, ὅστις βασιζόμενος εἰς τὴν σκοπευτικὴν δεινότητα τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἢ εἰς τὴν εὐστροφίαν τῆς χειρὸς του, δολοφονεῖ πρῶτον ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς τὴν τιμὴν ἐνὸς ἀνθρώπου διὰ νὰ δολοφονήσῃ ὕστερον καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς... δῆθεν τιμῆς.

Ὅμιλῳ βεβαίως ἐνταῦθα περὶ τῆς πραγματικῆς μονομαχίας, καὶ ὄχι περὶ τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἀθώας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑλληνικῆς, αἱ ὁποῖαι γίνονται συνήθως *pour la gallerie*, ὅπως λέγουν, δηλαδὴ διὰ τὸν τύπον καὶ διὰ τὸ... νοῆμον δημόσιον. Αἱ μονομαχίαι αὗται διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὰ πράγματα ἐνέχουν τι τὸ κωμικόν, καθίστανται δ' ἐτι κωμικώτεραι ὅταν περιορισθοῦν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀστόχου ἀποπείρας, ὅτε ὁ προκαλὼν ἀποδεικνύει διὰ μακροστήλων ἄρθρων τὴν ἀρνησιν τοῦ [ῥωφρονος] ἀντιπάλου του, διακηρύττων πρὸς τὰ πλήθη — δίκην κινητοῦ ἀλεκτρονός — ὅτι ὁ ἀντίπαλός του εἶναι δειλός, ἐν ᾧ ἐκεῖνος... εἶναι ἀνδρεῖος.

Τοιαῦτα χαριέστατα δημοσιεύματα συναντῶμεν συχνότατα εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας.

Ὁ χῶρος καὶ ὁ σκοπὸς τῶν σιγηλῶν τούτων δὲν μοῦ ἐπιτρέπουν δυστυχῶς νὰ προβῶ εἰς βαθυτέραν καὶ ἐπιστημονικωτέραν τοῦ ζητήματος ἔρευναν. Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ σημειώσω ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγράφησαν κατὰ τῆς μονομαχίας πολὺσθηλα ἄρθρα καὶ

στακάκι του, με ἀνήσυχα μαύρα μάτια, ὄχι πολὺ εὐμορφα, με κάποιαν ἔκφρασιν πονηρίας εἰς τὴν φυσιογνωμίαν ἐκείνην, τὴν προδίδουσαν τὴν μοραίτικὴν καταγωγὴν, καὶ με ὠραῖον πλατὺ μέτωπον, τὸ μόνον ἴσως φωτεινὸν χαρακτηριστικόν, τὸ μαρτυροῦν ὅτι ὁ νέος ἐκεῖνος ἦτο κάποιος. Καὶ ἦτο ἤδη ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ἀφωρεσμένου»... Ἐ, ὀλίγους ἀνθρώπους ἐγνώρισα εἰς τὴν ζωὴν μου, ποὺ ἤμποροῦσαν ἀπὸ τὴν εἰκοσαετῇ ἡλικίαν νὰ κανῶνται διὰ τόσο πράγμα. Καὶ ἔσφιξα με συγκίνησιν, διὰ πρῶτην φοράν, τὸ νεαρὸν χέρι ποῦ εἶχε γράψει τὸ ἔξοχον διήγημα.

Δὲν εἴμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἀπὸ τότε ἐγίναμεν στενοὶ φίλοι. Ἡ δυσπιστία ἡ φυσικὴ μεταξὺ ὁμοτέχνων μᾶς ἐκρατοῦσεν εἰς κάποιαν ἀποστασιν. Ἐπειτα ἓνας «μοραίτης» δὲν ἤμποροῦσε νὰ μὴν αἰσθάνεται ἐξ ἐνστίκτου κάποιαν ἀποστροφὴν πρὸς ἓνα «βενετσάνον». Ἄλλ' ὅταν ἐπέερασεν χρόνια κ' ἐγνωρίσθημεν καλλίτερα, ὅταν ὁ βενετσάνος εὐρέθη ἴσως νὰ εἶνε εἰς τὸ βάθος, ἐκ καταγωγῆς, καὶ ὀλίγον μοραίτης, καὶ ὅταν ὁ ἓνας ἀντίζηλος ἀνεκάλυπεν εἰς τὸν ἄλλον θερμὸν καὶ ἀπροσποίητον θαυμαστήν, ἀκόμη καὶ σύμμαχον, συμπολεμιστὴν εἰλικρινῇ εἰς τοὺς πνευματικὸν ἀγῶνας, ἡ γνωριμία ἐγένετο φιλία. Δὲν θαυμάζω μόνον τὸν Καρκαβίτσαν ὡς συγγραφέα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀγαπῶ ὡς ἄνθρωπον. Εἶνε καλὸς. Οὔτε θὰ εὗρισκα ἄλλην λέξιν διὰ νὰ τὸν χαρακτηρίσω, ἀπὸ αὐτὴν ποῦ μεταχειρίζομεθα τόσο συχνά καὶ διὰ τόσο πολλοὺς. Ἀπλοὺς, ἀφελής, ἴσιος, δὲν ἔχει οὔτε ταπεινὰ πάθη, οὔτε γελοίους ἐγωισμοὺς, οὔτε μίση προσωπικά καὶ ἀνόητα, οὔτε κἂν τὰς ἀδυναμίας, τὰς στρυφνότητας, τὰς ἰδιοτροπίας ἐκείνας τὰς παιδικὰς, ποῦ μερικοὺς ἄλλους «μεγάλους ἄνδρας» τοὺς κάμνουν ἀνυπόφορους. Ποτὲ δὲν ὀμιλεῖ διὰ τὰ ἔργα του, ποτὲ δὲν προβάλλει ἀπαιτητικὸν καὶ καταθλιπτικὸν τὸ ἐγὼ του. Κάποτε εἶχα γράψει με πολὺν ἐνθουσιασμόν διὰ τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης» του. Ὁ Καρκαβίτσας μ' εὐχαρίστησε με τὴν ἱδιαν γαλήνην καὶ διὰ τὰς δύο κριτικάς, ἐνῶ ἄλλος διὰ τὴν δευτέραν ἤμποροῦσε νὰ μοῦ θυμώσῃ. Μοῦ ἀρέσει ὁ χαρακτήρ του ὁ ἀκαμπτos, ὁ ἀνένδοτος, ἐκεῖ ποῦ πρέπει, καὶ ὁ μαλακός, ὁ ἐνδοτικώτατος, πάλιν ἐκεῖ ποῦ πρέπει. Μοῦ ἀρέσει ἡ ζωὴ του ἡ ἥσυχη, ἡ ἀθόρυβη, ἡ μοναχικὴ, ἡ ἐλεύθερη καὶ ἡ ἀμέριμνη. Μοῦ ἀρέσει ἡ μουρμούρα του, ὅταν παραπονῆται διὰ τὴν κατάστασιν καὶ τὰ βάζει με ὅλους,

πρῶτα-πρῶτα με τὸν «ἄθλιον» ἑαυτὸν του. Μοῦ ἀρέσει ἡ φαιδρότης του, ὅταν ἀκούῃ ἡ διηγῆται ἀστεῖα, ὅταν πειράξῃ με ἀμίμητην τέχνην τοὺς πειραζομένους, καὶ ὅταν ἀνακαινίζεται εἰς ἓνα θαυμάσιον γέλιο, ἀπὸ τὴν καρδιά του, ποῦ εἶνε νομίζεις ἡ μεγαλητέρα εὐτυχία τῆς ζωῆς του. Μοῦ ἀρέσει ἡ μελαγχολία του, ἡ κατήφεια καὶ ἡ βουβαμάρα ποῦ τὸν πιάνει καμμιά φορὰ μεταξὺ φίλων εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Ζαχαράτου ἢ εἰς τὸ σαλόνι τοῦ Παλαμᾶ, ποῦ δὲν ἡξεύρεις ἂν εἶνε θυμὸς. ἂν εἶνε νύστα ἢ ἂν εἶνε ρέμβη δημιουργίας κανενὸς ἀριστουργήματος.

Τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐγνωρίσθημεν με τὸν Καρκαβίτσαν, ἡ «Ἑστία», εἰς τὰς χεῖρας τότε τοῦ Κασδόνη καὶ ὀλίγον κατόπι τοῦ Πολίτη καὶ τοῦ Δροσίνη, ἦτο τὸ ἐπισημότερον φιλολογικὸν ὄργανον καὶ κέντρον, τρόπον τινὰ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀκαδημία. Νέος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς, ὅσα καὶ ἂν ἐδημοσίευσεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, δὲν ἔπαιρνε τὸ χροῖσμα τοῦ ἀθανάτου, ἂν δὲν ἐγίνετο δεκτὸς εἰς τὸν κύκλον τῆς «Ἑστίας». Εἰς τὸν κύκλον αὐτόν, ἐνωρὶς καὶ με ὅλας τὰς τιμὰς, εἰσῆλθε καὶ ὁ Καρκαβίτσας. Οἱ «Νέοι Θεοί», πραγματικῶς ὑψηλὴ κορυφὴ τοῦ νεοελληνικοῦ διηγήματος, ἐπρωτοφάνη εἰς τὴν «Ἑστίαν» κ' ἐπροκάλεσε τὸν γενικὸν θαυμασμόν. Ἐπειτα ἡ «Λιγερή», ἀργότερα τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης». Ἐβλεπόμεθα τακτικὰ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ περιοδικοῦ, ὅπου συναναστρεφόμεθα με τοὺς παλούς, τοὺς ὁποίους ἀρχίζαμεν νὰ χωνεύωμεν περισσότερον, ἀφοῦ κ' ἐκεῖνοι μᾶς ἀνεγνώριζαν καὶ μᾶς ἐπλήρωναν μάλιστα, — τιμὴ, ἡ ὁποία μετ' ὀλίγον θὰ φαίνεται μυθώδης, — δέκα δραχμὰς τὴν σελίδα... Ἐξαφνα ὁ Καρκαβίτσας ἐξηφανίσθη. Εἶχε πάρει ἐν τῷ μεταξὺ τὸ δίπλωμά του κ' ἐπῆγε νὰ κάμῃ τὸν ἱατρὸν εἰς ἓνα χωριό. Ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καιρὸν διὰ νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ πάλιν. Τώρα προσελήφθη ὡς ἱατρὸς εἰς τὸ ἀτμόπλοιο «Ἀθήναι». Εἰς τὴν ἔκτακτὴν αὐτὴν καλοτυχίαν ὀφείλει μερικὰ ταξείδια, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἔκαμνε ποτέ, καὶ τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης» τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα θαλασσινὰ διηγήματα, ὅπου ζωγραφίζεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλλήνος ναύτου. Ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ παρέχεται κατόπιν εἰς τὸν Καρκαβίτσαν νὰ πολυταξιδεύσῃ καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν: Κατατάσσεται εἰς τὸν στρατόν, ὅπου καὶ ὑπηρετεῖ ἀκόμη, με βαθμὸν σήμερον ὑπιάτρου. Ἡ θέσις αὐτὴ ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ τὸν ἐμφανίσῃ με στρατιωτικὴν στολὴν, ἡ ὁποία δὲν τοῦ ἀρέσει διόλου· ἀλλ' ἔχει καὶ τὸ προτέρημα νὰ τὸν μετακινή

κάθε τόσο, νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας, τὰς ὁποίας βαρύνεται, καὶ ἀπὸ τὴν ὁδὸν Μαντζάρου ὅπου πρὸ ἐτῶν κρατεῖ τὸ ἴδιον δωμάτιον, νὰ τὸν πλησιάζῃ εἰς τὴν φυσικὴν ζωὴν, διὰ τὴν ὁποίαν τρελλαίνεται, νὰ τὸν γνωρίσῃ με νέους τόπους, με νέα ἥθη καὶ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα ὁ ἀκάματος αὐτὸς μελετητὴς τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς δὲν παύει νὰ καταγράφῃ· ἀλλ' ἔχει προπάντων τὸ μέγα προτέρημα νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδικὴν του ζωὴν, νὰ τοῦ ἐπιτρέπῃ νὰ καταγίνεται εἰς τὰς φιλολογικὰς του ἐργασίας καὶ εἰς τὰς ἐκδόσεις του, χωρὶς νὰ τὸν ἀπασχολῇ ἡ φροντίς τοῦ ἐπιουσίου, ποῦ ἀπορροφᾷ τόσοις ἄλλοις. Ὁ Καρκαβίτσας, με τὸν χαρακτήρα ποῦ ἔχει, καὶ με τὴν κλίσιν ποῦ τὸν κυριεῖ, ποτὲ δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ζήσῃ ὡς ἱατρὸς καλλιεργῶν πελατεῖαν. Ἄν δὲν εἶχε τὴν θέσιν αὐτὴν, θὰ ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ γράφῃ διὰ νὰ ζῇ· ἴσως θὰ ἐχῶνετο καὶ εἰς τὴν καθημερινὴν δημοσιογραφίαν, ἴσως — ποῖος εἴξευρε — θὰ ἠναγκάζετο νὰ συμβιβασθῇ καὶ με τὰς γλωσσικάς του ἀκόμη πεποιθήσεις. Ἡ θέσις του, εὐτυχῶς, τὸν σώζει ἀπὸ πολλά... Τώρα, ὅποτε τοῦ καπνίσῃ, γράφει· ὅποτε τοῦ καπνίσῃ, δημοσιεύει· καὶ ὅποτε οἰκονομίσῃ χρήματα, ἐκδίδει ἀπὸ ἓν βιβλίον, τὸ ὁποῖον δὲν καλύπτει οὔτε τὰ ἔξοδά του, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν μέλει ἂν δὲν τὰ καλύψῃ. Εἶνε τὸ ἔξοδον, ἡ πολυτέλεια τῆς ζωῆς του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξέδωκεν ὡς τώρα τὴν *Λιγερήν*, τὸν *Ζητιάνον*, τὰ *Λόγια τῆς Πλώρης*, τὴν *Παλιὰς Ἀγάπης* καὶ τὸν *Ἀρχαιολόγον*. Οὕτω θὰ ἐκδώσῃ καὶ τὸν ἀτελείωτον ἀκόμη *Ἀρματωλόν*, — καὶ τίς οἶδε πόσα ἄλλα ἀκόμη, μολονότι λέγει ὅτι εἶνε ἀπογοιτευμένος καὶ ὅτι ἔχει ἀποφασίσει μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ *Ἀρματωλοῦ*, νὰ μὴ γράφῃ πλέον τὸ παραμικρόν. Δὲν κατώρθωσα ποτὲ νὰ ἐννοήσω ἂν αὐτὰ τὰ λέγη σοβαρῶς, ἢ, κατὰ τὴν ἀγαπητὴν του συνήθειαν, ἀστειευόμενος σοβαρώτατα, διότι δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι κατώρθωσε νὰ πογοητευθῇ τόσο γρήγορα συγγραφεὺς ἔχων ἀνέκαθεν ὅπως αὐτός, καὶ τοῦ κόσμου τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἰδικὴν του αὐτοπεποίθησιν. Ἀλλὰ καὶ ἔως ἐδῶ ἂν πρόκειται νὰ μείνῃ τὸ ἔργον του, πάλιν εἶνε ἀρκετὸν διὰ νὰ τοῦ δώσῃ θέσιν περιφανεστάτην εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νέας Φιλολογίας μας. Εἰς τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ τὸ πνευματικὸν ὁ Ἀντρέας Καρκαβίτσας συνεισέφερε λίθον, τὸν ὁποῖον ἐπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες καὶ τὸν ἔστησαν εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Ἀντρέας Καρκαβίτσας. Γελοιογραφία τοῦ Ἀννίνου.

Διὰ κάθε μυθιστόρημα, διὰ κάθε διήγημα τοῦ Καρκαβίτσα εἴμπορεῖ νὰ γραφῇ ἰδιαιτέρα μελέτη. Ἀλλ' εἰς τὴν σκιαγραφίαν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ συγγραφέως, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶνε σύντομη, δὲν θὰ κάμωμεν λόγον εἰμὴ περὶ τοῦ ἔργου του ὡς συνόλου.

Ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς ρωμιοσύνης, ὁ Καρκαβίτσας εἶνε ρωμῆς γνήσιος. Ἡ ψυχὴ του ἀπέμεινε ὅσο τὸ δυνατόν παρθένος ἀπὸ ἐπιδράσεις, ὄχι μόνον ἀπὸ ξενικὰς, εὐρωπαϊκὰς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀρχαίας ἑλληνικὰς. Ζῇ μέσα του ἓνας ὁλόκληρος ἑλληνισμός, ἀλλὰ ἑλληνισμὸς νεώτερος, σύγχρονος, ἡ ἱστορία τοῦ ὁποίου δὲν ἀνέρχεται πέραν ἐνὸς Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἢ τὸ πολὺ ἐνὸς Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τῆς λαϊκῆς παραδόσεως, καὶ με πολλὰ χάσματα κατέρχεται μέχρι τοῦ χθεςαῖου ἀρματωλοῦ καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη. Ὁ Παρθενὼν ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ νὰ δονῇ τὴν ψυχὴν του ὡς ζωντανὸν ἐρείπιον, καὶ τὴν θέσιν του ἐπῆρε μονάκριβη πλέον ἡ Ἀγία Σοφία. Με ὅλα του τὰ φράγκα φορέματα, εἶνε ἓνας ἑλληνισμὸς με φουστάνεαν, με τσαρούχι καὶ με καρό

φύλι. Δεν ξεύρει τίποτε άλλο από τὰ δημοτικά του τραγούδια, ποῦ διηγούνται ὅλην του τὴν ἱστορίαν, τὰ παραμῦθια του, τὰς παραδόσεις του καὶ τὰς παροιμίας του. Τὰ ἤθη του καὶ τὰ ἔθιμά του, ἡ ζωὴ του ὅλη εἶνε ρυθμισμένη ἐπάνω εἰς αὐτά. Εἶνε μία ζωὴ, ἡ ὁποία εἰς τὰς πόλεις μας κατήντησε θαμμένη, ἀλλ' ἡ ὁποία ἀναπηδᾷ με κάποιαν ἀνασκαφήν. Εἰς τὴν ψυχὴν ὅλων μας ἕνας τέτοιος Ρωμῶς κοιμᾶται καὶ εἶνε ἕτοιμος νὰ ἐξυπνήσῃ. Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Καρκαβίτσα ὁ ὕπνος του δὲν ἦτο τόσο βαθὺς κ' ἐξύπνησεν εὐκολώτερα. Εἰς τοῦτο συνέτεινε καὶ ἡ ἀνατροφή. Τίποτε ἄλλο σχεδὸν δὲν ἐμελέτησεν ὁ Καρκαβίτσα με ἀγάπην ἀπὸ νεώτερα ἑλληνικά. Ἔχει τὴν μανίαν τοῦ συλλέκτου, ὁ ὁποῖος τὰ ξεθάπτει καὶ τὰποθησαυρίζει. Ἱστορικά καὶ λαογραφικά, ἐκδεδομένα ἢ ἀνέκδοτα, πρόχειρα ἢ δυσσεύρετα, γνωστὰ εἰς τοὺς πολλοὺς ἢ ἄγνωστα καὶ εἰς τοὺς ὀλίγους, εἶνε τὰ ἐφόδια τῆς ἀτομικῆς του καλλιεργείας. Με αὐτὰ ἐξέθρεψε τὴν ψυχὴν του, με αὐτὰ ἀνέπτυξε τὸ ἔμβρυον, τὸ ὁποῖον οἱ περισοτέρου ἀφίνου ἀπορροφικόν. Καὶ ὄντως ἐγνώρισεν τὸν ἑαυτὸν του, καὶ συνέλαβε καθαρὰ τὴν ιδέα τῆς φυλῆς, καὶ ἐσχημάτισε τὴν πεποίθησιν ὅτι εἴμεθα λαὸς νέος, ποῦ δὲν ἔχει πλέον καμμίαν ἐξάρτησιν ἀπὸ τοὺς παναρχαίους του προγόνους καὶ ποῦ πρέπει νὰ χωρισθῇ ἐντελῶς ἀπὸ αὐτοὺς, καταργῶν ὅλους τοὺς τεχνητοὺς καὶ ψευδεῖς συνδέσμους ποῦ ἐδημιούργησαν οἱ γραμματισμένοι, ἃν θέλῃ νὰ προκόψῃ. Ἡ ἰδέα αὕτη ἀναπτύσσεται εἰς τὸν «Ἀρχαιολόγον», ὁ ὁποῖος ὡς ἄρθρον πίστεως, εἶνε τὸ σπουδαιότερον ἔργον τοῦ συγγραφέως. Ἀλλ' ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ ἀναδίδεται γνησιωτέρᾳ ἀπὸ ἄλλα του ἔργα, ἀπηλλαγμένα τῶν συμβολισμῶν καὶ τῶν ἀλληγοριῶν τοῦ «Ἀρχαιολόγου». Ὁ Καρκαβίτσα διαπρέπει ὡς ζωγράφος τῆς νεοελληνικῆς ζωῆς, τῆς ἀνοθεύτου, ἐκείνης ποῦ αἰσθάνεται μέσα του περισσότερον καὶ ποῦ με δυσκολίαν τὴν εὐρίσκει τριγύρω του, ὅπως κατήντησε ἡ ζωὴ μας, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ χωριά. Οἱ ἥρωές του εἶνε ρωμιοὶ περικαθαρισμένοι μ' ἐπιμέλειαν, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ξένον στοιχείον, παρείσακτον. Ὁ Καρκαβίτσα δὲν ἀντιγράφει ἀπλῶς τὴν ζωὴν τὴν ἀλλοιώνει, τὴν ἐπιδιορθώνει, τὴν ἐξιδανικεύει, τὴν ἐξελληνίζει. Εἶνε τὸ μέγα ἐλάττωμα καὶ συγχρόνως τὸ μέγα πρὸτέρημα τοῦ ταλάντου του. Ἐλάττωμα, διότι τὸν κάμνει κάποτε ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ἐπὶ ζημίᾳ τῆς τέχνης· πρὸτέρημα διότι συχνότερα τὸν φέρνει πλησιέ-

στερα εἰς τὸ νόημα τῆς μεγάλης τέχνης καὶ τὸν κάμνει νὰ μᾶς δίδῃ μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἐξόχους εἰκόνας, γεμάτας ἀπὸ ἑλληνικὸν ἰδανικόν, ποῦ ἴσως δὲν θὰ τὸ κατώρθωνε ἂν περιορίζετο ν' ἀντιγράφῃ τὴν ζωὴν ὅπως εἶνε. Ἐπαναλαμβάνω ὅμως ὅτι αὐτὸ εἰς τὸν Καρκαβίτσα εἶνε μᾶλλον αὐθόρμητον, μᾶλλον ἀσυνειδητόν. Τείνει ἀνέκαθεν καὶ φύσει εἰς τὸ νὰ μεγαλοποιῇ. Ἐν γένει εἰς τὰ ἔργα του εὐρίσκουμεν μορφὰς με διαστάσεις μεγαλειότητος τοῦ φυσικοῦ, αἱ ὁποῖαι πολλάκις γιγαντοῦνται καὶ ἐπιβάλλονται ἀκριβῶς με τὴν φανταστικότητά των — ὅπως ὁ Ζητιάνος — ὡς κάτι πραγματικώτερον καὶ τοῦ πραγματικοῦ. Καὶ κατὰ τοῦτο πρὸ πάντων διαφέρει ὁ Καρκαβίτσα ἀπὸ τὸν ἄλλον γίγαντα τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ διηγήματος, τὸν Παπαδιαμάντην. Ὁ φακὸς τοῦ Παπαδιαμάντη ἀποδίδει τὰ ἀντικείμενα χωρὶς ἰριδώσεις καὶ χωρὶς μεγεθύνσεις, ὅπως περιπνέει καὶ ὁ πραγματικὸς φακὸς τοῦ Καρκαβίτσα, ὁ ὁποῖος, ὡς ἐρασιτέχνης, κατεγίνετο εἰς τὴν φωτογραφικὴν. Ἀλλ' αἱ φωτογραφίαι τοῦ ἄλλου ἔχουν τὴν μαγικὴν ιδιότητα νὰ παρουσιάζουν καὶ κάτι βαθύτερον ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, — πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατορθώνει συχνὰ καὶ ὁ Καρκαβίτσα ἀλλὰ μ' ἓνα καλὸ ρετουσάρισμα.

Ἡ διήγησίς του ἔχει κάτι τὸ ἐπικόν, τὸ ἀρρενωπὸν, τὸ σκληρὸν ἂν θέλετε. Δὲν γνωρίζει πολλὰς τρυφερότητας, οὔτε ἐντροπὰς εἰς γλυκεῖς λυρισμούς, οὔτε ἀρέσκειται εἰς γυναικῶδη παίγνια. Καὶ τὸ ὕψος του εἶνε ταιριαστὸν με τὸ θέμα του, καὶ ἡ γλῶσσα του ἐπίσης. Δημοτικιστὴς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ «Ταξιδίου», ὁ Καρκαβίτσα, ἔχων πλήρη τὴν πεποίθησιν, θὰ ἐγίνετο βαθμὴδὸν τοιοῦτος καὶ ἄνευ τοῦ κ. Ψυχάρη. Αἱ τάσεις του, αἱ μελέται του, τὸ τάλαντόν του τὸ ἴδιον, θὰ τὸν ἔκαμναν μίαν ἡμέραν ἀφεύκτως νὰ γράψῃ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Τοῦτο ἴσως τὸ συναισθάνεται καὶ ὁ ἴδιος καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ πῶς, ἐνῶ εἶνε τόσο ἐνθουσιώδης, φανατικὸς ὑπέρμαχος τῆς ιδέας ἐνῶ πρὸ χρόνων δὲν ἔγραψε οὔτε γραμμὴν εἰς τὴν καθαρεύουσαν, «χωνευτῆρι ποῦ τοῦ ρίχνεις χρυσάφι καὶ σοῦ βγάζει ἀρβουνό» καὶ ἐνῶ ἡ γλῶσσά του ὀλονὲν γίνεται δημοτικώτερα, δὲν χωνεῖ διόλου τὸν κ. Ψυχάρην καὶ τοὺς ψυχαριστάς. Διὰ τὸ παράδοξον τοῦτο δικαιολογεῖται ὅτι οἱ ψυχαρισταὶ με τὰς ὑπερβολὰς των «κατέστρεψαν τὸ ζήτημα», καὶ ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν εἶνε αὕτη ποῦ γράφει ὁ Ψυχάρης, (ὑπονοῶν ὅτι εἶνε αὕτη ποῦ γράφει αὐτός.)

Ἐκτὸς τῶν διηγημάτων, ὁ Καρκαβίτσα ἐ-

δημοσίευσεν καὶ πολλὰ ἄρθρα εἰς τὰς ἐφημερίδας με τὸ ψευδώνυμον Πέτρος Ἀβράμης. Εἰς τὰ ἄρθρα αὐτὰ ὑπεστήριξεν ὡς ἐπιτοπλεῖστον τὰς ιδέας, — φιλολογικὰς, κοινωνικὰς ἢ πολιτικὰς, — τὰς ὁποίας προσεπάθησα νὰ ἐξηγήσω ἀνωτέρω. Ἐν γένει ὁ Καρκαβίτσα, μολοντί τὸν ἐμέμφθη κάποτε ὁ κ. Παλαμᾶς ὅτι «δὲν ξέρει νὰ σέρῃ τὸ χορὸ τῶν ιδεῶν», εἶνε ἄνθρωπος τῆς ιδέας, σκέπτεται διὰ πολλὰ πράγματα, ὅχι μόνον φιλολογικὰ, καὶ διὰ κάθε ζήτημα ἔχει γνώμην ἰδικήν του, πολὺ φωτισμένην, ἡ ὁποία καὶ ἀκούεται με σεβασμόν, ὡς προσερχομένη ἀπὸ συγγραφέα τῆς ἀξίας του. Ἄλλος ἔξαφνα δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ κηρύξῃ καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν χωρισμόν μας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, χωρὶς νὰ χαρακτηρισθῇ τοῦλάχιστον ὡς προδότης. Ὁ Καρκαβίτσα τὸν ὑπεστήριξεν ἀζημίως. ἴσως ἂν ἔξῃ ὁ Παράσχος, θὰ ἐμόρφαζε καὶ πάλιν καὶ θὰ ἐπανελάμβανε τὸν στίχον ποῦ ἔγραψε μίαν φορὰν ὅταν τὰ εἶχε με τοὺς νέους, τοὺς «ποιητὰς τῆς ρεκλάμας», καὶ τοὺς ἐκαυτηρίαζε με σατυρικά ποιήματα:

Ὁ Καρκαβίτσα, ὄνομα ποιητικὸν τοσοῦτον!..

καὶ ἴσως θὰ προσεπάθει νὰ ἐξεγείρῃ «τὴν ἐθνικὴν ἀγανάκτησιν» κατὰ τοῦ νέου βεβήλου. Ἀλλὰ σήμερον δὲν τὸ ἐπεχείρησε κανεὶς. Κάθε ἀπόγευμα ὁ Καρκαβίτσα, με τὸν πάντα φρέσκον κυματισμὸν λαιμοδέτην του, πηγαίνει ἡσυχα-ἡσυχα εἰς τὴν Πλατείαν τοῦ Συντάγματος καὶ κάθεται εἰς τοῦ Ζαχαράτου νὰ πάρῃ τὸν καφέ του. Κανεὶς δὲν τὸν ἐπετροβήλησεν ἀκόμη. Καὶ ὅμως πολλοὶ γνωρίζουν ὅτι ὁ Παρθενὼν τοῦ κάθεται 'στὸ στομάχι, καὶ ὅτι ἂν ἠμποροῦσε νὰ τὸν ἀπογκρεμίσῃ, θὰ τὸ ἔκαμνε προθύμως. Ἡ ἰδέα του, βλέπετε, εἶνε ὅτι πρέπει ν' ἀνεγείρωμεν ἡμεῖς νέον Παρθενῶνα, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς ἐμποδίζουν τὰ πάρα-πολὺ λατρευτά — με παρεξηγημένην λατρείαν — ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ. Νέον Παρθενῶνα... Τὸ μόνον ποῦ θὰ εἶχε κανεὶς ν' ἀντιτάξῃ, εἶνε ὅτι ἔκαμε ὅτι ἠμπούρεσε διὰ τὰ Προπύλαιά του, — καὶ ἠμπούρεσε πολὺ, — χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ἀπὸ τὰ ἐνδοξα ἐρείπια. Τὸ ἀναγκαϊότερον λοιπὸν διὰ τὴν ὀνειρευτὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν, δι' ἓνα νέον ἑλληνικὸν πολιτισμόν, δὲν εἶνε νὰ ἐξαφανισθῇ ὁ γηραιὸς Παρθενὼν, ἀλλὰ νὰ γεννηθοῦν πολλοὶ νέοι ἄνδρες με τὴν πνευματικὴν εὐρωστίαν ἐνὸς Καρκαβίτσα.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ 1829—1861

Ο πρώτος ταχυδρομικὸς κανονισμὸς ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου κατ' Ὀκτώβριον 1829, τριάκοντα δὲ καὶ δύο ἀκριβῶς ἔτη βραδύτερον κατ' Ὀκτώβριον 1861 ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ γραμματόσημα. Ὀλίγῳ πρότερον, κατὰ τὸ 1859, εἶχε διοργανωθῇ καὶ ἡ πρώτη τηλεγραφικὴ ὑπηρεσία, πλὴν αὕτη ἐπέπρωτο νὰ διαγᾶγῃ μέχρι τοῦ 1887 βίον αὐτοτελῆ. Ποῖα ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα μας ταχυδρομεῖα¹;

Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἠμέλησαν ἐντελῶς τὴν τα-

χυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ, καθ' ὃ κατακτητικὸν ἔθνος², τῇ ἔδοσαν καθαρῶς διοικητικὸν χαρακτῆρα ἐκμισθοῦντες ἐφίππους ταχυδρόμους, *μενζύλια* καλουμένους, εἰτινες ἐκτάκτως καὶ οὕτως εἰπεῖν χαριστικῶς ἀνελάμβανον ἐνίοτε τὴν ἀλληλογραφίαν τῶν ἰδιωτῶν. Εἰς παραπλήσιον ὁργανισμόν κατέφυγον ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη καὶ αἱ κατόπιν κυβερνήσεις³ μέχρι τῆς ἀφί-

¹ Πολλὰ καὶ ἀσφαλεῖς πληροφορίαι ἐπὶ τοῦ θέματος δίδονται ὑπὸ τῆς Γενικῆς *Ἐκδόσεως τῆς ταχυδρομικῆς Ὑπηρεσίας*, ἥτις ἐξεδόθη, ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ τῷ 1862 ὑπὸ τοῦ Θ. Λεονάρδου, γεν. διευθυντοῦ τῶν ταχυδρομείων. Συμπληρωματικὰ δὲ τινα εὐρίσκονται ἐν τῷ *Ἐγχειρίδιῳ Δημοσιολογίας* (α' ἐκδ. 1864) τοῦ ἀειμνήστου Γ. Α. Σούτσου (βλ. σελ. 79-86 καὶ 213-214), καὶ σποραδικῶς ἐν τῇ *Étude Économique de la Grèce* τοῦ Leconte (1847).

² Ἡ ἀνάγκη ἐπέσει πάντοτε τοὺς κατακτητικοὺς λαοὺς νὰ ὁργανώσῃ ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, ἥτις ἀποκλειστικὸν σκοπὸν ἔχει νὰ κρατῇ τὴν πρωτεύουσάν εἰς ἐπικοινωνίαν με τοὺς διοικητὰς τῶν νέων κτήσεων. Τοιαῦται ὑπηρεσίαι διοργανώθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐφθασαν δ' εἰς μέγαν βαθμὸν τελειότητος ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (βλ. διὰ πλείονος πληροφορίας τὸ ἐξαιρετικὸν ἔργον τοῦ Gallois *Les Postes à travers les âges* Παρίσι 1894).

³ Ἡ ὑπηρεσία διοργανώθη τότε ὑπὸ τοῦ Α. Καρδαρά, ὅστις τῷ 1860 διετέλει εἰσέτι ἐργολάβος τῶν ταχυδρόμων.

ξενος του Καποδιστρίου, όποτε δια ψηφίσματος, εκδοθέντος εν Πόρῳ τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1828, συνεστήθησαν Γενική Διεύθυνσις Ταχυδρομείου καὶ τέσσαρα κεντρικά γραφεῖα εἰς Ἐπίδαυρον, Ἄργος, Τρίπολιν καὶ Σῦρον.

Ἡ ἰδέα δὲν ἔλαβεν ὅμως σάρκα καὶ ὅσῳ ἢ ὅτε ἡ Κυβέρνησις μετέβη εἰς Ναύπλιον, ὁπότε ἤρchiσεν ἐφαρμοζόμενος ἀναδημοσιευθεῖς, τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1829, ὁ πρῶτος ταχυδρομικὸς κανονισμός¹.

Καὶ περὶ τῆς λειτουργίας τῶν ταχυδρομείων ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου ὀλίγα ἔχει τις νὰ εἴπῃ. Ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία οὕτως εἶπεῖν δὲν ὑφίστατο, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἔσοδα εἶναι ἐλάχιστα· ὁ Θ. Λεονάρδος ὑπολογίζει αὐτὰ εἰς 1.500 φοίνικας περίπου κατ' ἔτος. Τὰ ταχυδρομεῖα εἶχον ἄρα εἰσέτι διοικητικὴν ἀποστολήν. Ἐξ ἄλλου τὰ 11 πρῶτα γραφεῖα εἶχον ἀπαξάπαντα ἰδρυθῇ ἐν Πελοποννήσῳ. Τὸ εἰς Στερεὰν ταχυδρομεῖον ἐστέλλετο διὰ πολεμικοῦ εἰς τὸν τοποτηρητὴν τῆς Κυβερνήσεως. Τὰ δὲ εἰς τὰς νήσους «μὲ τὰς τυχούσας εὐκαιρίας». Πρὸς τούτοις ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία συνίστατο μόνον ἐκ τῆς ἐν Ναυπλίῳ Γενικῆς Διευθύνσεως καὶ 25 ταχυδρομίων, 9 πεζῶν καὶ 16 ἐφίπων. Ἡ δ' ἐπιστάσια τῶν ἐπαρχιακῶν γραφείων εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς ἄλλους δημοσίους ὑπαλλήλους (γραμματεῖς προσωρινῶν διοικητῶν, ἀστυνόμους ἢ ὑγειονόμους εἰς τὰς παραλίους πόλεις).

Χαρακτηριστικαὶ καὶ νεωτεριστικώταται ἦσαν αἱ διατάξεις, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὰ τέλη. Ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν οὐχὶ ἡ ἀπόστασις, ἀλλὰ τὸ βάρος². Ἐθεσπίετο δηλαδὴ σύστημα ὅπερ ἀπηθάνατισε τὸ ὄνομα τοῦ Rowland Hill καὶ ὅπερ ἡ Εὐρώπη πᾶσα βραδύτερον παρεδέχθη. Σημειωτέον δ' ὅτι τόσον παράτολμος ἐφαίνετο κατὰ τὸ 1830 ἡ ἰδέα τῆς ταχυδρομικῆς τῶν ἐπιστολῶν κατὰ τὸ βάρος, ὥστε ἐγκατελείφθη πολὺ ταχέως ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς Δυναστείας.

Αὕτη ἀναλαβοῦσα τὰς ἡνίας τοῦ κράτους καὶ ἐπιληφθεῖσα, ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Ὁθωνος, τῆς συστηματικῆς διοργανώσεως

τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας, εἶχε νὰ παλαίσῃ πρὸς πολλὰς δυσκολίας. Καὶ τὰς μὲν δυσχερείας τῆς κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίας εὐκόλως μαντεῖει ὁ ἀναγνώστης. Οὔτε ὁδοί, οὔτε γέφυραι οὔτε ἀσφάλεια ὑπῆρχον. Διεξαγωγή τῆς ὑπηρεσίας δι' ἀμαξῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἦτο παντελῶς ἄγνωστος· ἀκόμη περὶ τὰς παραμονὰς τῆς ἐξώσεως ἀπαντῶμεν μόνον τρεῖς ταχυδρομικὰς ἀμάξας. Ἡ ὑπηρεσία διεξαγομένη διὰ ταχυδρομικῶν ἐφίπων καὶ πεζῶν ἐχόντων ὡς συνεπικούρους ὀλίγα ὑποζύγια, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ τὰ δύο εἰς τοιαύτην ὑπηρεσίαν ἀπαραίτητα προσόντα, τὴν ταχύτητα δηλαδὴ καὶ τὴν ἀκρίβειαν, ἐν ὧρα δὲ χειμῶνος παρελύετο κατ' ἀνάγκην¹. Ἀλλὰ καὶ ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία παρουσίαζε δυσκολίας, ὧν δὲν ἔχομεν τελείαν ἰδέαν. Περὶ τὸ 1835, οὐχὶ μόνον ἀτμόπλοια δὲν ὑπῆρχον, ἀλλὰ καὶ ἔνεκα τῆς οὕτως εἶπεῖν ἀνυπαρξίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου δὲν ὑπῆρχε οὔτε κἂν τακτικὴ συγκοινωνία δι' ἱστιοφόρων μεταξὺ τῶν ἡμετέρων λιμένων καὶ τῶν ξένων.

Ἡ κυβερνήσις ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς ἔκτακτα μέτρα, χρησιμοποιοῦσα διὰ μὲν τὸ ἐσωτερικὸν ταχυδρομεῖον τὸ βασιλικὸν ἀτμόπλοιο «Μαξιμιλιανόν», ὅπερ ἐκτὸς τοῦ ταχυδρομείου μετέφερεν ἐπιβάτας καὶ ἐμπορεύματα· διὰ δὲ τὸ ἐξωτερικὸν προσέφυγεν εἰς συμβάσεις.

Ἡ πρώτη τούτων συνήθη τῷ 1834 μετὰ τοῦ τραπεζίτου Φεράλδου, ὅστις ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ὑπηρεσίας ἕξ ἱστιοφόρα, ταχύπλοα ἐπονομασθέντα, ὧν τὴν ταχύτητα δύναται τις νὰ κρίνῃ ἕξ ὅρου τινὸς τῆς συμβάσεως, δυνάμει τοῦ ὁποῦ τοῦ πλοῖα ἐκεῖνα «δὲν ἠδύναντο νὰ μένωσιν εἰς τοὺς προσδιωρισμένους τοῦ κατὰ πλοῦ των λιμένας πλέον τῶν ὁκτῶ ἡμερῶν».

Ἡ μετὰ τοῦ Φεράλδου σύμβασις ἔμεινεν ἐν ἰσχύι μόνον δύο ἔτη. Ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν λήξιν αὐτῆς ἐγένινεν ἡ πρώτη σύμβασις πρὸς τὸ Αὐστριακὸν Λόυδ, ἣτις πολλάκις ἀναθεωρηθεῖσα καὶ συνδυασθεῖσα πρὸς ἄλλην σύμβασιν πρὸς Γαλλικὰς Ἐταιρίας ἔφερε τὴν Ἑλλάδα εἰς ταχυδρομικὴν συγκοινωνίαν μὲ τὰ πέντε μέρη τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ παρ' ὅλας τὰς μεταρρυθμίσεις, τὰ ἐξωτερικὰ τέλη ἔμειναν λίαν βαρέα.

¹ Πολλάκις γράφει ὁ Ι. Α. Σούτσος, οἱ οὗτω βραδέως ὁδοιποροῦντες ὁδοιπόροι ἀναγκάζονται νὰ διακόπτωσι τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν αὐτῶν, ἔνεκα τῶν ἐπιπροσθόντων χειμάρρων, ἢ ἐὰν τολμήσωσι νὰ διαβῶσιν αὐτοὺς, ὅπως ἀποφύγωσι τὰ ἐπιβαλλόμενα αὐτοῖς πρόστιμα, διατρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ γίνωσιν ἀνάρπαστοι ὑπὸ τῆς ὀρμῆς τῶν ὑδάτων καὶ οὕτω δι' ἑλλειψιν γεφυρῶν καὶ ἵππων καὶ ἀναβάται καὶ φάκελοι πολλάκις ἐξαφανίζονται.

Ἀκόμη μετὰ τὴν διατίμησιν τοῦ 1860, ἐπιστολὴ διὰ Νεάπολιν ἐπλήρωνε λεπτὰ 70, διὰ Λιβόρνον 110, διὰ Γένουαν 120.¹

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, δηλαδὴ ἀκριβῶς τὸ 1857, συνέστη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοία, ἣτις ἀνέλαβε τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπὸ τοῦ κράτους διαχειριζομένην ἐσωτερικὴν ἀτμοπλοίαν ὑπηρεσίαν, ἐπενεγκοῦσα συνάμα εἰς αὐτὴν σπουδαίας βελτιώσεις.

Καὶ αὗται μὲν ἦσαν αἱ δυσκολίαι, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν ἐπιστολῶν. Ἡ διοργάνωσις συστηματικῆς ὑπηρεσίας ἀπῆντα πολλὰς ἄλλας. Τῷ ὄντι, ἐκτὸς τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ἐσπᾶνίζον τότε δύο ἄλλα πράγματα ἀπαραίτητα, τὸ χρῆμα καὶ κατάλληλα ὑπηρεσιακὰ ὄργανα.

Καὶ πρῶτον τὸ χρῆμα. Χρῆμα χρειάζεται εἰς τὰς πεπολιτισμένας καὶ πλουσίας χώρας μόνον διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ὑπηρεσίας (ἀνέγερσιν καὶ ἐπίπλωσιν γραφείων κτλ.), ἢ διεξαγωγῇ δ' αὐτῆς οὐχὶ μόνον δὲν στοιχίζει εἰς τὸ κράτος, ἀλλὰ συνήθως τῷ ἀποφέρει καὶ κέρδος². Εἰς τὰς πτωχὰς ὅμως ἢ τὰς ἀχανεῖς ἐπικρατείας ἔχει ἄλλως τὸ πρᾶγμα διότι εἴτε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιστολῶν εἶνε μικρὸς ἢ τὰ ἔσοδα τῆς διαμετακομίσσεως εἶναι μεγάλα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Ὁθωνος τὰ δύο ταῦτα κακὰ συνῆρχον. Τὰ ἔσοδα τῆς διαμετακομίσσεως ἦσαν μεγάλα οὐχὶ ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως μέσου εὐχεροῦς συγκοινωνίας, αἱ δὲ ἐπιστολαὶ ἦσαν σπάνιαι, διότι τῆς χώρας οὐσης πτωχῆς ἀνταλλαγαὶ καὶ συνεπῶς ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία δὲν ὑπῆρχον, τῶν δὲ ἀνθρώπων ὄντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀγραμμάτων ἢ ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκμάσῃ³.

Τῷ 1861 παρ' ὅλην τὴν γενομένην δημοσίαν καὶ ἰδιωτικὴν πρόδοδον εἰς τὸ ταχυδρομεῖον παρεδόθησαν μόνον 1,322,470 ἔγγραφα Ὑπολογιζομένου τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ βασι-

¹ Ἐπίσης τὰ τέλη ἐπιστολῆς δι' Ἀγγλίαν ἦσαν δρ. 1,50 διὰ δὲ τὰς Ἀγγλικὰς Ἀποικίας δρ. 2,24 καὶ 2,50.

² Σήμερον ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία ἀποφέρει κέρδος εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅμως αἱ δαπάναι ἔνεκα τῶν ἀποστάσεων ὑπερβαίνουσι τὰ ἔσοδα. Οὕτω δὲ ἡ χρῆσις τοῦ 1900 ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πιλοτεῖαις ἀφῆκεν ἑλλειμμα 25 ἑκατομμυρίων, ἐν τῇ Ἀργεντίνῃ 5, ἐν δὲ τῇ Μεξικῇ 2,500,000 φράγκων.

³ Ἀκριβῶς ἀντίθετον τῆς τότε Ἑλλάδος εἶκόνα παρουσιάζει ἡ σημερινὴ Ὁλλανδία, ὅπου τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας εἶναι ἀφθονώτατα, ὁ πλοῦτος εἶνε μέγας, ἀναλφάβητος δ' οὐδεὶς ἀπαντᾷ. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἡ Ὁλλανδία εἶναι τὸ μόνον κράτος τῆς Εὐρώπης, ὅπου τὸ τέλος τῶν ἐσωτερικῶν ἐπιστολῶν ὠρίσθη εἰς πέντε λεπτά.

λείου εἰς 1,100,000 ψυχὰς, ἀναλογεῖ 1, $\frac{1}{5}$ ἔγγραφων εἰς ἕκαστον. Ἐξονυχιζομένων δὲ τῶν στατιστικῶν παρατηρεῖ τις ὅτι ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ταχυδρομηθέντων ἔγγραφων 566.541 ἦσαν ἐπίσημα. Ἐκ τούτου δὲ ἔπεται πρῶτον ὅτι ἀκόμη περὶ τὸ 1860 τὰ ταχυδρομεῖα δὲν εἶχον τελείως ἀποβάλλει τὸν τουρκικὸν χαρακτήρα δημοσίας ὑπηρεσίας, καὶ δεύτερον ὅτι εἰς ἕκαστον Ἑλληνα ἀνελόγει πρᾶγματι οὐχὶ 1, $\frac{1}{5}$ ἐπιστολῆς, ἀλλὰ $\frac{7}{10}$ τοιαύτης.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ ἐπίσημος ἀλληλογραφία ἐν μὲν Γαλλίᾳ ἀναλογεῖ εἰς τὸ $\frac{1}{10}$ τῆς ἰδιωτικῆς, εἰς δὲ Ἀγγλίαν εἰς ἥττον $\frac{1}{15}$. Πρὸς τούτοις εἰς ἕκαστον Γάλλον ἀνελόγουν 7 ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαί, εἰς ἕκαστον δ' Ἀγγλὸν 15.

Ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξεν ὅτι τὰ μὲν Εὐρωπαϊκὰ ταχυδρομεῖα παρ' ὅλας τὰς καταπληκτικὰς ἐλαττώσεις τοῦ τιμολογίου ἀφίνον κέρδη, τὸ δὲ ἡμέτερον ζημίαις. (Περισσεύματα ἀφῆκαν μόνον τὰ ἔτη 1845 καὶ 1848. Τὸ περίσσευμα τοῦ πρώτου ὑπῆρξε 5,899, τὸ δὲ τοῦ δευτέρου 8,769 δρ.). Τὰ δ' ἐλλείμματα θὰ ἦσαν ἔτι μεγαλειτέρα, ἐὰν ἄκρα φειδῶ δὲν εἶχε πρωτανεύσει περὶ τὴν διοίκησιν, ἰδρυομένων ταχυδρομικῶν γραφείων μόνον ἐνθα τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀπαραίτητον καὶ ἀνατιθεμένης ἀλλαχού τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας εἰς ἄλλας ἀρχάς, δηλαδὴ τὰς ὑγειονομικὰς, τοὺς ἀξιωματικοὺς τῶν λιμένων ἢ τοὺς δημάρχους. Οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι ἐλάμβανον ὡς ἀντιμισθίαν 20% ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων¹. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μεταπολιτεύσεως ἐπὶ 103 ταχυδρομικῶν γραφείων μόνον τὰ 40 ὑπηρετοῦντο ὑπὸ εἰδικῶν ὑπαλλήλων.

Οὕτω δ' ἐπετυγχάνετο ἀξία λόγου οἰκονομία, ἀλλ' ὡς εἶπομεν, τὸ νεοσύστατον κράτος ἔπασχεν οὐχὶ μόνον ἐξ ἐλλείψεως χρημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐλλείψεως ἀνδρῶν. Καὶ διὰ μὲν τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πόλεων εὐρέθησαν κατάλληλα ὄργανα, ἔνεκα κυρίως τῆς κρατούσης μονιμότητος.

Ἄλλως ὅμως εἶχον τὰ πράγματα εἰς τοὺς δήμους, ἐνθα οἱ 124 δημοτικοὶ ταχυδρόμοι καὶ ὅτε ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν, τοῦθ' ὅπερ ἦτο σπάνιον, τοσοῦτον μᾶλλον δυσκόλως ἐπῆρχουν εἰς τὴν βαρεῖαν αὐτῶν ὑπηρεσίαν, κατ' ὅσον ἐκτελοῦντες συνήθως χρῆν δημοτικῶν κλητήρων ἐθεώρουν τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν ὡς πάρεργον.

Εἶναι πιθανὸν ὅτι πρὸ τοσοῦτων δυσχε-

¹ Βλ. τὸ διάταγμα τῆς 25 Δεκεμβρίου 1836, καὶ τὴν μετὰ δύο ἔτη ἐπενεχθεῖσαν μικρὰν τροποποίησιν.

¹ Οὗτος εἶχε δημοσιευθῇ διὰ πρώτην φορὰν ἐν Αἰγίνῃ κατ' Ἀπρίλιον 1829.

² Τὸ τέλος εἶχεν ὁρισθῇ διὰ πᾶσαν μονόφυλλον ἐπιστολήν εἰς πέντε παράδες, διὰ πᾶσαν δίφυλλον εἰς δέκα, διὰ φάκελον μὴ ὑπερβαίνοντα τὸ βάρος δέκα δραμίων εἰς εἴκοσι, διὰ φάκελον βάρους δέκα ἕως εἰκοσιπέντε δραμίων εἰς τεσσαράκοντα. Φάκελοι πέραν τῶν 25 δραμίων δὲν ἦσαν δεκτοί. Αἱ ἐφημερίδες ἀπέλαυνον ἀτελείας.

ρειών πολλὰ κυβερνήσεις ἤθελον ὀρρωδήσει. Πλὴν ὁ Ὄθων, ἐὰν ἐστρεφεῖτο διπλωματικῆς ὀξυδερκείας καὶ πολιτικῆς ἱκανότητος καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐξωτερικὰς καταστροφὰς οὔτε ἐσωτερικὰς περιπλοκάς ἤξευρε νὰ περικάμπῃ, εἶχεν ὅμως τὰ σπάνια προσόντα τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸ καθήκον καὶ τῆς λεπτολόγου φιλοπονίας, ἅτινα εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν σύνταξιν ἀναστατωμένης χώρας. Τί δὲ κατώρθωσεν ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος βασιλεὺς, στηριζόμενος ἐπὶ ὑπηρεσίας μονίμου¹, δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν ἐξῆς ἀριθμῶν:

Ἔτη	Γραφ.	Ἰδιωτ. ἐπ.	Δημ. ἔγγρ.	Ἑσοδα	Ἑξοδα
1829	13	ἐλάχισται	—	1,500 φοίν ²	—
1840	69	323,300	262,090	211,078	253,595 δ.
1850	79	438,121	398,222	182,338	212,137
1860	104	735,708	539,587	322,741	343,800

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ὁ ἀριθμὸς τῶν ταχυδρομῶν παρουσιάζει τὴν ἐξῆς αὔξησιν:

ἔτη	ταχυδρ.	ἐπιπτοι	πεζοὶ	φορητὰ ζῶα	ἄμαξαι
1829	16	4	0	0	0
1840	64	8	5	0	0
1850	98	8	4	3	3
1860	113	21	12	3	3

¹ Ὁ Γ. Σκοῦφος διορισθεὶς γενικὸς διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων κατ' Ἀπρίλιον 1832 παρέμεινε τοιοῦτος μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1855, ὅτε παρῆλθον. Ὁ δὲ διαδεχθεὶς αὐτὸν Θ. Λεονάρδος εἶχε διορισθῇ γραμματεὺς τῆς γενικῆς διευθύνσεως τὸν Ἀπρίλιον 1829, ὅτε δηλαδὴ ἐξεδόθη ἐν Λιγίνῃ ὁ πρῶτος κανονισμὸς Ἡδύνατο ὅθεν ὁ ὑπουργὸς Χ. Χριστόπουλος νὰ τῷ γράψῃ τῇ 23 Δεκεμβρίου 1861 «ὅτι ὁ ἐν τῇ ταχυδρομικῇ ὑπηρεσίᾳ βίος σας συνταυτίζεται μὲ ἴσον βίον τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἐν Ἑλλάδι».

² Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Λεονάρδου. Ἀγομαι νὰ θεωρήσω τοὺς ὑπολογισμοὺς τούτους ὡς ὀρθοὺς, διότι ἡ ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία ἦτο περιορισμένη εἰς ἄκρον, αἱ δὲ ἐφημερίδες ὡς καὶ ἡ ἀλληλογραφία ἦτε ἐπίσημος καὶ ἡ ἡμιεπίσημος τῆς Κυβερνήσεως ἀπέλαυνον ἀτελείας.

³ Τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ 1840 παρουσιάζονται μεγαλειότερα, διότι ἐν αὐτοῖς περιλαμβάνονται τὰ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ὅστις, ὡς εἶδαμεν, μετέφερεν ἐκτὸς τοῦ ταχυδρομείου ἐπιβάτας καὶ ἐμπορεύματα.

⁴ Ἦτοι 37 ἐν Πελοποννήσῳ, 29 εἰς τὴν Στερεάν, 26 εἰς τὰς νήσους καὶ 11 εἰς τὰς ἐξῆς πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ: Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην, Θεσσαλονίκην, Λάρισαν, Ἰωάννιναν, Ἀρταν, Πρέβεζαν, Ἀλεξάνδρειαν, Βουκουρεστίον, Βραίλαν καὶ Γαλάζιον.

Τῷ 1861, εἰσαχθέντων ἀπὸ τῆς α' Ὀκτωβρίου τῶν πρώτων γραμματοσήμων, ἄρχεται διὰ τὰ ἑλληνικὰ ταχυδρομεῖα νέα περίοδος¹, λήγει δ' ἐκείνη, ἣν προετιθέμεθα ν' ἀναπαραστήσωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Παναθηναίων». Νομίζομεν ὅμως ἄδικον νὰ μὴ εἰπώμεν καὶ δύο λέξεις περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ 1863 καὶ ἐντεῦθεν παρατηρουμένης ἀλματικῆς προόδου.

Τὴν προόδον ταύτην εὐγλώττως θὰ καταδείξῃ ὁ ἐξῆς πίναξ:

Ἔτη	Γραφεῖα	Ἰδιωτ. ἀντιπ.	Ἑσοδα	Ἑξοδα
1860	104	735,708	322,741	343,800
1883	213	9,135,049	905,428	619,180
1905	640	17,315,901	4,591,357	3,954,742

Οἱ ἀριθμοὶ, οἱ ἀφορῶντες εἰς τὸ 1905, εἶναι οἱ ἐπισήμως ἀνακοινωθέντες ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγραφῶν εἰς τὸ ἐν Βέρνῃ γραφεῖον τῆς Ταχυδρομικῆς ἐνώσεως, δεικνύουσι δὲ πλεόνασμα ἐσόδων 636, 615. Ὑπὸ δὲ τὴν ἐποψὴν ταύτην εἶναι λίαν ἱκανοποιητικοί, διότι κατὰ τὸ 1883 ἡ μὲν ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία ἄφινε μὲν περίσσευμα 286,246 δρ., ἀλλ' ἡ τηλεγραφικὴ, ἥτις συνεχωνεύθη μετὰ τῆς πρώτης μόνον τῷ 1887, ἀφινεν ἔλλειμμα 343,454 δρ.², ὥστε ἐν συνόλῳ ἡ Ὑπηρεσία, ἥτις σήμερον δίδει ἀξιόλογον κέρδος εἰς τὸ κράτος, ἦτο ἀκόμη πρὸ εἰκοσαετίας, ὅπως καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν βασιλείαν τοῦ Ὄθωνος, παθητικὴ.

ΑΝΑΡ. ΜΙΧ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

¹ Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῶν γραμματοσήμων ἐγένετο ἀμέσως αἰσθητὴ. Κατὰ τὸ α' ἑξάμηνον τοῦ 1863, παρὰ τὴν κρατοῦσαν τότε γενικὴν ἀκαταστασίαν, ὁ ἀριθμὸς τῶν μὲν ἐπιστολῶν ἦτο κατὰ 32,025, τῶν δὲ ἐντύπων καὶ ἐφημερίδων κατὰ 105,865 ἀνώτερος τῶν κατὰ τὸ ἀντίστοιχον ἑξάμηνον τοῦ 1862 ἀποσταλέντων. Προσθετέον ὅτι ἡ εἰσαγωγή τῶν γραμματοσήμων δὲν συνεπέφερεν ὅπως ἀλλαχού παραδικὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐσόδων, διότι παρ' ἡμῖν δὲν ἠλαττώθησαν σημαντικῶς τὰ τέλη, ὡς τοῦτο συνέβη ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ 1848 καὶ 1840.

² Βλ. Δ. Ἀβαντινοῦ ἐκθεσὶν περὶ τῆς ταχ. καὶ τηλ. ὑπηρεσίας καὶ Στατιστικὸν πίνακα ἀπὸ τοῦ 1883-1892 (Ἑθνικὸν Τυπογραφεῖον 1893).

Η ΑΝΤΑΡΤΙΣ *

— Αὐτὸ ἔλειπε νὰ μοῦ μάθετε, πῶς πρέπει νὰ γαπῶ τὸ παιδί μου! Ὁραῖο πρᾶγμα!...

— Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπε συγκεχυμένος.

Ἐγύριζαν ἀπὸ τὴν Ὀμόνοϊαν πρὸς τὸ Λοῦβρον. Μόλις ἐβράδυναζε.

Ὁ Μαυρίκιος ἐσυλλογίσθη πῶς ἦτον ἀργά. Ἡ γυναῖκα του τὸν ἐπερίμενε. Δὲν εἶχε πλέον τίποτε νὰ πῇ εἰς τὴν Ζοζάνναν, — τίποτε μόνον νὰ τῆς ζητήσῃ κατὶ...

Ἐδίσταζε... Τὰ λόγια ἔτρεμαν εἰς τὰ χεῖλη του ὡς ἐξομολόγησις ἐνόχου ἔρωτος.

Ὁ Μαυρίκιος ἐψιθύρισε:

— Ζοζάννα... θὰ ἤθελα.

— Τί;

— Πρέπει νὰ φύγω, Ζοζάννα... Εἶνε φρικῶδες νὰ χωρίσωμε ἔτσι... Ἐχὼ τόσα νὰ σᾶς πῶ! Ἄν' ἤξεύρατε... Ζοζάννα, θὰ ἤθελα νὰ ἤμουν βέβαιος ἂν θὰ σᾶς ξαναἰδῶ... Δὲν ἤμπορῶ νὰ πιστεύσω ὅτι ἀφίνομε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον γιὰ πάντα...

— Ὑποθέτω ὅτι δὲν θὰ μοῦ κάμετε γαμήλιον ἐπίσκεψιν! εἶπε ἡ Ζοζάννα προσπαθοῦσα νὰ μὴ συγκινηθῇ. Εἶπαμε τὰ οὐσιώδη καὶ ὀριστικὰ πράγματα, ἀπόψε... Καὶ δὲν ἔχω κανένα λόγον νὰ παρατείνω αὐτὴν τὴν συνδιάλεξιν...

— Θὰ εἴμεθα πεθαμένοι ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον;... Δὲν θὰ σᾶς ξαναἰδῶ πλέον... δὲν θὰ ξαναἰδῶ τὸν Κλαύδιον, ποτέ.

— Τὸ ἠθελήσατε μοναχὸς σας!... Κ' ἔπειτα, πῶς;... Ὁχι!... Ὁχι!...

Ἡ φωνὴ τῆς ἔτρεμε καὶ τὸ χεῖρ τῆς ἀνεκινεῖτο νευρικῶς κάτω ἀπὸ τὴ γοῦνα Ὁ Μαυρίκιος ἐσυλλογίσθη: «Τρελλὸς ποῦ εἶμαι!...».

Ἄλλ' ἐνώπιον τῆς Ζοζάννας αὐτῆς ποῦ τοῦ διέφνευγε, ἐμπρὸς εἰς τὸ γυναικεῖον αὐτὸ πρόσωπον ἐπανέβρισκε τὴν αἴσθησιν τῆς κατακτήσεως... Εἶχε τὸ ἴδιο βλέμμα, τὴν ἰδίαν χειρονομίαν, τὴν πνοὴν τῆς λύτης ὅπως τὸ βράδυ ἐκεῖνο ὅπου εἰς ἓναν δρόμον ἐρημικόν, καθὼς ἐγύριζαν ἀπὸ τὸ σπῖτι τῆς κυρίας Γκράνχερ, τῆς εἶχε πῇ:

«Σὲ θέλω. Θὰ εἶσαι δική μου...».

Δὲν ἐφαντάσθη καθόλου ὅτι ἤμπορουσε νὰ γίνῃ ξανὰ ἐρωμένη του ὅμως ἠθέλησε νὰ τὴν κρατήσῃ ἔστω καὶ μακρόθεν μὲ τὰς ἀνα-

μνήσεις τοῦ ἔρωτος, μὲ τὸ παιδί, νὰ τὸν αἰσθάνεται πάντοτε παρόντα εἰς τὴν ζωὴν τῆς, νὰ ὑπάρχῃ ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὴν καὶ τὸν μέλλοντα ἐραστήν τῆς...

Ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ τὴν ἐρημίαν, ἐπλησίασε καὶ ἐπανελάμβανε: «Ζοζάννα!... ἀγαπημένη μου Ζοζάννα...» μὲ φωνὴν τόσο θλιβεράν, τρυφερὰν, διαπεραστικὴν, μίαν φωνὴν ποῦ ἡ Ζοζάννα ἀνεγνώριζε, ἀλλοίμονον! πῶς ἐξυπνοῦσε μέσα τῆς τὸν βαθὺν ἀντίλαλον τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡ ὁποία παρεισδύουσα ἐθώπευε τὴν ψυχὴν τῆς καὶ τὰς αἰσθήσεις... Ἀνθίστατο, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὸ κεφάλι, τὸ ἀγαπημένο πρόσωπον, τὰ μάτια... Ἀ! αὐτὰ τὰ γαλάζια μάτια τοῦ Μαυρίκιου!...

— Σᾶς ἐξορκίζω... Ἀφήστε με!... Φύγετε!

— Ζοζάννα...

— Ὁχι!

— Ζοζάννα, εἰς τὸ ὄνομα τῆς παλαιᾶς ἀγάπης!... Ὑπὲρξαμε εὐτυχεῖς κάποτε, Ζοζάννα! Θυμήσου!... Δῶσε μου τὴν υπόσχεσιν ὅτι θὰ μ' ἀφήσῃς νὰ ξαναἰδῶ τὸν Κλαύδιον... Τὸν Κλαύδιον συλλογίζομαι... Ἀκουσε!... Δὲν σοῦ ζητῶ τίποτε ποῦ νὰ μὴν ἤμπορῇς νὰ μοῦ δώσῃς... Νὰ ξαναἰδῶ τὸν Κλαύδιον... ὅχι στὸ σπῖτι σου... ἔξω.

— Ὁχι, ὅχι!...

Δὲν ἤμπορεῖς νὰ μοῦ τὸ ἀρνηθῇς αὐτὸ τώρα... Μ' ἐσυγχώρησες... Μὲ ὅλην τὴν λύπην σου καὶ τὰ σφάλματά μου, βλέπεις, εἶμεθα μαζί, κρατῶ τὸ χεῖρ σου, καὶ σὺ σχεδὸν κλαῖς... Ζοζάννα, σὺ ποῦ ἦσουν ἡ Ζοζάννα μου, ἤμπορεῖς νὰ μὲ ἐξορίσῃς ἀπὸ τὸν ἐαυτόν σου, ποτὲ ὅμως δὲν θὰ σὲ λησμονήσω, οὔτε καὶ σὺ...

Ἡσθάνετο ἱλιγγίασιν, δὲν ἤξευρε πλέον τί ἔλεγε:

— Ὁ ἔρως δὲν ἤμπορεῖ, δὲν πρέπει ν' ἀναγεννηθῇ μετὰς μας, ἀλλὰ τώρα ποῦ σὲ ξαναβλέπω...

— Μαυρίκιε!

— Ὁχι αὐριο... ἀργά... κάποτε... ὑπόθεσε ὅτι εἶναι ἀρρωστο τὸ παιδί, ὅτι κινδυνεύει. Τότε μοῦ υπόσχεσαι ὅτι θὰ μὲ εἰδοποιήσῃς... Αὐτὸ δὲν θὰ συμβῇ ἴσως ποτέ, ἐν τούτοις δῶσε μου τὴν υπόσχεσίν σου. Δὲν πρέπει νὰ λές «Ποτέ!».

Τοῦ ἀπήντησε, συγκεχυμένα:

— Καλά, ἂν εἶν' ἔτσι, ναί, ἴσως, μόνον εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν θὰ συμβῇ ποτέ. Εἶμαι βεβαία!

— Θὰ μοῦ ἔγραφε, θὰ μάφινες νάλθῳ τότε!... Καὶ ἀκόμη εἰς κάθε ἄλλην περίπτωσιν ποῦ θὰ εἶχε ἀνάγκην βοηθοῦ, φιλίας ἀληθινῆς. Πρέπει νὰ πιστεύης εἰς τὴν ἀφοσίωσίν μου. Θὰ ἤθελα νὰ ἐπανορθώσω, νὰ ἐξαγοράσω...

Ἐκραύγασε σχεδόν.

— Ναί, ναί, μὰ ἀφήστε με! Δὲν ἐννοεῖτε λοιπὸν ὅτι μοῦ κάνετε κακό; ὦ! θέλω νὰ φύγω, ν' ἀναπαυθῶ, νὰ μείνω μόνη. Ἄν μ' ἀγαπήσατε ποτέ, σὰς ἱκετεύω, ἀφήστε με!

Ἐτρόμαξε δι' ὅτι εἶχε κάμει:

— Σὰς ὑπακούω, ἀγαπημένη μου Ζοζάννα. Συγχωρήσατέ με. Εἶμαι τόσο συγκινημένος! Δὲν θὰ ἔπρεπε ἴσως...

Ἐκείνη εἶπε πολὺ σιγά:

— Ἀντίο.

Τῆς ἀπεκρίθη πολὺ σιγά:

— Ἀντίο.

Καὶ καθέννας ἐπῆρε τὸν δρόμον του.

ΙΣ'

Ὁ Νοὲλ Ντελὺλ κουρασμένος πλέον νὰ περιμένῃ, παρητήρει τὸ μικρὸ γραφεῖον τὸ ὁποῖον ἐφωτίζετο ἑλεῖν ἀπὸ μίαν μόνον ἠλεκτρικὴν λάμπαν. Τὸ φῶς ἔπεφτε ἐπάνω εἰς τὰ σκόρπια ἄσπρα χαρτιά. Παρητήρησε τὸ μπουκέτο τῶν μενεξέδων ποῦ ἐμαραίνετο ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ δοχεῖον μὲ τὴν κόλλαν, τὴν Ταναγραίαν χορευτρίαν ἐπὶ τῆς Ἑστίας, τὰς χρωματιστὰς λιθογραφίας καρφωμένας εἰς τὸν τοῖχον, τὴν τόκαν καὶ τὸ μπουὰ κρεμασμένα.

Ὁ ὑπηρέτης εἶχε πῆ:

— Ἡ κυρία Βαλεντέν ἔρχεται.

Δὲν ἤρχετο ἐν τούτοις. Ὁ Νοὲλ στενοχωρηθεὶς ἐσηκώθη νὰ φύγῃ. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ Ζοζάννα ἀνοῖξε τὴν θύραν καὶ εὐρέθησαν ὁ ἕνας ἀπέναντι τοῦ ἄλλου.

Εἶδε ὅτι ἦτον ἀρκετὰ ὑψηλὴ, λεπτὴ, μαυροντυμένη καὶ πολὺ μελαψή, ὠχρά, μάτια καὶ δόντια λάμποντα. Ἐκείνη πάλιν εἶδε πῶς ἦτον νέος, μελαχροινός, ὑψηλοῦ ἀναστήματος, καὶ ὅτι τὴν παρητήρει μ' ἕνα βλέμμα φωτεινόν, δξύ, κρυσταλλωμένον, βλέμμα ποῦ εἰσέδυσε μέσα της ἕξ ἀρχῆς.

Εἶπε:

— Ἀργήσα πολὺ, κυρία...

Ἐσήγησε ὅτι ἦτον εἰς τὸ Παρίσι ἐδῶ καὶ

δεκαπέντε ἡμέρας καὶ ὅτι εἶχε παρακαλέσει τὸν Φουκὰρ νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς τὴν κυρίαν Βαλεντέν. Ἀλλὰ ὁ Φουκὰρ εἶχε φύγει διὰ τὴν Νίκαιαν.

— Τότε ἔχασα τὴν ὑπομονήν: παρουσιάζομαι μόνος μου.

— Ἀλλ' αὐτὸ ἠμπορούσατε νὰ τὸ κάμετε... ἀμέσως, διότι, ἐπιτέλους γνωρίζομεθα, ἐσυλλογίζομεθα μάλιστα ὅτι ἴσως... σήμερ' αὖριο...

Ὁμιλοῦσε γλίσγωρα, χωρὶς νὰ τελειώῃ τὰς φράσεις της, καὶ ζητοῦσα τὰς λέξεις... Κ' ἐσυλλογίζετο:

«Τί νέος ποῦ εἶνε!»

Τὸν ἔβλεπε καλύτερα. Ἦτον τριάντα χρόνων τὸ πολὺ, ἕνα λεπτὸ πρόσωπον μεσημβρινοῦ, μὲ τὴν μύτην εὐθείαν, τὰ μαλλιά μαῦρα, ὀρθά, κατὰ στρατιωτικὸν εἰς τὸ παρουσιαστικόν του, τὴν χειρονομίαν, τὴν φωνήν. Ἦτον ἰσχνός καὶ ῥωμαλέος. Καὶ δὲν ἤξευρε εἰς τὴν ἀρχὴν ἂν εἶνε ἀληθινὰ συμπαθητικός, τόσο ἡσθάνετο ἑαυτὴν νευρικὴν καὶ πτήσσουσιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χαλυβδίνου του βλέμματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο πάλιν ἀναιδές, οὔτε κἂν ἀγέρωχον, ἀλλὰ ἥρεμον, εὐθύ καὶ διαπεραστικὸν μέχρι τοῦ νὰ θίγῃ τὴν ψυχὴν.

Ὅταν ἐτελείωσε τὴν ἀπάντησίν της, ὀρθία, μὲ τὸ ἕνα χέρι ἐπάνω εἰς τὴν ῥάχην ἐνδὸς καθίσματος, ἡ Ζοζάννα δὲν ἤξευρε πλέον τί νὰ πῇ...

— Ναί, ἐπανελάμβανε ὁ Νοὲλ, γνωρίζομεθα ἤδη, ἀπὸ καιρόν...

— Ἐδῶ καὶ ἕνα ἔτος!

— Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον: ἕξ μῆνες.

— Εἶν' ἕνας χρόνος ἀφότου ἐδιάβασα τὴν «Εργάτιδα».

— Εἶνε ἕξ μῆνες ἀφότου ἐδιάβασα τὸ ἄρθρον σας. Δὲν πειράζει! Ἐξ μῆνες, εἶνε ἀρκετὸ διάστημα...

— Ναί, πολὺ ἀρκετό...

— Ἀλλ' ἂν ἔμενα στὸ Παρίσι, θὰ ἠμποροῦσα νὰ σὰς γνωρίσω πρὸ ἐνὸς ἔτους. Τί καιρὸς χαμένος! Δὲν θὰ ἐπαρηγορούμην, ἂν τὸ μέλλον... διότι... ἴσως...

Ἐστενοχωρεῖτο μὴ εὐρίσκων τρόπον νὰ ἐκφρασθῇ μὲ διάκρισιν. Καὶ ἀμέσως, ὡμολόγησε:

— Κυρία, προτιμῶ νὰ σὰς τὸ πῶ: τὰ ἔχω χάσει...

— Ἀλλά, κύριε...

— Αὐτὸ ἦτο τὸ ἀπλούστερον, νὰ ἔλθω νὰ σὰς ὁμιλήσω... Καὶ ἰδοὺ πῶς φοβοῦμαι, ποῦ εἶμαι ἀδέξιός καὶ γελοῖος... Θέλω νὰ σὰς εὐχαριστήσω, νὰ δικαιολογηθῶ, νὰ φύγω...

Ἄλλοτε θὰ ἦμουν πρὸ τυχερός καὶ θὰ ἐλαμβάνετε καλυτέραν ἰδέαν γιὰ μένα.

Ἡ Ζοζάννα γελᾷ εὐθυμα καὶ τὸ πρόσωπόν της γίνεται παιδικόν.

— Καλὰ λοιπόν, καθίστε...

Κ' ἐγὼ τὰ ἔχω χάσει. Ὅταν γνωρίζεται καὶ νεῖς, χωρὶς νὰ γνωρίζεται...

— Μορφώνει εἰκόνας μέσα του...

— Ποῦ δὲν ὁμοιάζουν μὲ τὴν πραγματικότητα...

— Καθόλου...

Γελᾷ, ὅπως καὶ ἡ Ζοζάννα, καὶ οὔτε ὁ ἕνας, οὔτε ὁ ἄλλος τολμοῦν νὰ φανερώσουν τὴν εἰκόνα ποῦ ἔπλασαν καὶ ἡ ὁποία δὲν ὁμοιάζει μὲ τὴν πραγματικότητα!

Ἡ Ζοζάννα ἐκάθισε στὸ τραπέζι καὶ ἐπῆρε μὲ ἀπλοχερίαν χαρτιά τὰ ὁποῖα ἄρχισε ν' ἀνερευνᾷ. Ὁ κ. Ντελὺλ τὴν ἐρώτησε ἂν ἐργάζεται πολὺ, ἂν ἦτον εὐχαριστημένη. Κ' ἐπρόσθεσε:

— Ἐδιάβασα τὰ ἄρθρα σας... Μερικὰ μοῦ ἄρεσαν πολὺ.

Δὲν εἶπε «ὅλα τὰ ἄρθρα σας εἶναι ὠραῖα» καὶ αὐτὸ τὴν ἔκαμε νὰ πιστεύσῃ τὴν εἰλικρίνειάν του καὶ ἐκολακεύθη ἀπὸ τὸ κοπλιμέντο αὐτὸ — τὸ κατὰ τὸ ἥμισυ κοπλιμέντο.

— Διαβάσετε λοιπὸν τὸν Γυναικεῖον Κόσμον;

— Εἶμαι συνδρομητής. ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον.

— Ἀπὸ περιέργειαν;

— Καὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην...

Ἐμειδίασε. Τὸ φῶς ἔκαμνε νὰ λάμπουν τὰ λεπτὰ δακτυλῆα της, αἱ λευκαὶ παλάμαι της, ἡ μαύρη μεταξωτὴ μπλοῦζα της, ἡ ἀλυσσιδίτσα της... Ἡ προσεκτικὴ μορφή τῆς Ζοζάννας ἔμενε μέσα εἰς τὸ ἡμίφως καὶ ὅτι εἴκνε ὅτι ἐσαγίνευσεν τότε τὸν Νοὲλ Ντελὺλ ἦσαν τὰ χέρια της, τὰ δύο ὠχρά χέρια της, νευρικά, ἐκφραστικά, ὅπου ἔλαμπε ἕνα μόνον δακτυλίδι.

— Ἐτσι, ἐπανελάβε, ἡξεύρω ὅτι κάμνετε, ποῦ πηγαίνετε, ποῖους βλέπετε... Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων εἰσθε εἰς τὴν «Crèche Alsacienne» τὴν πρῶτην Ἰανουαρίου εἰς τὴν Γαλανὴν Βίλλαν... Ἐγράψατε ἕνα μικρὸν ἄρθρον πολὺ συγκινητικὸν διὰ τὴν «Γαλανὴν Βίλλαν»!... Εἰς τὰς τρεῖς Φεβρουαρίου... εἴχατε κακὸ κέφι, εἰς τὰς τρεῖς Φεβρουαρίου!... Ὁμιλήσατε κακεντρεχῶς ἂν καὶ συγκεκαλυμμένα γιὰ ἕνα μυθιστόρημα φεμινιστικόν...

— Διότι παρουσίαζε τὰς γυναῖκας τοῦ φεμινισμοῦ μὲ σηκωμένα τὰ μυαλά.

— Ξεύρω ἀκόμη...

— Τί;

Ὁ Νοὲλ Ντελὺλ εἶχε περισσότερο κέφι τότε καὶ ἡ Ζοζάννα ἐπανεὐρίσκει τὴν ζωηρότητά της καὶ τὴν χάριν της. Τὸν ἠρώτησε:

— Πῆτε τί ξεύρετε...

— Κάτι ποῦ μοῦ εἶπε ὁ Φουκὰρ τὶς προάλλες: τὴν νεότητά σας, τὸ θάρρος σας, καὶ τὴν μεγάλην ἐκτίμησιν ποῦ ὅλοι ἔχουν γιὰ σὰς ἐδῶ.

— Ὁ κύριος Φουκὰρ εἶνε πολὺ καλός... προπάντων ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐπιστροφῆς μου...

— Δὲν σὰς ἐπιφορτίζει μὲ πολλὰ;

— Ἐχω ὀρισμένα ἄρθρα νὰ γράψω κάθε μῆνα καὶ δύο ὥρας παρουσιάσεως καθημερινῆς Ἐκαμνα λίγ' ἀπ' ὅλα ἄλλοτε εἰς τὸ σπίτι καὶ ἐξακολουθῶ... ὦ! δὲν παραπονοῦμαι.

Τὸ τηλέφωνον ἤχησε. Ὁ ὑπηρέτης ἐζήτησε τὴν κυρίαν Βαλεντέν.

— Ὁχι, ὄχι! εἶπε ἡ Ζοζάννα, μὴ σηκώνεσθε: ἐπιστρέφω...

Ἐβγήκε καὶ ἐγύρισε σχεδὸν ἀμέσως.

— Ἐκαμαν λάθος: ζητοῦν τὴν δεσποινίδα Φλορύ.

— Τὴν ξανθὴν Φλορύ;

— Τὴν γνωρίζετε;... Ὡστε γνωρίζετε ὅλον τὸν κόσμον.

— Τὴν εἶδα σ' ἕνα τραπέζι, μ' ἕναν φίλον της, ζωγράφον...

— Ὁχι, τραπέζιτην.

— Εἰς τὸν καιρὸν μου ἦτον ζωγράφος...

Ἐπῆρχε καὶ ἕνας ἠθοποιός... Ἡ Φλορὺ εἶχε πολὺ ἀνοιχτὴ τὴν καρδιά. Εἶνε πολλὰς γυναικὲς τῆς συνομοταξίας της εἰς τὸν Γυναικεῖον Κόσμον;

— Δύο ἢ τρεῖς, φιληνάδες τῆς διευθυντρίας. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ τίμιες γυναῖκες... Ἡ κυρία Μαρὲν, ποῦ κάμνει ὀρεορτάζ, ὅπως καὶ ἐγὼ — αὐστηρὸ ὀρεορτάζ — ἐπισκέπτεται τοὺς στρατηγούς, τοὺς πολιτικούς, καὶ τοὺς διπλωμάτας... Ἡ κυρία Μπύρ, ποῦ σχεδιάζει... ἡ δεσποινὶς Μπόν, ἡ ἀρχισυντάκτης τῆς Assisance Feminine, τοῦ παραρτήματός μας!

— Τὸ ἐδιάβασα. Κάπως ἀφελὲς τὸ παραρτήματός σας!

— Ἀγαπῶ πολὺ τὴν δεσποινίδα Μπόν... Δὲν πάω σχεδὸν καθόλου μὲ ἄλλες συναδέλφους...

— Καὶ ὁ μικρὸς Μπερσιέ, εἶνε πάντοτε ἐκεῖ;

— Ναί.

— Εὐγενής. Λίγο...

— Τὸ ἀντίθετον τοῦ ἀφελούς; Κάπως πο-

νηρός και καταχθόνιος... αλλά ευγενής...
 "Ω, σās παρακαλῶ, μὴν βλέπετε τὸ τραπέζι μου
 ποῦ εἶνε ὁ αὐτὴν τὴν κατάστασι... Εἶνε τόση
 ἀνακατοσοῦρα ἐδῶ μέσα. Ἐδῶ εἶμαι περαστική
 μόνον, δὲν ζῶ ἐδῶ..."

— Ἐργάζεσθε στὸ σπίτι σας;
 — Κ' ἐδῶ καὶ στὸ σπίτι μου.
 — Μήπως γράφετε κανένα μυθιστόρημα στὰ
 κρυφά;
 — Ὁχι.
 — Οὔτε κανένα θεατρικὸν ἔργον;
 — Οὔτε.
 — Αὐτὸ μ' ἐκπλήττει.
 — Γιατί;
 — Γιατὶ ὅλες οἱ γυναῖκες τὸ συνηθίζουν.
 Εἶνε ἡ μόδα...

Ἡ Ζοζάννα ἐννόησε τὴν ἀνεπαίσθητην εἰ-
 ρωνείαν... Ὁ φεμινιστὴς ὠμιλοῦσε διὰ τὰ
 γυναικεῖα ἔργα ἐρασμῶς ἂν καὶ κάπως αὐ-
 στηρά!

Εἶπε ἀπλῶς:
 — Ἄν εἶχα τάλαντον, θὰ ἔγραφα βιβλία:
 θὰ ἔλεγα πράγματα ἀληθινά, σοβαρά καὶ θλι-
 βερά, ποῦ μόνον μία γυναῖκα ἡμπορεῖ νὰ πῇ
 καλά... Ἀλλοίμονον! Δὲν ἔχω τάλαντον...
 Γράφω ἐπιδεξιῶς ἓνα ἄρθρον, ἔχω κάποια ζωή,
 λίγο σπέρτο ποῦ λέμε, γνωρίζω κάπως τὴ δου-
 λειά μου... Ἀλλὰ μοῦ λείπει ἡ δύναμις τῆς
 πραγματοποιήσεως τῶν ὅσων φαντάζομαι, ἡ
 δημιουργικότης... Θὰ ἦμουν ἴσως καλὴ νὰ
 δίδω συμβουλὰς, ἴσως καλὴ ὡς συνεργάτις...
 Καὶ αὐτὸ εἶν' ὅλο.

Τὴν ἤκουε, ἐκπληκτὸς διὰ τὴν μετριοφρο-
 σύνην της...

— Ἀλλὰ τότε εἰς τί καταγίνεσθε;
 — Διαβάζω... Ξαναδιαβάζω... Θὰ ἡμ-
 πορούσατε νὰ ἰδῆτε στὸ τραπέζι μου τὴν **Ερ-
 γάτιδα**. Ἐβγάλα ἓνα σωρὸ ἄρθρα ἀπ' αὐτήν.
 Εἶνε μεταλλεῖον δοκουμέντων.

— Θὰ ἦμουν πολὺ υπερήφανος νὰ ἰδῶ μὲ
 τὰ μάτια μου στὸ τραπέζι σας αὐτὸ τὸ βιβλίο.

Ἡ Ζοζάννα ἐννόησε:

— "Ω! μόλις ποῦ μένω! Δὲν εἶναι γιὰ νὰ
 δέχωμαι κανένα ἐκεῖ..."

Ὁ νέος δὲν ἐπέμεινε καθόλου.

— Εἶνε ὀργά, κυρία, καὶ καταχρῶμαι...

Ἀλλὰ σās ὥφειλα μίαν ἐπίσκεψιν καὶ τὴν ἔκαμα
 διόλου σύντομην μάλιστα, εἰς ἀντιστάθμισμα...
 Καὶ δὲν σās εἶπα σχεδὸν τίποτε ἀπὸ ὅ,τι ἤθελα
 νὰ σās πῶ...

Ἐπανέλαβε:

— Τίποτε... τίποτε, ἀλήθεια...

Ἡ Ζοζάννα ἐσυλλογίζετο:

«Οὔτε κ' ἐγώ, δὲν εἶπα κ' ἐγώ τίποτε παρὰ
 μόνον κοινοτοπίες... Ἦμουν τόσο περιέργη
 νὰ γνωρίσω τὸν κύριον Ντελύλ! Ἦλθε. Φεύ-
 γει καὶ δὲν ξέρω τίποτε σχετικὸ μ' αὐτόν...».

Εἶχαν καὶ οἱ δύο τρόπον τινὰ ἀποτύχει
 εἰς τὴν πρώτην τους συνομιλίαν, συνομιλίαν
 ποῦ εἶχαν φαντασθῇ πρωτοτυπωτέραν, συγκι-
 νητικὴν μᾶλλον, πλεον ἐγκαρδίαν. Καὶ ἡ Ζο-
 ζάννα ἡσθάνετο ὅτι ὁ Νοέλ δὲν εἶχε τὴν πα-
 ραιμικροτέραν ἐπιθυμίαν νὰ φύγῃ. Ὅμως δὲν
 ἐτόλμησε νὰ τὸν κρατήσῃ.

— Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἔρχωμαι κάποτε;

— Πολὺ εὐχαρίστως, Θὰ μ' εὐρίσκετε ἐδῶ,
 ὅλες τὶς ἡμέρες, ἀπὸ τὰς πέντε ἕως τὰς ἑπτὰ.

Ἐφυγε. Ἡ Ζοζάννα, κάπως ἐξαφνισμένη
 ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀπρόοπτην αὐτὴν ἐπίσκεψιν,
 ἐσκέπτετο.

«Ἐπρεπε νὰ τὸ ξεύρω... Ἦμουν ἀ-
 νόγη, ὅχι καὶ τόσο ἐρασμία, ὅχι καὶ τόσο χα-
 ριτωμένη... Μ' ἐρωτοῦσε διαρκῶς... Δὲν
 εἶναι κακός... Εἶνε μάλιστα καλός... Καὶ
 τὰ μάτια του! Φωτεινὰ καὶ ποῦ ἐτάζουν καρ-
 δίας καὶ νεφρούς, μάτια τόσο ὥραϊα ποῦ μ'
 ἔκαμναν νὰ τὰ χάνω. "Ω, δὲν θὰ εἶνε καὶ τόσο
 τρυφερός! Δὲν ἔκλαυσε ποτέ του, αὐτὸς ὁ ἄν-
 θρωπος!...».

IZ

Ὁ Φουκάρ ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Νίκαιαν,
 ἐμπῆκε, μίαν ἡμέραν, εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Ζο-
 ζάννας διὰ νὰ τῆς ζητήσῃ κάποιαν πληροφο-
 ρίαν. Καὶ καθὼς εἶχε καλὸ κέφι, εἶπε:

— Προοδεύετε, μικρὴ μου Βαλεντέν. Εἶμαι
 εὐχαριστημένος ἀπὸ σās. Φαιδρύνετε κάπως
 τὸ ὕφος σας καὶ θὰ πάτε ἄλλος...

— Θὰ προσπαθῶ, κύριε.

— Κ' ἔπειτα φροντίσατε γιὰ τὸν ἑαυτὸν σας.

Χλωμαίνετε, ἀδυνατίζετε ἐδῶ καὶ μερικὸν και-
 ρόν... Κι' αὐτὸ βέβαια δὲν ὁμορφαίνει κανένα.
 Ἐγὼ μὰ τὴν τιμὴν μου πληγώνομαι ὅταν βλέπω
 ν' ἀδυνατίζῃ μιὰ ὥραϊα γυναῖκα σὰν ἐσās.

Πρῶτα πρῶτα αὐτὸ τὴν καταστρέφει, κ'
 ἔπειτα δείχνει πῶς ἔχει κάποιον σαράκι ποῦ τὴν
 τρώγει.

— Εἶχα βάσανα, κύριε, τὸ ξέρετε, ἀπεκρίθη
 σιγὰ ἡ Ζοζάννα.

Δὲν προσεβάρυνε ἀπὸ τὰ ἀποπνέοντα οἰ-
 κειότητα λόγια τοῦ διευθυντοῦ, διότι ἦτον, μαζὶ
 μὲ τὴν κυρίαν Μπὺρ ποῦ ἔκαμνε τὰ σχέδια, ἡ
 μόνη γυναῖκα ποῦ ἐκτιμοῦσε καὶ πρὸς τὴν
 ὁποίαν ἡσθάνετο φιλίαν.

Ἡ μικρὰ Μπὺρ, μία ξανθοῦλα πολὺ κομψή,
 εἶχε ἓναν ἄνδρα ὡς ἐκεῖ ἐπάνω, τὸν ὁποῖον
 ἀγαποῦσε πολὺ, καὶ τὸ συζυγικὸν αὐτὸ πάθος
 διεσκέδαζε πολὺ τὸν κύριον Φουκάρ. Ἀλλὰ
 εἶχε μίαν προτίμησιν διὰ τὴν Ζοζάνναν, τῆς
 ὁποίας ἐθαύμαζε κ' ἐθρῆνε συγχρόνως τὴν ἀρε-
 τήν... Ἐλεγε κάποτε τῆς Φλορὺ:

— Νὰ κ' ἡ μικροῦλα ἡ Βαλεντέν χήρα!...

Τί θὰ κάμῃ; Δὲν πάει νὰ μείνῃ μόνη της
 ἔτσι ἀνύπανδρη... Θὰ ἦτον κρῖμα.

Ἡ Φλορὺ ἀπαντοῦσε:

— Δὲν ἔχει κανένα, σās βεβαίῳ!...

Αὐτὸ τὸ βράδυ δίδων εἰς τὴν Ζοζάνναν τὴν
 συμβουλὴν νὰ μὴν ἀδυνατίζῃ, ὁ Φουκάρ παρε-
 τήρησε ὅτι ἡ συμβουλὴ του ἦτον ἀνωφελὴς: Ἡ
 Ζοζάννα ἐφαίνετο νὰ εἶνε πολὺ καλά.

— Ἀλήθεια, εἶπε, δὲν σās εἶδα καλά...

Ὅσο πάτε, καλύτερεύτε

— Πολὺ καλύτερα.

Ὁ Φουκάρ ἐσκέφθη:

«Στάσου!... Στάσου!»

Κ' ἐπρόσθεσε:

— Συνήντησα τὸν Νοέλ Ντελύλ, χθές, εἰς
 τὴν ἐορτὴν τῶν Ἑλυσίων. Μοῦ ὠμίλησε γιὰ
 σās...

Ἡ Ζοζάννα δὲν ἐκινήθη διόλου.

— Τὸν κατεκτήσατε...

— Ἀλήθεια; Θὰ ἦμουν πολὺ υπερήφανη γι'
 αὐτό. Ἀλλ' ἀπατάσθε...

— Καθόλου! Μόνον... πρέπει νὰ δυσπι-
 στήτε... Ὁ Ντελύλ εἶνε πολὺ ἄλλοπρό-
 σαλλος...

Ὁ Φουκάρ ἐγελοῦσε μ' ἓναν τόνον ἀστειό-
 τητος. Ἡ Ζοζάννα εἶπε:

— Δὲν ἐκινδύνευα...

Σοβαρώτερα ὁ Φουκάρ ἐπανέλαβε:

— Ὁ Ντελύλ σās ἐκτιμᾷ πολὺ κ' ἔχει
 δίκιο... Μήπως θὰ μείνῃ στὴ Γαλλία;

— Ἀλλὰ, ποῦ νὰ τὸ ξέρω!

— Δὲν σās εἶπε ὅτι ἤλπιζε νὰ τὸν ξανα-
 στείλουν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, πιστεύω;

— Ὁχι.

— Οὔτε καὶ εἰς ἐμένα δὲν εἶπε τίποτε. Δὲν
 ἀνακινῶναι ποτὲ ὅ,τι σκέπτεται νὰ κάμῃ. Τὸ
 ἔμαθα μολαταῦτα. "Ω! εἶνε πολὺ δυνατό παιδί,
 πολὺ φιλόδοξο... Ἐπῆγε στὸν Καναδᾶ, στὴν
 Αὐστραλίαν, νὰ μελετήσῃ τὸν ὁργανισμόν τῶν
 συνδικάτων, τὴν ἀλληλοβοήθειαν, τὴν σοσιαλι-
 στικὴν κίνησιν...

Ἡ Ζοζάννα ἐμουρμούρισε:

— Ξέρω...

— Καληνύκτα, μικρὴ μου Βαλεντέν, εἶπε ὁ

Φουκάρ. Τώρα θὰ πάω στὸ σπίτι μου. Πρέπει
 νὰ πάω ἀπόψε εἰς τὴν πρώτην τοῦ Βωντεβίλ.

«Τί βλάκας! ἐσυλλογίζετο ἡ Ζοζάννα. Τί χον-
 δροειδής! — Παχαίνει αὐτὸς καὶ νομίζει πῶς
 ὁμορφαίνει!... Καὶ αὐτὸ πάλι, νὰ μὲ λέγῃ
 «μικρὴ μου Βαλεντέν»!...

Ἐδοκίμασε νὰ γράψῃ, ἀλλὰ εἶχε ἓνα εἶδος
 φόβου ἀορίστου, ἀνησυχίας, λύπης.

Ἦτον ἡ ὥρα ποῦ ὁ Νοέλ Ντελύλ ἤρχετο
 — ὅταν ἤρχετο, — κάθε δύο τρεῖς ἡμέρες ἀπ' ἐδῶ
 κ' ἓνα μῆνα. Ἐδικαιολόγησε κατ' ἀρχὰς τὰς
 ἐπισκέψεις του μὲ προφάσεις ποῦ δὲν ἀπατοῦ-
 σαν ἐν τούτοις τὴν Ζοζάνναν. Τώρα δὲν ἐξη-
 τοῦσε προσχήματα. ἤρχετο ἀπλούστατα ὡς
 φίλος:

— Δὲν θέλω νὰ σās ἀνησυχίσω. Πέντε
 λεπτὰ μόνον, πέντε λεπτὰ...

— Δέκα, εἴκοσι, ἂν θέλετε νὰ περιμένετε.
 Ἐτελείωσα σχεδόν.

Ἐκάθιζε εἰς τὴν συνηθισμένην του θέσιν.
 Ἐνίοτε ἐσηκῶνετο νὰ πάρῃ κανένα βιβλίο, κα-
 μίαν ἐφημερίδα. Ὁρθὸς ὀπίσω ἀπὸ τὴν Ζο-
 ζάνναν, τὴν ἐδέσποζε σχεδὸν μὲ τὸ ὑψηλόν του
 ἀνάστημα, καὶ τὸ βλέμμα του ἐγίνετο πρᾶ-
 τερον καθὼς ἔπεφτε ἐπάνω εἰς τὴν μελαχροι-
 νὴν κεφαλὴν, μὲ τὸν λαιμὸν γυρμένον, τὴν
 καμπύλην τῶν ὤμων, τὸν λιγυρὸν κορμὸν μέσα
 εἰς τὸ πένθιμον ἔνδυμα. Ἡ Ζοζάννα ἡσθάν-
 ετο τὸ βλέμμα αὐτὸ ἐπάνω της — κέλεγε μὲ
 μίαν μικρὰν φρικίαν στενοχωρίας.

— Τί κάμνετε αὐτοῦ; Σās παρακαλῶ, καθί-
 στε. Δὲν ἡμπορῶ νὰ ἐργασθῶ ὅταν μὲ παρα-
 τηροῦν.

— Μὲ συγχωρεῖτε.

Ἐπέπλητε ἐνδομύχως τὸν ἑαυτὸν της ὅτι
 ὠμίλησε πολὺ ἀπότομα, διότι ἐγνώριζε τὸν
 Νοέλ πολὺ προσεκτικὸν εἰς τοὺς λεπτοτέρους
 ἀκόμη τόνους τῆς ὑποδοχῆς ποῦ τοῦ ἔκαμνε.
 Τότε ἀφίγνуска τὴν πέναν της τὸν ἔκαλοῦσε:

— Κύριε Ντελύλ;

— Κυρία;

— Ἐτελείωσα. Ἄς μιλήσωμε. Δηγηθῆτε...

— Τί πράγμα;

— Ὅ,τι θέλετε.

Καὶ δηγεῖτο διάφορα διὰ τοὺς φίλους του,
 διὰ τὰ βιβλία τῆς προτιμήσεώς του, διὰ τὰ τα-
 ξίδια του, τὰ ταξίδια τῆς Ἰταλίας προπάντων
 τὴν ὁποίαν ἀγαποῦσε σὰν «ἐρωμένην». Ἡ
 Ζοζάννα ἀνεκάλυπτε ἐντός του διάνοιαν λεπτὴν,
 θέλησιν ψυχρὰν, ἓνα εἶδος λανθανούσης βιαί-
 οτητας τὴν ὁποίαν ἐσυγκρατοῦσε, καλωσύνην,
 ἴσως, ἀλλὰ καμμίαν εὐαισθησίαν, ἀλαζονείαν,

Ίσως, αλλά καμίας επιτήδευσιν. Είχε ζωηρόν τὸ αἶσθημα τῶν τεχνῶν, τελείαν φιλολογικὴν μόρφωσιν, ἀγαποῦσε τὰς γενικάς ιδέας, εἶχε μίαν περιέργειαν περιπαθὴ διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα τοῦ καιροῦ του. Συγγραφεὺς, κεντούτοις ὄχι «καλαμαράς»· ἀνθρωπος τοῦ κόσμου, ὃς ὅμως *σνόμπ*. Τοῦ ἄρεσαν τὰ παράδοξα· ἐθεωροῦσε τὸν ἑαυτὸν του ἐλεύθερον ἀπὸ προλήψεις, ἀλλὰ δὲν ἀγαποῦσε τὴν ἐκκεντρικότητα, τὰς καυχησιολογίας.

Δὲν εἶχε συγγενεῖς στενοὺς. Ἡ μητέρα του εἶχε ἀποθάνει πρὸ καιροῦ καὶ ὁ πατέρας του ἐξοῦσε εἰς ἓνα ἐξοχικὸ σπίτι μεταξὺ Λουσιανῶν καὶ Παμπρού. Τίποτε, εἰς τὰ λόγια καὶ τὰς σκέψεις τοῦ Νοέλ, δὲν ἐπρόδιδε τὴν κρυφίαν ἐπιρροὴν μιᾶς ἀγαπημένης γυναικός.

Ἦτον μόνος, ἐλεύθερος, εὐτυχὴς διὰ τοῦτο. Ὅμως δὲν ἦτον ἄγριος. Ἀγαποῦσε τὸ Παρίσι, τὸ ὁποῖον περιήρχετο εὐχαρίστως κῆγκατέλειπε χωρὶς νὰ λυπῆται. Ἐπῆγαινε συχνὰ εἰς τὸ θέατρο κἄντρογε εἰς τὴν πόλιν σχεδὸν πάντοτε. Κάποτε διηγείτο εἰς τὴν Ζοζάνναν ὅτι δίπλα του χθὲς εἰς τὴν ἐσπερίδα ἐκάθητο μία ὡραία γυναῖκα...

Ἡ Ζοζάνα ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ ταπεινὸν ἐνδιαίτημα της ἐφαντάζετο τὸν κ. Ντελὺλ καθισμένον ἐμπρὸς εἰς ἓνα τραπέζι πολυτελείας κοντὰ εἰς «μίαν ὡραίαν γυναῖκα». Τί ἔλεγε;... Μὲ τί ὁμοίαζε; Ὁμοίαζε μὲ τὸν γνώριμόν της Νοέλ; Προσῆλανε τὸ βλέμμα του ἐπάνω της λαμπερὸν καὶ εὐθὺ ὥσαν ξίφος, τοῦ ὁποῖου ἡ Ζοζάννα ἡσθάνετο ἀκόμη τὴν αἴθρον προσεπαφὴν;

Χωμένη μέσα εἰς τὴν πολυθρόνα της, ναρκομένη ἀπὸ τὴν ζέσθην καὶ τὸ μονότονον σφύριγμα τῆς φωτιᾶς, ἡ Ζοζάννα ἄφινε ἀπάνω εἰς τὰ γόνατά της τὸ βιβλίον ποῦ εἶχε ἀνοίξει, τὸ ἀρχινισμένον κέντημά της... Ἐσυλλογίζετο:

«Τὸ δεῖπνον ἐτελείωσε τώρα... Οἱ ἄνδρες εἶνε στὸ καπνιστήριον· οἱ γυναῖκες στὸ σαλόνι· εἶμαι βεβαίως ὅτι ὁ κ. Ντελὺλ ὁμιλεῖ τώρα μὲ τὰς γυναῖκας»...

Ἀλλὰ βράδυνά ἐσυλλογίζετο ὅτι ὁ νέος της φίλος ἦτον μόνος, σὰν αὐτήν, εἰς τὸ διαμέρισμα του τοῦ ὁποῖου ἐγκωμίαζε τὰ μεγάλα παράθυρα, τὰ λειτουργήματα, τὰ παλαιὰ ἐπιπλα.

«Δὲν θὰ τὸν ἰδῶ ποτὲ στὸ σπίτι του... Τὶ κρίμα! Δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ φίλος τελείως χωρὶς οἰκειότητα, καὶ ἡ οἰκειότης εἶνε πολὺ δύσκολη μεταξὺ ἐνὸς ἀνδρὸς νέου καὶ μιᾶς γυναῖκας ποῦ δὲν εἶνε γρηᾶ... Ἀλλ' ἴσως καλύτερα ἔτσι... Δὲν ζοῦμε μέσα στὸν ἴδιον κό-

σμο. Θὰ ἐχωριζόμεθα ἀναγκαστικῶς μ' αὐτὰ τὰ μακρινὰ του ταξίδια... Ἀργὰ ἢ γλίσγωρα θὰ πανδρευθῇ... Ἀς μένῃ λοιπὸν εἰς τὸ κατῶφλι τῆς ζωῆς μου! Θὰ φυλαχθῶ. Θὰ εἶμαι μαζὶ τοῦ ὅλο καρδιά, ἀλλὰ φρόνιμη»...

Ἐπροφυλάττετο ἔτσι ἀπὸ μίαν φιλίαν ἢ ὁποῖα τὴν ἔβγαζε ἀπὸ στενοχωρίαν, χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ, καὶ ἀπὸ τὴν μόνωσίν της, καὶ ἀπὸ τὸ πένθος της, καὶ τὴν ἐρωτικὴν της δόδυνν.

Δὲν ἐδιάβαζε πλέον τὰ γραμματάκια ποῦ εἶχε τοῦ μακαρίτου Μαυρικίου καὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν κρυμμένα σὲ κάποιο συρτάρι.

Δὲν ἔλεγε πλέον ἀπὸ μέσα της:

«Ποῦ εἶνε; εἶν' εὐτυχὴς μὲ τὴν γυναῖκα του! Μᾶζεχασε ἐπιτέλους; Θὰ τὸν ξαναἰδῶ»;...

Ἀντὶ νὰνακινῇ τὴν ζέσθην ἀκόμη στάκην της ἀναμνήσεως, παρετήρει τὸ ὀλίγον φῶς νὰνάπη μ' ἓνα ἀγνωστον συναίσθημα, λεπτὸν καὶ καθαρὸν.

Πολλὲς φορές, τὴν ἐπαύριον τῶν ἐσπερίδων αὐτῶν, ἐλάμβανε ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Νοέλ... Εἶχαν συλλογισθῇ λοιπὸν συγχρόνως ὁ ἓνας τὸν ἄλλον!...

Τῆς ἔστειλε μίαν ἡμέραν τὸ ὁψολόγιον ἐνὸς ἐπισήμου γεύματος, ἓνα καρτόνι λευκόχρυσον ὅπου εἶχε χαράξει μερικὰς λέξεις:

«Καλησπέρα, κυρία καὶ φίλη... Ὑφίσταμαι ἓναν πολιτικὸν λόγον... Θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ ἤμουν καὶ νὰ βλέπω τὸ μικρὸ σας γραφεῖον ὡς ὅασιν ἡδονῆς... Ἐς αὔριον»...

Πολλὲς φορές, ἡσθάνετο ἡ Ζοζάννα μίαν ἀπότομον ἐπιθυμίαν νὰ γράψῃ κῆκείνην ἐπίσης — ἀπὸ ἀνάγκην νὰ διαχυθῇ καὶ νὰ πῇ ὅπως λέμε, τὸν πόνον της διὰ νὰ δέσῃ τὴν κλωστήν μιᾶς διακοπείσης ὁμιλίας. — Ἀρχίζει μίαν ἐπιστολήν: «Ἀγαπητὴ κύριε...» Ὁχι! Δὲν τῆς ἄρεσε αὐτὸς ὁ τύπος... Ἀγαπητὴ κύριε καὶ φίλε... Ὁχι!... Θὰ ἤθελε νὰ γράψῃ ἀπλῶς! «Φίλε μου...» δὲν ἐτολμοῦσε... Καὶ δὲν ἔστειλε καμμίαν ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐπιστολάς.

Δύο ἢ τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα ἔβλεπε τὸν Νοέλ. Ποῖον θέλητρον εἴλκυσε λοιπὸν τὸν νέον αὐτὸν πρὸς μίαν γυναῖκα μετρίως καλλονῆς, ταπεινῆς, κάποτε θλιμμένης, καὶ πάντοτε κάπως μυστηριώδους; Δὲν τῆς ἔκαμνε κόρτε. Δὲν τῆς ἔλεγε ὅτι εἶνε ὡραία, ποθητὴ καὶ ἔξυπνη. Ἀλλ' εἶχε μίαν περιπαθὴ περιέργειαν δι' αὐτήν, διὰ τὸν χαρακτήρα της, διὰ τὰ γούστα της, διὰ τὴν περασμένην καὶ τὴν σημερινὴν ζωὴν της — καὶ ἡ περιέργεια αὐτὴ ὁμοίαζε μὲ πάθος, μὲ τὴν κίνησιν ψυχῆς πρὸς ἄλλην ψυχὴν.

Τὰ λόγια τοῦ Φουκὰρ ἐνέβαλαν ἀληθινὴν ἀνησυχίαν εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ζοζάννας. Ἐπερίμενε ἀορίστως τὸν Νοέλ. Ἐφθασε τέλος χαρούμενος:

— Εἶνε καλὰ ἐδῶ... Ἐξω κατακλυσμός... Πῶς τὰ περνάτε; καλὰ; δὲν εἰσθε πολὺ κουρασμένη; Ἦθελα νὰ ἔλθω χθὲς μὰ ἦτον ἀδύνατον! Ἐγευματίζα μεταξὺ τῶν μεγάλων τῆς γῆς καὶ καθυστέρησα. Ἐπρεπε νὰ γράψω εἰκοσι ἐπιστολάς πρὶν ντυθῶ...

Ἀ! εἶμ' εὐχαριστημένος!

— Γιατί;

— Γιατὶ εἶμαι ἐδῶ... Ἀνιῶ παντοῦ, αὐτὸν τὸν καιρὸν ἔχω κρίσιν ἀνίας... Εἶνε ἡ πρώτη φορά, ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια... Οὔτε ἡ ἐργασία... μὲ γιαιτρεῖ.

— Ἀνιᾶτε διότι εἰσθε πάρα πολὺ εὐτυχῆς.

— Ἐξηγηθῆτε!

— Οἱ πάρα πολὺ δυστυχεῖς δὲν ἀνιοῦν ποτέ.

Ἡ καταναγκαστικὴ ἐργασία, ἡ φροντίς διὰ τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον τοὺς ἐμποδίζει ν' ἀναλύσουν τὴν ψυχικὴν τους κατάστασιν. Ἀλλὰ σεῖς, ποῦ ἔχετε ἡρεμὴν τὴν ζωὴν, ποῦ εἰσθε μόνος, καὶ σκέπτεσθε μόνο τὸν ἑαυτὸν σας...

Ὁ Νοέλ ἄρχισε νὰ γελά:

— Πῆτε με λοιπὸν συβαρίτην, μπουρζοὰν εὐχαριστημένον, κεφαλαίουχον χορτάτον!...

— Ἀνιᾶτε διότι διάγετε ζωὴν τεχνητὴν...

Ὁ ἄνθρωπος εἶν' ἐγωῖστὴς ἀλλὰ καὶ ζῶν κοινωκὸν. Πανδρευθῆτε!

— Ἀπὸ ἐγωῖσμόν;... Ἀπὸ «κοινωνικότητα»; Ὁχι!... Θὰ ἤθελα... Ἀ! θὰ ἤθελα νὰ ἐπιχειρήσω κατὰ πολὺ δύσκολον, νὰ γείνω μεγάλος ἄνθρωπος, ν' ἀνατρέψω τὸν κόσμον καὶ νὰ δημιουργήσω τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅταν ἐφοιτοῦσα εἰς τὸ κολλέγιον, ὠνειρευόμην νὰ γείνω Δὸν Ζουὰν ἢ Ναπολέον...

Ἡ ζωὴ μου ἐφαίνετο ὡς δρόμος ἐμποδίων... Καὶ ἀργότερα, ἀγάπησα τὸ μυστήριον τῶν ταξιδίων, τὰς περιπετείας, τὸν κίνδυνον... Ἀγάπησα τοὺς ξένους τόπους καὶ τὰς γυναῖκες ποῦ ἀπέφευγαν...

Ἡ Ζοζάννα ἡσθάνθη ἓνα μικρὸν ἐξάφνισμα... Ὁ Νοέλ ἄλλαξε τόνον:

— Ὡ! μὴν πιστεύετε...

Δὲν ἐτολμοῦσε νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν του, νὰ ἐκφράσῃ ὅλην τὴν σκέψιν... Ἡ Ζοζάννα εἶπε:

— Ναί... σὰς ἐλκύει μοναχὰ ἡ δυσκολία:

— Ὁχι μόνον... Μὲ κατηγορεῖτε ὅτι προτιμῶ τὸ Λευκὸν Ὅρος ἀπὸ τὴν Μομάρτην; Ἐχω τὰς ἰδίας προτιμήσεις καὶ εἰς τὰς

αἰσθητικὰς ὑποθέσεις... Ἀγαπῶ τὰς *κλεισμένας* ψυχὰς, ποῦ ἀνοίγονται ὀλίγ' ὀλίγο, γιὰ μένα μόνον... Αἱ ὠραιότεραι εἶναι καὶ δυσπροσιτότεραι...

— Τότε λοιπὸν, εἶπε ἡ Ζοζάννα διατὶ θέλετε νὰ πάτε εἰς τὴν Ἰαπωνίαν;

Ὁ Νοέλ ἔμεινε ἐμβρόντητος:

— Τὸ ξέρετε;...

— Ναί... Εἶνε πρᾶγμα πολὺ κοινὸν αὐτὴ ἡ Ἰαπωνία! ἔχει σιδηροδρόμους καὶ κυρίους κυτρίνου χρώματος μὲ ψηλὰ καπέλλα. Δὲν θ' ἀπαντήσετε τίγρεις, δὲν θὰ διακινδυνεύσετε νὰ γείνεται μάρτυς.

Ἀστειεύετο, ἀλλὰ καὶ ἦτο εὐθυμος, Παρετήρει ἐπιμόνως τὴν Ἀγγλικὴν ἐφημερίδα — τὸ Weekly — ἀνοιγμένην ἐμποῦς της.

— Ἀλλὰ πῶς τὸ ξέρετε;

— Ἀπὸ τὸν Φουκὰρ... Θὰ φύγετε ἀμέσως; Ἐσκέπτετο:

«Ἐτσι θὰ τελειώσῃ καὶ ἡ φιλία μας. Θὰ μείνω μόνη ὅπως καὶ πρὶν. Θὰ μὲ ξεχάσῃ γλίσγωρα...». Ἐλυπεῖτο ὅτι τὸν ἐγνώρισε, ὅτι τοῦ ἔδωκε κατὰ ἀπὸ τὴν σκέψιν της, κατὰ ἀπὸ τὴν καρδίαν της, καὶ ἐπειδὴ νὰ ἔπρεπε νὰ φύγῃ ἡῦχετο νὰ φύγῃ ὅσον τὸ δυνατόν γλιτωρότερα.

Ἀμέσως; ὄχι αὐτὸ τὸ ἔτος. Τὸ ἄλλο ἴσως, ἴσως ἀργότερα, ἴσως ποτέ... Ἐχω πολλὰ νὰ καταφέρω ἐδῶ... Καὶ τὸ βιβλίον μου διὰ τὸ ἐν Ἰταλίᾳ ἀγροτικὸν ζήτημα!... Καὶ τὴν σειρὰν τῶν ἄρθρων εἰς τὴν *Ἀνεξάρτητον Ἐπιθεώρησιν*! Καὶ τὸ ἀπρόοπτον!...

Ἡ Ζοζάννα δὲν ἐκινεῖτο, ἡσθάνθη ἐν τούτοις ὁ Νοέλ ὅτι ἦτον εὐχαριστημένη, καὶ ἔβεβαίωσε μὲ περισσοτέραν ἐμφασιν:

— Στὴν Ἰαπωνία!... Τί διάβολο νὰ κάμω στὴν Ἰαπωνία;...

— Νὰ ξεσκάσετε...

— Ἐχω καλύτερο μέσον... Ὅταν εἶμαι ἄτονος καὶ ἀδύνατος, συλλογίζομαι σὰς ποῦ εἰσθε τόσο γενναία! Καὶ λέγω μέσα μου:

«Ἄν δὲν ἐργασθῆς, δὲν θὰ πάω νὰ τὴν ἰδῶ σήμερα...» καὶ ἐργάζομαι δυσανασχετῶν... Εἰσθε ἡ ἀνταμοιβή μου.

Κ' ἐπρόσθεσε, μὲ φωνὴν συγκατημένην, σχεδὸν μὲ τρυφερότητα.

— Ζητήστε μου σεῖς, ζητήστε νὰ κάμω κατὰ πολὺ δύσκολο...

Καὶ ἐν ὁμιλοῦσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εἶδε τὴν Ζοζάνναν νὰ κοκκινίξῃ: ἓνα τριανταφυλλὶ κῦμα ἐπερνοῦσε ἐπάνω ἀπὸ τὸ λεπτὸ πονόγυρτο πρόσωπο, ἐχρωμάτιζε τὰ μάγουλα, τὰ βλέφαρα, τὸ μέτωπο, ἕως τὴν ῥίζαν τῶν

μαύρων της μαλλιών. Τὸ κοκκίνισμ' αὐτό, ἓνα γοητευτικὸ κοκκίνισμα, ἀπεκάλυπτε τὴν ταραχὴν της... Ἦτον προοβελημένη, εἶχε σιγχουσθῇ, εὐχαριστηθῇ;... Εἶπε μ' ἓναν τόνον κάπως περιγελαστικόν:

— "Εστω! Καθίστ' ἐκεῖ στήν ἀκρὴ τοῦ τραπέζιου καὶ μεταφράσετέ μου αὐτὴν τὴν περικοπὴ τοῦ Weekly. Ἀρκετὰ ἐφλυαρήσαμε. Καθυστέρησα...

— Ἀλλὰ ξέρω τ' ἀγγλικά... καὶ θὰ εἶνε δύσκολο.

— Σοῦτ'!... Δουλειά!...

— Εἴσθε κακῇ. Μὲ κοροϊδεύετε.

Καὶ ὑπήκουσε.

Ἀπ' ἔξω ὁ συνηθισμένος θόρυβος βημάτων καὶ φωνῶν, προσκλήσεων, ἀπαντήσεων, τὸ ὠργισμένο δόνημα τοῦ τηλεφώνου. Τὸ γραφεῖον τῆς Ζοζάννας ἦτον θερμότερο καὶ πρὸ κλειστῶ παρα τὰς ἄλλας ἡμέρας, καὶ τὸ φῶς ἀκτινοβολοῦσε γλυκύτερον. Καὶ ὁ Νοέλ εἶπε:

— Καλὰ εἶν' ἐδῶ.

Ἡ Ζοζάννα ἀπήντησε:

— Καλὰ εἶνε.

Ἐχαμογέλασαν κυττάζοντες ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, συμπλησιασμένα ἀπὸ τὴν μεταφραστικὴν αὐτὴν ἐργασίαν, καὶ ἡ φιλία τους, διαμιάς τοὺς ἔγινε περισσότερον αἰσθητή, πλεον ἀγαπημένη...

Ἡ θύρα ἀνοίχθη, ἡ δεσποινὶς Μπὸν ἐφάνη, ἐπρόφερε μίαν φράσιν διὰ τὴν Γυναικείαν Ἀδελφότητα καὶ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν...

Ἡ Ζοζάννα εἶπε:

— Ναί, ναί... ἔννοια σας.

Ἡ δεσποινὶς Μπὸν ἔφυγε. Καὶ ἐνῶ ἡ Ζοζάννα ἐξηγοῦσε εἰς τὸν Νοέλ ὅτι ἦτον διὰ τὸ τρίμηνον γραμματεὺς τῆς Γυναικείας Ἀδελφότητος, ἡ θύρα ἀνοίξε πάλιν...

Ἐνα φρου-φρου μετὰξος, μία λευκὴ ἐμφάνισις ξανθῇ, λαμποκοποῦσα: ἡ Φλορὺ.

— Ζοζάννα, γατάκι μου...

Μὲ τὸ ψεύτικο χρυσάφι τῶν μαλλιών της καὶ τὰ λούσα της ἔμεινε ἀκίνητη ἐπὶ μίαν στιγμὴν.

— Μπᾶ! Ντελύλ... Μὴν κινηθῇτε! Τί χαριτωμένα ποῦ εἴσθε ἔτσι, παιδιά μου...

— Παρακάλεσα τὸν κ. Ντελύλ νὰ μοῦ μεταφράσῃ μίαν σελίδα τοῦ Weekly.

— Κ' ἐγὼ ὑπερηφανεύομαι πολὺ διὰ τὴν συνεργασίαν αὐτὴν εἰς τὸν Γυναικεῖον Κόσμον.

— Μπᾶ! εἶπε ἡ Φλορὺ καὶ ποιά ἀπὸ μᾶς δὲν ἔχει καὶ ἀπὸ ἓναν μικρὸν συνεργάτην! Ἐγὼ ἔχω μισὴ ντουζίνα, πάντοτε διαθεσίμους, γεμάτους ἀπὸ ζῆλον καὶ ἀφιλοκέρδειαν... Εἶνε οἱ μαῦροί μου... Τοὺς στέλνω ὅπου θέλω... «Πήγαινε μαῦρε μου».

Ἐχαμήλωσε τὰς γωνίας τοῦ στόματός της καὶ ἐπῆρε τὸν τόνον μπεμπέ:

— Νὰ εἶμαι λυπημένη ἀπόψε! Δὲν μοῦ ἔφεραν τὸ εἰσιτήριο τοῦ Βωδεβίλ.

Ὁ Νοέλ καὶ ἡ Ζοζάννα ὅταν ἔμειναν μόνοι ἐκντάχθησαν:

— Πολὺ ντιστεγὰ αὐτὴ ἡ Φλορὺ σας! εἶπε ὁ Νοέλ.

— Ὅλοι τὴν εὐρίσκουν χαριτωμένη μὲ τὸ προσωπάκι της τὸ μωρουδίστικο, καὶ τὴν φλυαρία της.

— Ὅλοι! εἶνε ὑπερβολή...

— Εἶνε τόσο κατεργάρα! Ποζάρει γιὰ ἀνεξάρτητη ποῦ κερδίζει μερικὰ χρήματα γιὰ τὴν οἰκογένειά της...

— Τὴν ἀγαπᾷ τόσο πολὺ τὴ δυστυχισμένη τὴ μητέρα της!

— Τὴν ἀγαπᾷ πολὺ, σὰς βεβαιῶ... Εἶνε δημοσιογράφος ὅπως τόσες ὥραιες γυναῖκες εἶνε καλλιτέχνιδες τοῦ μελοδράματος ἢ τοῦ δράματος ἀπὸ κομψότητα... καὶ ἀπὸ ἐντροπὴν ἀκόμη, διὰ νὰ μὴ ὁμολογοῦν...

— Ναί, κρύβεται πίσω ἀπὸ τὰ χρονογραφήματά της ὅπως στρουθοκάμηλοι πίσω ἀπὸ τὶς πέτρες... Καὶ εἶνε φίλη σας αὐτὴ ἡ κόρη;

— Φίλη μου; Ἀ! ὄχι!...

— Σὰς λέγει γατάκι μου, δὲν ἤξερω τί ἄλλο...

— Καὶ τί σημαίνει αὐτό;

— Αὐτὸ μὲ πειράζει ἐμένα. Μοῦ εἶνε πολὺ δυσάρεστο.

— Μπᾶ!

— Μὲ στενοχωρεῖ γιὰ σὰς... Πληγώνει τὴν φιλία μου εἰς ὅτι ἔχει λεπτότερον... Κῆπειτα δὲν μοῦ λένε σεῖς, δὲν φοβεῖσθε μήπως αὐτὴ ἡ Φλορὺ...;

— Τί θέλετε νὰ πῆτε;

— ... Ὅταν ἡ Φλορὺ μᾶς εἶπε τὴν κοινὴν αὐτὴν «καλησπέρα»...

— Ναί, εἶπε ἡ Ζοζάννα. Παρατήρησα τὸν τρόπον της, τὸν τόνον της... Νομίζει ἴσως... Ὡ! δὲν εἶνε παρὰ μόνον αὐτὴ...

— Πῶς; Ἡ γρηῃ-φεμινίστα ποῦ ἔχει σταφύλια στὸ καπέλλο της, νομίζετε... Ὡ! αὐτὴν τέλος πάντων τὴν δυστυχισμένην τὴ συγχωρῶ! θὰ μισῇ ὅλους τοὺς ἄνδρες...

— Μὴν κοροϊδεύετε τὴν δεποινίδα Μπὸν, σὰς παρακαλῶ... Ὁχι, δὲν εἶν' αὐτὴ...

— Ἀλλὰ ποῖος λοιπόν!...

— Ὁ Φουκάρ.

— Αὐτὸς ὁ караγκιοζοΦουκάρ... Ἐτόλμισε...

Ὁ Νοέλ εἶδε ὅτι ἡ Ζοζάννα ἦτον στενοχωρημένη...

— Δὲν μοῦ εἶπε τίποτε ἰδιαίτερον, ἀλλὰ μοῦ ὤμιλοσε ἐπιμόνως γιὰ σὰς...

— Κῆπειτα;

— Ἐπειτα... Τίποτε... Ἀς τὰφήσωμε...

Δὲν τοῦ δίδω καμμιά σημασία...

Ὁ Νοέλ Ντελύλ ἠσθάνθη κάποιαν ὀργὴν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ξεσπάσῃ μὲ κάποιον. Τὰ ὥραϊα φαιὰ μάτια του ἔγειναν φωτεινὰ καὶ σκληρά, ἡ ὄλη του ἔκφρασις ἄλλαξε.

— Καλὰ λοιπόν, εἶπε, ἂν αἰσθάνεσθε κάποιαν ἐκτίμησιν καὶ κάποιαν φιλίαν γιὰ τὸ ἄτομόν μου...

— Μὰ ἔχω...

— Ὑπομείνατε νὰκούσετε ὁλόκληρον τὴν σκέψιν μου... Ἐχω μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ ἐρ-

χωμ' ἐδῶ, καὶ ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ κάμω σπανιωτέρας τὰς ἐπισκέψεις μου θὰ ἔλυπούμην. — Ἀλλὰ δὲν θέλω μία Φλορὺ κῆνας Φουκάρ νὰ ἔχουν γιὰ σὰς τὴν φίλην μου, ποῦ σέβομαι πολὺ, ἀνόητες ὁμιλίες καὶ κάθε ἄλλο παρὰ ὑποχρεωτικές...

Ἡ Ζοζάννα ἐσιωποῦσε:

— Τί; εἶπεν ὁ Νοέλ, δὲν τολμάτε νὰ μοῦ τὸ πῆτε;... δὲν πρέπει νὰ ἔρχωμαι χάριν τῆς Φλορὺ καὶ τοῦ Φουκάρ... Καλὰ λοιπόν ἔστω, δὲν ξανάρχομαι...

— Εἴσθε ὑπερβολικός!...

— Γελᾶτε... Ἐγὼ δὲν ἔχω ὄρεξι γιὰ γέλια ἂν ἡμποροῦσα ἐν τούτοις... ἄλλοι; Ἀλλὰ σεῖς δὲν μένετε ποτὲ στὸ σπίτι σας, δὲν δέξεσθε κανένα... Τότε... πῶς θὰ σὰς βλέπω; Κυρία... φίλη μου... πῆτε μου... ζητήσετε, βοήθε κάποιον μέσον...

Ἡ Ζοζάννα ἔγινε κόκκινη πάλι καὶ ἀφοῦ ἔβαλε ὅλα της τὰ δυνατὰ κάπως συγκεχυμένη εἶπε:

— Ναί... ἴσως... Γνωρίζετε τὸ ξενοδοχεῖο τῆς Μαριέττας;

[Ἀκολουθεῖ]

[Μετάφρ. Α. Κ.]

MARCELLE TINAYRE

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀνασκαφαὶ εἰς Φαιστόν καὶ Πριναῖν

Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ κ. Luigi Pernier μέλους τῆς Ἰταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἀποστολῆς ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος τοῦ ἔτους τούτου. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν κατὰ σημείωσιν αὐτοῦ τοῦ κ. Pernier λίαν εὐγενῶς παραχωρηθεῖσαν μοι, εἶναι τὰ ἑξῆς.

Αἱ ἐν Φαιστῷ ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο: α' εἰς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὸν τῆς ἀκροπόλεως, ἐφ' ἧς ἐγείρεται τὸ ἀνάκτορον, β' εἰς τὸ ὑπέδαφος τοῦ Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου.

Ἡ μεσημβρινὴ κλιτὸς τῆς ἀκροπόλεως ἀνεσκάφη ἐφέτος ἐντελῶς μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους, ἀνεγνωρίσθησαν δὲ λείψανα οἰκοδομῶν ἀνηκουσῶν εἰς τέσσαρας τοὐλάχιστον εὐδιακρίτους ἐποχάς. 1) Εἰς τὴν προμυκηναϊκὴν ἐποχὴν (Μεσομινωϊκὴ ἐποχὴ κατὰ τὸ τέλος) ἀνήκουσι λείψανα τινὰ οἰκῶν ἐκτισμένων ἐπὶ τοῦ βράχου μὲ τοίχους ἐξ ἀκατεργάστων λίθων συνδεμένων διὰ γηίνου πηλοῦ. Τινὲς τῶν οἰκῶν τούτων ἔχουσιν ἔδαφος ἐκ γυψίνων πλακῶν. Ἐκ τοῦ στρώματος τούτου προέρχονται τεμάχια κοινάματος χρωματιστοῦ καὶ ἀγγεῖα τοῦ τελευταίου Καμαραϊκοῦ ρυθμοῦ. 2) Εἰς τὴν Μυκηναϊκὴν ἐποχὴν (Τελευταία Μινωϊκὴ) ἀνήκουσι μεγάλοι κανονικοὶ τοῖχοι παρὰλληλοι πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ τελευταίου ἀνακτόρου καὶ ἀποτελοῦντες ἀναπόσπαστον αὐτοῦ μέρος. Καὶ πράγματι χρησιμεύουσιν ὡς ἀντηρίδες καὶ στηρίγματα τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ἀνακτόρου, ἥτις ἐν μέρει ἔχει οἰκοδομηθῆ ἐπὶ τεχνητοῦ ἰσοπέδου. Εἰς τὸ στρώμα τοῦτο ἀνήκουσιν πολλὰ τεμάχια χρωματιστῶν ἀγγείων μυκηναϊκῶν, λαμπτήρ ἐκ στεατίτου γλυπτός καὶ μικρὰ πηλινὴ καλυβροειδῆς πυξίς (urna capanna). 3) Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐποχὴν ἀνήκουσι τὰ λείψανα ναύσκου (9,22 X 5,12) ἐκτισμένου μεταξὺ τῶν μυκηναϊκῶν τοίχων εἰς τὰς πτυχὰς τῆς κλιτῆος· ἐκ τούτου προέρχονται τεμάχια ἀσπίδων καὶ λεβήτων ἐξ ἐλασμάτων ὀρειχαλκίων ἐκκρούστων. 4) Εἰς τὴν ἑλληνορωμαϊκὴν ἐποχὴν ἀνήκουσι τέλος διάφορα τοιχία χονδροειδῆ ἐκτισθέντα κατὰ ποικίλας διευθύνσεις ἐπὶ τῶν προγενεστέρων κτιρίων.

Αἱ σκαφαὶ εἰς τὸ ὑπέδαφος τοῦ Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου ἐγένοντο.

α) Ἀνατολικῶς τῆς ἀνατολικῆς στοᾶς τῆς κεντρικῆς αὐλῆς (στοᾶ 65 ἐν τῇ σχεδίῳ τῶν Ἰταλῶν). Ἐνταῦθα ἀνεκαλύφθη μικρὰ Κλίμαξ, δι' ἧς ἀνέρχοντο εἰς τὰ δωμάτια τὰ κείμενα πρὸς ἀνατολὰς εἰς ἐπιφανείαν ὑψηλότεραν κατὰ 0,60. Τὰ εἰρημένα δωμάτια ἦσαν ἄρα ἐν χρήσει συγχρόνως μετὰ τὴν μεγάλην αὐλὴν τοῦ Μυκην. ἀνακτόρου (40) καὶ ἀπετέλουν μέρος τοῦ Νοτίως τοῦ δωματίου 63 ἀνεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια ἄλλων δωματίων κτισμένων ἐπὶ τοῦ βράχου. Μεταξὺ τῶν χωμάτων τῆς ἐπιχώσεως εὗρίσκοντο πολλὰ τεμάχια Μυκηναϊκῶν ἀγγείων, ἐν οὗτῶν πᾶσι ἐν σχήματι ἀνδρικής κεφαλῆς γραπτῆς, ἐν ἄλλο ἔχον σχῆμα κεφαλῆς βοός, τρίτον καρδιόσχημον μετὰ διακόσμησιν γραμμῶν μέλαιναν ἐκ θαλασσίων οργανισμῶν (κοράλλια, ναυτίλοι), ἀγγεῖα τινὰ λίθινα καὶ διάφορα ἐργαλεῖα ὀρειχαλκίνα.

β) Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ προπυλαίου 3 παρὰ τὴν δυτικὴν αὐλὴν. Εἰς τοὺς ἀποκαλυφθέντας τοίχους εὗρε-

θησαν αἱ εἰσοδοὶ εἰς συστάδα δωματίων τοῦ πρώτου ἀνακτόρου (τοῦ Καμαραϊκοῦ). Ἐκ τοῦ προπυλαίου μεταβαίνει τις εἰς διάδρομον, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸ ἀρχαιότερον ἀνάκτορον ἐκ τοῦ ΝΔ. μέρους. Τὰ εἰρημένα δωμάτια ἔχουσι μικρὰς διαστάσεις καὶ τοίχους ἀρχαῖα ἰσχυροῦς· εἶναι ὅθεν δώματα τοῦ ἰσογαίου ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑψώθησαν ἄλλα. Περιεῖχον ὠραιότατους πίθους καὶ λεπτὰ ἀγγεῖα τοῦ ἀρίστου Μεσομινωϊκοῦ ἢ Καμαραϊκοῦ ρυθμοῦ· πρὸς τούτοις εὗρέθησαν ἐνταῦθα ποικίλα τράπεζαι σπονδῶν πηλινῶν μετὰ ἐπιφανείαν στιλπνὴν ἐρυθροβαφῇ, διάφορα τετραγώνια καὶ ὀμβροειδῆ τεμάχια ἐκ μάζης γηίνης λεπτοτάτης, τὰ ὅποια θὰ ἐχρησίμευον πρὸς ἐπένδυσιν ἐπίπλου τινὸς ξυλίνου καὶ μία μικρὰ κεφαλὴ πηλινὴ χρωματισμένη κατὰ τὸν ρυθμὸν τῶν εἰδωλίων τοῦ Πετσοφά.

γ) Πρὸς ἀνατολὰς τῆς κατωτέρας δυτικῆς αὐλῆς καὶ τοῦ τοίχου τῶν ὀρθοστατῶν ἀνεκαλύφθησαν πολλὰ μικρὰ δωμάτια μετὰ ἐδῶλια κατὰ μήκος τῶν τοίχων· τὰ δωμάτια εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ ἀνεκαλυφθέντα ὑπὸ τὸ προπύλον 3. Καὶ ἐπὶ τούτων τῶν δωματίων ἀνυψοῦτο ἀνώτερον ἔδαφος. Εἰς τὴν κατασκευὴν τινῶν ἐξ αὐτῶν ἐγένετο χρῆσις ὡμῶν πλίνθων. Ἐν δωματίῳ πρὸς νότον, εἰς ὃ εἰσῆρχετο τις ἐκ τοῦ προπυλαίου 3, ἔχει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πιεστήριον διὰ τὴν ἐκθλίψιν ἐλαίου ἢ ἄλλου ὑγροῦ. Ἐντεῦθεν προέρχονται καλλίστα δαίγματα Καμαραϊκῶν ἀγγείων, τινὰ τῶν ὁποίων ἔχουσι λεπτότατα τοιχώματα καὶ ἀνάγλυφον διακόσμησιν. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι δοχεῖον ἐκ στεατίτου ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὁποίου ἔχουσι χαραχθῆ τέσσαρα πτηνά.

δ) Καθ' ὅλην τὴν ἑκτασὶν τοῦ ἀνακτόρου ἐσκάφησαν μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους πολλοὶ δοκιμαστικοὶ λάκκοι ἐπὶ παραλλήλων γραμμῶν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς. Οἱ λάκκοι αὗτοι μᾶς ἐγνώρισαν τὴν διεύθυνσιν τοῦ βράχου καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἀρχαιολογικῶν στρωμάτων τῶν ἐπικειμένων τῆς Φαιστίας Ἀκροπόλεως. Ὁ βράχος κατέρχεται φυσικῶς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς· οὕτως ἡ μεγίστη συμπίεσις (depression) εὗρεται ὑπὸ τὸ μέρος 50 τοῦ ἀνακτόρου. Ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ Μυκηναϊκὸν ἔδαφος ἀπαντᾷ στρώμα προμυκηναϊκὸν παχὺ περίπου 1,50 μέτρον καὶ ὑποκάτω τούτου στρώμα νεολιθικόν, τὸ ὁποῖον φθάνει βάθος ἄλλων 5 μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀρχαιότερου ἀνακτόρου. Ἡ κεντρικὴ αὐλὴ (40) καὶ τὰ γειτονεύοντα δώματα πρὸς δυσμὰς ἐπικεινται ἀμέσως ἐπὶ τοῦ νεολιθικοῦ στρώματος. Τὰ δωμάτια πρὸς βορρᾶν καὶ ΒΑ. τῆς αὐλῆς 40 ἔχουσιν ἰδρυθῆ ἀμέσως ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου.

Εἰς τὸ ἀνάκτορον Φαιστοῦ καὶ εἰς τὸ τῆς Ἀγίας Τριάδος ἢ Ἰταλικῆς Ἀποστολῆς ἐξετέλεσε καὶ ἔργα τινὰ ἀνακαινιστικὰ καὶ στερεωτικὰ.

Αἱ ἀνασκαφαὶ Πριναῖν ἐγένοντο εἰς διάφορα σημεία τῆς λεγομένης Πατέλας τοῦ ἐπιπέδου δηλ. τῆς ἀκροπόλεως διὰ δοκιμαστικῶν λάκκων καὶ ἀπεκάλυψαν τὰ ἑξῆς:

1) Εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν χώραν τῆς Πατέλας μέγα οἰκοδόμημα τετραγώνον μετὰ τείχη πάχους 2,50 μέτρων ἐκ μικρῶν πελεκητῶν τετραγώνων λίθων καὶ μετὰ τέσσαρας ἰσχυροὺς πύργους εἰς τὰς γωνίας. Ἡ εἰσοδὸς εἰς τὸ οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον πιθανῶς εἶναι φρούριον,

φαίνεται ὅτι ἦτο κατὰ τὴν ΝΑ γωνίαν. Κατὰ μήκος τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ὁ βράχος κατέρχεται καθέτως. Οἱ πύργοι εἶναι ἐκτισμένοι μετὰ ὀγκολίθους μεγάλους εἰς τὰς γωνίας καὶ μικροὺς εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῶν τοίχων. Τὸ ὕλικόν τῆς οἰκοδομίας φαίνεται ὅτι ἀπεσπασθῆ ἐξ οἰκοδομημάτων τῆς ἀρχαῖας ἑλληνικῆς ἐποχῆς· καὶ πράγματι εὗρηται ἐντετοιχισμένοι ἐν τῷ οἰκοδομήματι λίθοι τινὲς κοπέντες ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων καὶ περιέχοντες τεμάχια ἀρχαίων ἐπιγραφῶν καὶ μορφὰς ἐγγεγραμμένας ἀρχαῖας ἐποχῆς. Ὁ ρυθμὸς τῆς οἰκοδομίας καὶ τὰ τεμάχια τῶν πηλίνων ἀγγείων μᾶς δεικνύουσιν ὅτι τὸ φρούριον ἦτο ἐν χρήσει κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν (3 καὶ 2 αἰῶνα π. Χ.). Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ὀγκολίθων μετ' ἐπιγραφῶν εὗρέθη καὶ τεμάχιον στήλης σωζούσης τὸ κάτω μέρος προσώπου ἐνδεδυμένου ποδήρει χιτῶν καὶ ἱσταμένου ἐπὶ βάθρου (podium)· ὁ ρυθμὸς τῆς μορφῆς ταύτης ἀναμνηστικὸν τὸν ρυθμὸν μορφῶν τινῶν ζωγραφημένων ἐπὶ τῆς σαροφάγου τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἐκ τῶν πηλίνων ἀγγείων πολλὰ εἶναι βαμμένα μετὰ γάνωμα μέλαν στιλπνὸν καὶ μεταξὺ τούτων τινὰ ἔχουσι μορφὰς ἀναγλύφους· ἀλλὰ ἀγγεῖα πᾶσι ἐρυθρόχροα φέρουσιν ἐγγράμματα εἰς τοὺς ὥμους τὸ ὄνομα ΑΘΗΝΑΙΑC. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ εἰδικῶς ἐκτὸς καὶ πλησίον τῆς ΝΑ γωνίας συνελέγησαν αἰμαῖα τινες δοράτων καὶ βέλη σιδηρᾶ. Ὅμοια ἀντικείμενα εὗρέθησαν καὶ εἰς τοὺς πλησίον ἀγρούς εἰς τοὺς δοκιμαστικούς λάκκους.

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν χώραν τῆς Ἀκροπόλεως εἰς ἀγρὸν συνορεύοντα πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν Ζερβογιάννη, ὁπόθεν προέρχονται τὰ πᾶσινα εἰδῶλα τὰ δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Wide, αἱ δοκιμαὶ ἀπῆλθον ἐκ τινῶν ἰδιωτικῶν οἰκῶν ἀρχαῖας ἑλληνικῆς ἐποχῆς περιέχοντα ὠραιότατους πίθους μετὰ ὀριζοντίας ταινίας κοσμημένας δι' ἀναγλύφου κόσμου καὶ τεμάχια ἀγγείων τοῦ γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ ἐν μὲν τῶν οἰκῶν εὗρεθῆ ἐπιγραφὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὴ μετὰ δύο σειρὰς γραμμάτων, ἐν αἷς ἴσως μνημονεύεται τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Ριζηνίας.

Τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς τοῦ Ζερβογιάννη αἱ δοκιμαὶ ἀπεκάλυψαν εἰς ἐλάχιστον βάθος διέκτυον οἰκοδομημάτων τῆς ἀρχαῖας ἑλλ. ἐποχῆς, περιέχοντα ἀγγεῖα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα πᾶσινα, ὀρειχαλκίνα καὶ σιδηρᾶ. Μεταξὺ τῶν πηλίνων εἶναι ἀξιοσημεῖωτα εἰδῶλα τινὰ καὶ διάφορα τεμάχια καλλίστων πίθων μετὰ ταινίας φερούσας ἀνάγλυφα κοσμήματα. Ἐπὶ τινος τῶν ἀναγλύφων αὐτῶν ὁρῶνται ἱππεῖς καὶ δίφροι μετὰ κύνες καταδιώκοντας αἰγάγρους καὶ πετόμενα πτηνά. Ἐπὶ τινος ἄλλου ὁρῶνται δύο Σφίγγες ἀντιμέτωποι κατὰ τρόπον οἰκοσμήμου ἐκατέρωθεν ἀνθεμίου.

Ἐν Ἡρακλείῳ 1 Ὀκτωβρίου 1906.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΑΝΘΟΥΑΙΔΗΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Περικλῆς Βιζουκίδης

ΕἶΝΑΙ ἐκ τῶν νέων ἀνδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος· ὀνομάζομεν δὲ νέους ἀνδρας ἐκείνους ἐκ τῶν Πανελλήνων, οἱ ὅποιοι ὀφείλουν καὶ ἠμποροῦν καὶ θέλουν εἴτε εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς Ἐπιστήμης, εἴτε τῆς Πολιτικῆς, εἴτε τῆς Τέχνης, τῆς Λογογραφίας καὶ τῆς Δημοσιογραφίας νὰ πληρώσουν — ὅχι ἀπλῶς νὰ ἀναπληρώσουν — τὰς ἀμαρτίας τῶν παλαιῶν καὶ νὰ προετοιμάσουν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ τόπου. Ἐχομεν εὐτυχῶς ὅχι ὀλίγους τοιούτους ἀνδρας ἀνά τὸν Ἑλληνισμόν· μόνον εἰς τὸ στάδιον τῆς Πολιτικῆς δὲν εἶδομεν ἀκόμη καθαρὰ νέους ἀνδρας· οἱ νέοι τὴν ἡλικίαν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐξηρτήσαμεν τὴν ἐλ-

πίδα, ἐγένιναν... παλαιότεροι τῶν παλαιῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον τοὐλάχιστον.

Χρειαζέται ἀκόμη μία μικρὰ διασάφησις τοῦ ὅρου τῶν νέων ἀνδρῶν· ἐν πρώτοις ἡ ἡλικία δὲν κατέχει εἰς τὸ ζήτημα οὔτε τὴν πρώτην οὔτε τὴν δευτέραν θέσιν· Ὁ ἐργαζόμενος εἰς τὸν κύκλον τοῦ καὶ ἀναπτύσσων τὸν ἑαυτόν τοῦ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ σημεῖον τῆς δράσεώς του, ὁ ἐκτελὼν τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἐν συνειδήσει καὶ μετὰ ἐπιτυχίαν ὑπὲρ τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος καὶ θέτων τὴν ἀτομικὴν ἐπίδειξιν καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον εἰς δευτέραν — πραγματικῶς, μετὰ ἔργα καὶ ὅχι μετὰ λόγια, οὔτε μετὰ αὐταπάτην — μοῖραν μετὰ τὸ γενικόν, αὐτὸς νομίζω εἶναι ἐκ τῶν νέων ἀνδρῶν ἀνευ διακρίσεως ἡλικίας.

Περικλῆς Βιζουκίδης

Διὰ τὸν κ. Βιζουκίδην συνέρρευσαν καὶ πολλὰ καλά περιστατικά, ἵνα τὸν φέρουν πολὺ νέον ἀκόμη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς ἐθνικῆς δράσεως· πρῶτον φύσις προνομιοῦχος μετὰ αἵμα αἰθιρῶν-ἡπειρωτικόν τὸ ὁποῖον κινεῖ τὸν ὁργανισμόν ἀνησυχῶς εἰς διαρκὴ ἐργασίαν καὶ πάλιν καὶ ἐμπνέει μετὰ ὑψηλὰ καὶ γενναῖα συναισθήματα, εἰπεὶ εὐπορία οἰκογενειακὴ καὶ τελευταῖον ἡ μετάβασις του εἰς Γερμανίαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν εἰς ἡλικίαν δεκαεξέτων.

Τὸ τελευταῖον περιστατικὸν εἶναι πολὺ σημαντικόν· νὰ γνωρίσῃ κανεὶς εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην τὸν πολιτισμὸν· νὰ διαμορφώσῃ τὸν χαρακτήρα του εἰς ἐκλεκτὸν καὶ ἀληθινὰ ἐπιστημονικὸν περιβάλλον καὶ νὰ ἀφομοιώσῃ μέσα τοῦ τὴν ἀγάπην καὶ πρὸ πάντων τὴν μέθοδον τῆς ἐργασίας. Εἰς τοῦτο βεβαίως ὀφείλεται τὸ ὅτι μετὰ ἑξαετῆς σπουδᾶς εἰς τὴν νομικὴν καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου γενὰ ὁπλισμένος μετὰ τὴν διδακτορικὴν διατριβὴν του εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Βερολίνου, τὴν παρομιῶν διὰ τὴν αὐστηριότητά της, περὶ τῆς ἐσχάτης προδοσίας (Hochverrat), ἡ ὁποία ἔκαμε δύο ἐκδόσεις ἀπὸ γερμανῶν ἐκδότων, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν καὶ κρίσεις ἔχοντες εὐνοϊκώταται καὶ παραπομπὰ εἰς αὐτὴν μετὰ εὐφημῶν μνείαν εἰς τὰ μεγάλα συστηματικὰ συγγράμματα ἐξεχόντων νομομαθῶν, ὁποῖοι εἶναι ὁ von Liszt, ὁ Binding, ὁ Olshansen, ὁ Koehler, ὁ van Calker. Εἰς τοῦτο ἐπίσης ὀφείλεται τὸ ὅτι ὁ κ. Βιζουκίδης δὲν ἀπεκοιμήθη εἰς τὰς δάμνας τῆς πρώτης ἐπιτυχίας του, — ἀρκετὰ δυνατῆς διὰ νὰ κλονίσῃ τὴν ματαιοδοσίαν καὶς ἄλ-

λου άσθενεστέρου χαρακτήρος —, άλλ' έξηκολούθησε την εργασία μὲ νέες πραγματείας, όποιαι «αί θεμελιώδεις νομοθετικά σκέψεις (Legislatorische Grundgedanken)», «οί τίτλοι τοῦ δικαίου της πατριώσεως καί ή οίκουμηνική σύνοδος τοῦ Τριδέντου (die Erwertstitel des Patronatsrechtes und das Konzil von Trient εις τὸ περιοδικόν «Αρχεῖον τοῦ Καθολικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου»)· τὰ έργα αὐτά τὸν έφεραν κατὰ λόγον φυσικὸν εἰς τὸ νά κληθῇ συνεργάτης τοῦ πολυτόμου συγγράμματος «περὶ τοῦ δημοσίου δικαίου τῶν συγχρόνων πολιτικῶν», εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ όποίου μετέχουν μόνον οἱ ἀληθινὰ ἐξεχόντες καί εργατικοὶ τῶν πανταχοῦ νομικῶν.

Καί αὐτὴ μὲν εἶναι ή μία ὄψις τοῦ βίου τῶν καλῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, εἰς τὴν όποιαν καί ἄλλοι ἐξερχόνται όποσδήποτε νικηταί. Ἐρχεται όμως ή δευτέρα φάσις τοῦ βίου, ή πλέον φοβερά καί ἐπικίνδυνος: ή πατριζή στέγη καί ή άστυκή ἀνατροφή τῶν ἀγαθῶν γονέων φέρει τὸν σπουδασμένον υἱὸν εἰς τὴν πατρίδα «γιά νά βγάλῃ παραδες», διὰ νά ἐκμεταλλευθῇ τὴν ἐπιστήμην του.

Ἐδῶ ἀκριβῶς, πού ὀλίγοι ἐπιπλέουν, διεσώθη ό κ. Βιζουκίδης καί ή νίκη του εἶναι πολύ μεγαλυτέρα τῆς προηγουμένης, διότι καί ἀγῶνα χρειάζεται πολύ μεγαλυτερον καί αὐτοθυσίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐνεκοιλόθη τὰ ὑγιέστερα στοιχεῖα, τὰ όποία ἐννοεῖται εἶναι πάντοτε τὰ ὀλιγαριθμότερα καί ἀσθενέστερα. Χωρὶς νά ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὸ «βγάλισμα παραδῶν», ἂν καί εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶχεν εὐρὺ τὸ πεδίον, ὡς δικηγόρος, ἰδίως παρὰ τῷ Γερμανικῷ Προξενεῖο, ἠρκέσθη εἰς ὀλίγα καί τὸν ὑπόλοιπον χρόνον του διέθετεν εἰς ἐξήφωσιν τῶν ὁμογενῶν ἄλλοτε μὲν ὡς εἰδικὸς καί κατόπιν γενικὸς γραμματεὺς τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, κατόπιν διὰ διαλέξεων συχῶν καί σοφῶν—ὡς εὐσυνειδήτων—διὰ τῶν όποίων ἐγγώρισεν εἰς τὸ κοινὸν ἕνα τιτάνια Θεόδωρον Μόρμινεν καί ἕνα γίγαντα Ἰωσήφ Κόλερ ἐκτὸς ἄλλων, τέλος δὲ ὡς χειριστὴς τοῦ καλὰμου ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ καί ὡς ἀλύπτως χειρουργὸς πρὸς ἀπόσπασιν ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τῶν παρασίτων, τὰ όποία ἐκμυζοῦν τὴν δύναμιν καί ἀπομωραίνουν τὸ πνεῦμα τοῦ γέροντος, πού ἐπρεπε νά νεάζῃ. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ό κ. Βιζουκίδης ἀνεδείχθη μικρὸς Λουκιανὸς εἰς τὴν εὐφυΐαν, εἰς τὸ σκόμμα, εἰς τὴν ταχύτητα τῆς σκέψεως, εἰς τὴν εὐμορφίαν τοῦ λόγου, εἰς τὴν δημιουργικὴν καί εὐάρεστον πρὸς τὰ πρόσωπα καί πράγματα ἀλληγορίαν.

Ὅλη αὐτὴ ή εργασία τῶν δύο ἀτόψεων μᾶς δίδει τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὸν κ. Βιζουκίδην δὲν θὰ καταβάλῃ εἰς τὸ μέλλον οὔτε ή φιλοσοφηματία, οὔτε ή ἀπογοήτευσις καί πικρία, οὔτε ή ἀτολμία. Θά ἐπικρατῇ εἰς τὴν ψυχὴν του ή εὐγενὴς ὁρμὴ πρὸς νέας ἐπιστημονικὰς δάφνας, πρὸς νέους ἀγῶνας ἀνὰ τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ ἔργον του σημεῖα τῆς ἐθνικῆς δράσεως!

Α. Σ. Α.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Οὔτε εἰς τὴν Κέρκυραν οὔτε εἰς τὰς Πάτρας.

ΠΡΟ πενήντα μηνῶν ή ρωσικὴ κυβέρνησις μᾶς παρέδωκε ἕνα παλαιὸν λησμονημένο κληροδοτήμα.

Τ' ἀντιπροσωπεύοντα τὸ ἐν λόγῳ κληροδοτήμα 2 1/2 ἑκατομμύρια ρουβλίων—χρεώγραφα κατετεθή-

σον ἔκτοτε ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον μας τῶν Οἰκονομικῶν εἰς μίαν γαλλικὴν τράπεζαν.

Καί τώρα, πού θὰ γείνῃ τὸ νέον Πανεπιστήμιον ἀφοῦ δὲν εἶνε δυνατόν νά ὑψωθῇ ὑπερήφανον ἐκεῖ πού ὤρισε τὸ εὐγενὲς ὄνειρον τοῦ διαθέτου: Φυσικά ὅχι εἰς τὰς Ἀθήνας. Δύο πανεπιστήμια εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν θὰ ἦσαν πάρα πολλά; Ὑπάρχουν μάλιστα πολλοὶ πού νομίζουν ὅτι κακὴ σκέψις ἦτον καί τὸ παλαιὸν πανεπιστήμιον νά ἰδρυθῇ μέσα εἰς τὴν πόλιν, τὰ καφενεῖα, τὴν κίνησιν καί... τὴν πολιτικὴν. Πόσας φορές δὲν ἐξεμεταλλεύθησαν τοὺς φοιτητὰς οἱ πολιτικοί; Πόσας φορές τὸ Πανεπιστήμιον ἔγινε αἰτία ταραχῶν, ἀκαίρου πατριωτισμοῦ, φωνασικῶν, κ.τ.λ.;

Ἐπειτα τὰ πανεπιστήμια σήμερα ἰδρύνονται συνήθως μέσα εἰς τὸ φῶς καί τὴν ἡρεμίαν καί τὸ πράσινον τῶν ἔσχατων. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκάμαμε τὸ λάθος νά κτίσωμεν τὸ ἕνα Πανεπιστήμιον εἰς μέρος ἀκατάλληλον, δὲν θὰ πρέπει νά φανώμεν μᾶλλον προνοητικοὶ τὴν φορὰν αὐτὴν;

Εἶνε κ' ἕνα ἄλλο. Διὰ τὴν αὐτὴν ή συγκέντρωσις ὅλων τῶν ἀνθρώπων Ἑλλήνων καί ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πραγματίων εἰς τὰς Ἀθήνας; Κατηντήσαν αἱ Ἀθήναι νά σημαίνουν τὴν Ἑλλάδα καί—ἄλλοιμονον—νά ποροροφῶν κάθε δροσιὰν ζωῆς ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις.

Καί τώρα, πού ἄλλου πρέπει νά γείνῃ ἀφοῦ αἱ Ἀθήναι ἀποκλείονται;

Εἰς τὴν Κέρκυραν;

Εἰς τὰς Πάτρας;

Νομίζω ὅτι αἱ Πάτραι πρέπει νάποκλεισθῶν ὡς πόλις τύρβης ἐμπορίου καί κορινθιακῆς σταφίδος. Ἀληθινὰ δὲ ὅλοι οἱ Πατρινοὶ δημοσιογράφοι δὲν ἔχουν ἄλλο ἐπιχειρημα ὑπὲρ τῆς πόλεως τῶν παρ' ὅτι εἶνε ή δευτερεύουσα πόλις τοῦ κράτους. Μόνον ό κ. Σακελλαρίου—ό Γαβριηλίδης τῶν Πατρῶν—εἶπε κατὰ περισσώτερον. Εἶπε δηλαδή ὅτι ό Στράβων ὀνομάζει τὴν Πελοπόννησον «Ἀκρόπολιν πάσης Ἑλλάδος». Κ' ἐπειδὴ αἱ Πάτραι εἶνε ἐπὶ τῆς «Ἀκροπόλεως πάσης Ἑλλάδος» πρέπει κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Διὰ τὴν Κέρκυραν ὑπάρχουν περισσώτεροι λόγοι οἱ όποιοι ἡμποροῦν νά θεωρηθῶν ἀκόμη καί ἀποχρῶντες. Ὅτι εἶνε μία πόλις παλαιὰ εἰς πολιτισμόν. Ὅτι ὑπῆρξε κάποτε ή ἐστία τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων. Ὅτι ἐκεῖ ἔζησεν καί ἀπέθανε ό Διονύσιος Σολωμός. Καί ἀκόμη ἕνας ἄλλος λόγος: ἐκεῖ ὑπῆρχε τὸ Ἴόνιον Πανεπιστήμιον. Ἐπειδὴ δὲ εἶνε καί πατρις τοῦ κ. Θεοτόκη, ὑπάρχουν πιθανότητες ὅτι ἐκεῖ θὰ γείνῃ καί τὸ Πανεπιστήμιον.

Καί όμως ἂν μ' ἐρωτοῦσαν κ' ἐμένα θὰ ἔλεγα: Ὅχι, οὔτε εἰς τὰς Ἀθήνας, οὔτε εἰς τὰς Πάτρας, οὔτε εἰς τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπάρχει πανεπιστήμιον. Σῶνει καί περισσεύει. Εἰς τὰς Πάτρας ἂς ἰδρυθῇ ἕνα ἐμπορικὸν πανεπιστήμιον. Εἰς τὴν Κέρκυραν ἂς ἰδρυθῇ τὸ ἐθνικὸν Ὀρδεῖον. Ἀς γείνῃ τὸ κέντρον τῆς μουσικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ τόπου. Ἀλλὰ τὸ Πανεπιστήμιον τὸ Δομπτόλειον πρέπει νά ἰδρυθῇ κάπου ἄλλου. Μακρὰν ἀπὸ τὴν τύρβην τῶν πόλεων εἰς κανένα τοπίον τῆς Κρήτης.

Τὸ ἔθνος ἔκαμε τόσας θυσίας διὰ τὴν Κρήτην. Καί τὸ κράτος ἄλλας τόσας. Σήμερα πού τίποτε σχεδὸν πλέον δὲν μᾶς ἐμποδίζει νά τὴν ὀνομάσωμεν ἑλευθέραν, ή ἰδρυσις τοῦ Δομπτολείου ἐκεῖ κάπου θὰ ἦτον ό ισχυρότερος ἀρραβὼν τῆς ἐνώσεως. Θά ἔφερε ἕνα μέρος τῆς ζωῆς μας ἐκεῖ. Θά ἔδιδε ἕναν παράγοντα κινήσεως εἰς τὴν ἀτυχή μεγαλόνησον. Θά ἐδημιουργοῦσε ἕνα κέντρον Ἑλληνισμοῦ ἐκεῖ—καί τί Ἑλληνισμοῦ!

Ἐπιτέλους ὅλο Σαρωνικὸν θ' ἀναπνέωμεν. Διὰ τί καί τὴν μεγάλην πνοὴν τῆς Μεσογείου;

ΜΟΥΚΙΟΣ ΣΚΑΙΟΛΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ο κ. Παῦλος Νιρβάνας ἐδιάβασε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων» εἰς στενὸν κύκλον λογίων ἐκ τῶν κ. κ. Α. Π. Κουρτίδη, Κωνστ. Μακρῇ, Γρ. Ξενοπούλου, Ν. Λάσκαρη καί Πέτρου Ζητουνιάτη, τὸ δρᾶμα, τὸ όποῖον εἶχαμεν προαναγγεῖλει. Τὸ ἔργον ἐπιγράφεται «Ὁ Ἀρχιτέκτων Μάρθας».

Ὁ ἀρχιτέκτων Μάρθας, ὅπως λέγει ό συγγραφεὺς εἰς τὸν πρόλογόν του, οἰκοδομεῖ τὴν ζωὴν σ' ἕνα σχέδιον ὁραϊότητος καί καλοσύνης. Ὁ Μάρθας ἀντιτάσσει ὅλας τὰς ὥραιας δυνάμεις τῆς ψυχῆς του διὰ νά κρατήσῃ τὸ ἔργον του ὑψηλὸν καί ἀκλόνητον εἰς τὸ φῶς. Κάθε φορὰν πού ή ὕλική ἀντίστασις πρὸς τὴν Μοῖραν ἐξασθενεῖ καί νικάται, ό Μάρθας ἀντιτάσσει τὸ ὄνειρον. Νικᾷ τὴν ἀλήθειαν μὲ τὸ μέγα ψευδὸς, ἰσοδύναμον καί κραταιότερον ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Καί ὅταν εἰς τὴν ἀκατάβλητον καί εἰρωνικὴν ὁρμὴν τῆς ἐχθρικής Μοῖρας τὸ ἔργον του δέχεται τὸν τελευταῖον κλονισμόν, μὲ τὰ ἴδια στοιχεῖα τῆς ὥραιότητος καί τῆς καλοσύνης, ὑψώνει εἰς τὸ φῶς τὸ οἰκοδόμημα τοῦ θανάτου, ὥραϊον καί ἀγαθόν, ὅπως τὸ οἰκοδόμημα τῆς ζωῆς. Ἡ εὐθανασία στεφανώνει τὸ ἔργον του· ό ἀρχιτέκτων Μάρθας νικᾷ τὴν Μοῖραν».

Μία ἀπλὴ ἐξέλιξις τῆς ζωῆς δύο εὐγενικῶν ψυχῶν, τὰς όποίας ἐνώνει ή ἀγάπη, καί τὰς ἐνώνει διὰ παντός κατόπιν ό θάνατος, ἰδοὺ ὅλον τὸ δρᾶμα. Τὰ ἐπεισόδια ἀληθινὰ, ό διάλογος φυσικώτατος, ἀποδίδων ζωηροὺς τοὺς χαρακτήρας, μὲ φράσιν ὥραϊαν καί ποιητικὴν. Κάτω ἀπὸ τὸν διάλογον ό όποῖος βαίνει χωρὶς καμίαν ἐκξήτησιν καί ὅμως μὲ τόσῃν τέχνην, βαδίζει γοργὰ ή Μοῖρα νά φέρῃ τὸ ὥραϊον τραγικὸν τέλος. Εἶναι σκηναί, ὅπως ή τῆς ἀπαγωγῆς τῆς Μίνας ὑπὸ τοῦ Μάρθα καί ἄλλαι, ἀριστοτεχνικαί. Ὁ κ. Νιρβάνας παραθέτει κνοτὰ κοντὰ ἀντιθέσεις μὲ τέχνην πού δίδει τὴν ὥραιότεραν ἐντύπωσιν. Καί ή σκέψις τοῦ ἀγαπητοῦ συγγραφέως ή όποία γεμίζει ὅλην τὴν ἀτμοσφαῖραν, καί παρακολουθεῖ, ἐσωτερικῇ πάντοτε, χωρὶς βιαίας καί κοινὰς ἐκδηλώσεις, δίδει εἰς ὅλον τὸ δρᾶμα κατὰ τὸ θλιβερώς ὥραϊον. Μ.

ΤΗΝ 18 8)βρίου ἤρχισε τὰς παραδόσεις του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ό ἐκ τῶν νεοδιορισθέντων καθηγητῶν κ. Κ. Ζέγγελης.

Ὁ νέος καθηγητὴς τῆς Χημείας, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς διὰ θερμῶν καί συγκινητικῶν λόγων ἀνέφερε τὴν δρᾶσιν τοῦ προκατόχου του Χρηστομάνου, τοῦ ἰδρύσαντος τὸ χημεῖον καί τὴν χημεῖαν αὐτὴν ἐν Ἑλλάδι», εἰσήλθεν εἰς τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας του περὶ ὧ-λης, ἐνεργείας καί αἰθέρος.

Ἡ μελέτη τοῦ θέματος ὑπῆρξεν αὐστηρῶς ἐπιστημονική. Τὰς περὶ τῶν ἀποκλειστικῶν παραγόντων τούτων τοῦ σύμπαντος θεωρίας, ἀνεμόχλευσε τὰ τελευταῖα ἔτη καί μετεμόρφωσεν ἐν πολλοῖς ή ἀνακάλυψις τοῦ ραδίου καί τῶν λοιπῶν ἀκτινεργῶν σωμάτων. Ὁ ὁμιλητὴς ἐπεξήτησεν ἐν μέσῳ τοῦ χάους τῶν σχετικῶν ὑποθέσεων καί θεωριῶν ν' ἀνεύρῃ τὸν θετικὸν πυρῆνα τούτων, ὅστις δὲν θέλει ποτὲ μεταβληθῇ ὅσον καί ἂν ἀλλάξουν αἱ σχετικαὶ θεωρίαι. Ἐπίσης ἐξήτησε νά φέρῃ εἰς ἀριονίαν τὰς κυριαρχούσας σημερον ὑποθέσεις πρὸς τοὺς ἀπαραβάτους νόμους τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καί τῆς ἐνεργείας.

Ἡ ὕλη, εἶπε, δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἑνῶσαν αὐτάρκη καί διακεκριμένην τῆς ἐνεργείας ἂν τῆς ἀφαιρέσωμεν πάσας τὰς ἐπ' αὐτῆς ἐκδηλώσεις τῆς ἐνεργείας, δηλαδή πάσας τὰς ιδιότητας, ἀπομένει ό,τι ἀπομένει ἀπὸ ἕν τρίγωνον ὅταν ἀφαιρέσωμεν πάσας αὐτοῦ τὰς πλευράς. Ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἐνεργείας πάλιν ὁμοιάζει τὸν μυθολογικὸν κένταυρον, εἰς

τὸν όποῖον κάλλιστα διακρίνομεν τὸν ἵππον καί τὸν τοξότην χωρὶς νά δυνάμεθα νά λάβωμεν οὐδένα τούτων χωριστά.

Ἦνα δὲ μὴ ἔλθῃ εἰς ἀντίφασιν πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἀφθαρσίας τὸ γεγονός ὅτι ἐκ τῆς ἀκτινοβολούσης ὕλης (ραδίου κλ.) διαρκῶς ἐκπέμπεται ἐνέργεια (θερμότης, ἡλεκτρισμός κλ.) πρέπει νά δεχθῶμεν τὴν ὕλην ὡς μίαν μορφήν τῆς ἐνεργείας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν αἰθέρα, ὑπεστήριξεν ὅτι εἶνε ἀναπόφευκτος ή παραδοχὴ τῆς ὑπάρξεώς του, παντελῶς ὁμως ἀγνωστος ή φύσις αὐτοῦ. «Εἶνε τὰ ἀόρατα ἐκείνα νημάτια διὰ τῶν όποίων μεταδίδεται ή ζοὴ καί ή κίνησις εἰς τὸ ἀπέραντον τοῦ κόσμου θέατρον· τούτων οὔτε καν ὑποπτεύει τὴν ὑπαρξιν ό ἀπειρος θεατὴς, ό ἐπιστήμων ὁμως γνωρίζει ὅτι ὑπάρχουσιν ἀσφαλῶς, ἀδυνατεῖ ὁμως νά τὰ διακρίνῃ καί τὰ διακρίνει ἀπλῶς διὰ τοῦ ὀνόματος αἰθέρος». Ὁ κ. Ζέγγελης κατόπιν ὁμίλησε περὶ τῶν ἀποριῶν, τὰς όποίας σχετικῶς μὲ τὸ θέμα αὐτοῦ, ἐγέννησαν αἱ παρὰδοξεῖς ἰδιότητες τοῦ ραδίου καί τῶν ὁμοίων αὐτῷ σωμάτων. Αἱ κυριώταται τούτων εἶνε ή ἀνεύρεσις τῆς ἀνεξαντλήτου πηγῆς τῆς ἐνεργείας, ἥτις διαρκῶς ἀκτινοβολεῖται ἐξ αὐτῶν, ὡς καί ό λόγος τῆς σταθερότητος αὐτῆς. Εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων ἀπὸ ἐτῶν κατέγινε θεωρητικῶς καί πειραματικῶς ἐρευνῶν, τὰ δὲ συμπεράσματα, τῶν μελετῶν του τούτων ἐδημοσιεύθησαν συγχρόνως σχεδὸν μετὰ τῆς ὁμιλίας του γερμανιστὴ εἰς τὸ «Περιοδικὸν τῆς φυσικῆς Χημείας».

Κατὰ ταῦτα, τὰ ἀκτινεργὰ σώματα δὲν ἀκτινοβολοῦσι ὡς σήμερον θεωρεῖται ἀπὸ τῆς στερεᾶς καταστάσεως. Ἀναπτύσσουσιν διαρκῶς ἀπειρώς ἐλαχίστην ποσότητα ἀτμῶν, τῶν όποίων τὴν ὑπαρξιν πειραματικῶς ό κ. Ζέγγελης ἀπέδειξεν. Οἱ ἀτμοὶ οὗτοι διαρκῶς ἀποσυντίθενται ἀπλούστεροι καθιστάμενοι μέχρις οὗ καταλήξουν εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ἀποσυνθέσεως, εἰς τὰς διαφόρους ἐκ τοῦ ραδίου κλ. ἐκπεπομένας ἀκτίνας.

Ἀφοῦ κατόπιν δι' ὀλίγων ἐξῆρε τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς χημείας, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς φοιτητὰς, συνέστησεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐπιστήμην, τῆς όποίας ή θεωρεία παρ' ἡμῖν δύναται νά θεωρηθῇ καί ὡς ἀνάγκη ἐθνική, καί ἥτις πρέπει νά εἶνε πάντοτε τὸ ἰδεώδες σύμβολον τοῦ μέλλοντος τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ε.

ΑΠΟ τὸν «Ἀπόλλωνα» τῆς Σύρου ἀναδημοσιεύμεν ἕνα ἀστεῖον προικοσύμφωνον, πολῦτιμον δοκουμένο νησιώτικης λαογραφίας.

Ἐν Σίφνῳ, τῇ 16 Ἰανουαρίου 1765.

Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος καί τῆς κοινῆς Κατῆς. Προικοσύμφωνον τῆς πρώτης κόρης μας θυγατρὸς τοῦ Κωνσταντῆ τῆς Σμαράγδας καί τῆς μακαρίτισσας τῆς γυναικὸς μου Πιπινάκης. Νά πάρῃ ὁ ἄμμιον σύζυγόν της τὸν Ντομεντινιαννάκη τοῦ Κωνσταντῆ Μονωλάκη καί τῆς Ἀρχόντισσας Βαρβαρίτσας νά τὸν ἔχῃ καί νά τὸν νέμεται ἡμέρα καί νύκτα. Ἐν πρώτοις τῆς δίδομεν ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς καρδιάς μας ὅλην μας τὴν εὐχὴν. Δεύτερον 4 εἰκονίσματα, τὸ πρῶτον σὲ ἕξλον δυνατόν καί χονδρὸν δύο δάκτυλα καί τὰ 3 σὲ ἀχυβάδες, 3 ὑποκάμισα τὰ δύο μικρὰ καί τὸ ἕνα μεγάλο, 2 ἀπομεινανὰ ἀτρίπτητα καί ὀλόγερα, 2 μισοφόρια παστρικά μπουνγαδιασμένα, ἕνα ἡμισυ ζευγάρι κάλτσας, τὴν ἄλλην ἔως ὅτου γείνῃ ό γάμος ἔχει καιρὸν νά τὴν πλέξῃ, 1 φουστὰν ἀπὸ ῥιγὸ τοῖτι, καί ἄλλο ἀπὸ τσακονέτον, 2 μανδύλια τοῦ λαδιῶ καί 2 χουμαγιά, 1 φασκιά διὰ τὸ καλορίζικον, 1 ζευγὸς παπούτσια τὸ ἕνα μπαλωμένον, 45 πήχες βοσκόννα, 3 τυλιγὰδια μίτο 253 1/2 πήχες, καί τοῦ γαμβροῦ μια σκούφια ἄσπρη νυκτιὰ νά φορῇ βραδιά

παρά βραδιά, 2 ρεάλια, 5 παράδες και 3 άσπρα, 2 τουρκάκια καστονά με τὰ καπάκια των, 2 ποτήρια της Βενέτίας, 4 πάτια τὸ ἓνα λιγάκι ραγισμένο, 1 μαστραπά της μακαρίτισσας της Γιαγιάς μου, 1 φλιντζάνη και 1 τζάφρη τὸ ἀμελέτητον, 1 τέττερι χωρὶς καπάκι, 1 καρτσόξυλον ἀπὸ ξύλον ζωντανόν, 3 βελώνες, 1 λήγνον χωματιένιον καὶ ἓναν ἄλλον ἀπὸ καθάριο ντενεκὲ μπαγιατισμένον, ἓνα στρώμα μπαλωμένον ἀπὸ φίνον καλαμπόφυλον, 1 κλαδί σκυῖας πὲρ τραμοντάνα, μία τζαρόγα (χωράφι) ἴσα με μιά κυλίστρα ἐνὸς γαϊδάρου, 2 κότες, 1 πετινόν, 7 αυγά, 1 κόσκινο κουζιά 1 μερμιτζέλι σπιτίσια μακαρόνια καὶ ἂν προφθάσωμεν θὰ κάμωμεν ἄλλα τόσα, 2 1/2 λίτρες ἐλαιοῦς, 2 δουζίναις σπανιότσους (χάνους), 40 πλεξάναις κρεμίδια καὶ 2 βάζους κάπαρι, νὰ τὰ κάμουν ὅλα θάλασσα, νὰ τρώνε, νὰ πίνουν, νὰ γλεντοῦν ὅλο τὸ ὀκταήμερον, γαμβρός, νύφη, ὅλο τὸ συμπεθεριὸ καὶ οἱ πῦθ κοντὰ γειτόνιοι. Εἰς τὸν γαμβρόν τὴν Κοκῶνα Κατὲ με ὅλα της.

Ὁ πενθερός

Κωνσταντῆς της Σμαράγδας

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ πράγματα διὰ τὴν Ἀμερικανικὴν ζωὴν μαθαίνομεν ἀπὸ ἓν ἄρθρον τῆς «Ἀτλαντίδος». Τὸ ἐν Βασινγκτῶν γραφεῖον τῆς ἀπογραφῆς τῆς χώρας ἐδημοσίευσεν πίνακα ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει διαφόρους πληροφορίας ἐπὶ 151 πόλεων τῆς Συμπολιτείας. Αἱ πόλεις αὗται εἶχαν πληθυσμὸν ἄνω τῶν τριάντα χιλιάδων κατὰ τὸ ἔτος 1904. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων ἡ «Ἀτλαντίς» ἀποσπᾷ τὰς κατωτέρω:

Ἡ νέα Υόρκη ἔχει τὴν μεγίστην ὅλων τῶν ἄλλων πόλεων ἐπιφάνειαν ἀνερχομένην εἰς 209, 218 Ἀμερικανικά στρέμματα, κατόπιν ἔρχεται ἡ Νέα Ὁρλεάνη ἀριθμοῦσα 125, 600 στρέμματα, καὶ τρίτον τὸ Σικάγον ἔχον 114, 932 στρέμματα. Ἡ Χορόν της πολιτείας Νέας Υερσέης ἔχει τὴν ἐλαχίστην ἐπιφάνειαν, ἥτοι 825 στρέμματα. Αἱ ὀλικαὶ δαπάναι τῶν 151 πόλεων διὰ τὸ ἔτος τῆς διαχειρίσεως τοῦ 1904 ἀνέρχοντο εἰς 554, 440, 215 δολάρια, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ δημοτικαὶ δαπάναι τῆς Νέας Υόρκης συνεποσοῦντο εἰς 167, 060, 171 ἥτοι τὰ τρίτα δέκατα τοῦ ὅλου ποσοῦ.

Ὁ ἀποθανὼν Γάλλος κριτικὸς Μάρκελλος Σβόμπ εἶχεν ἀποκαλέσει τὸν Ἀγγλον συνάδελφόν του κ. Edmund Gosse «εὐρωπαϊὸν κριτικόν» ἐν ἑαυτοῦ πάσης εὐρωπαϊκῆς φιλολογικῆς κινήσεως. Ὁ κ. Gosse ἔχει ἀσχοληθῇ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μετὰ τὰς Σκανδιναβικὰς φιλολογίας. Εἶνε, καθὼς μαθαίνομεν ἀπὸ τὸν «Γαλάτην Ἑρμῆν» ὁ πρῶτος ποῦ ἀνεκάλυψε τὸν Ἰψεν. Τὸν ἐγνώριζεν ἐνδομύχως, ἀλληλογραφοῦσε μαζί του, ἐσχολίασε τὸ ἔργον του καὶ ἐπιχειρεῖ ἤδη νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν μεγάλον συγγραφέα εἰς εἰδικὸν περὶ αὐτοῦ βιβλίον. Τὸ ἔργον θὰ εἶνε μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν «Φιλολογικῶν βίων», τὴν ὁποίαν ἐκδίδουν οἱ κ. κ. Hodder et Stroughton.

Ὁ Ἀλφρέδος δὲ Βινύ ὁ μεγαλοφυὴς ποιητὴς τοῦ Εἰσα καὶ τοῦ Μοῦση, ὁ πατὴρ τοῦ ὁρατισμοῦ, ὁ μεριζόμενος τὴν δόξαν αὐτὴν μετὰ τοῦ Λαμαρτίνου, γίνεται ἐσάτως ἀντικείμενον ἐρευνῶν καὶ μελετῶν ἐνδελεχῶν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐκτὸς τοῦ βιβλίου ποῦ ὁ κ. Seché, ὁ ἐπίτιμος μελετητὴς καὶ βιογράφος τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Μυσσέ καὶ τοῦ Σαιντ Μπερ τοῦ ἀφιερώνει, πολλὰ ἄλλα βιβλία, μελετῶντα τὸν μεγάλον ποιητὴν καὶ penseur ὑπὸ ταύτην ἡ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἐξεδόθησαν ἐσχάτως. Ἡ Ἑμμα Σακελλαρίδη δημοσιεύει τὴν ἀλληλογραφίαν του. Κα-

θὼς ὁ κ. Jean de Gourmont παρατηρεῖ εἰς τὰς ἐπιστολάς αὐτάς, ἐκτὸς τῶν συγγραφικῶν τοῦ Βινύ προσημάτων θανμάζομεν καὶ τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ χαρακτῆρος του καὶ τῆς ζωῆς του. «Ὁμιλεῖ, μέσα εἰς τὰς ἐπιστολάς αὐτάς, περισσότερον διὰ τὰς ιδέας καὶ τὰ συναισθηματικά του παρὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Αἰσθάνεται τὸ θάρρος νὰ ὑποφέρῃ ὅτι ὀδυνηρόν, εἰς τὴν ζωὴν του, ὅχι ὅμως καὶ νὰ τὸ διηγῇ. Μόνον τὸν ἑαυτὸν του ἐμπιστεύεται καὶ ἀγαπᾷ τὴν μοναξιάν του. Γράφει, καὶ τὸ ἔργον του, ἐνφ φαίνεται ἀπρόσωπον, εἶνε ἀποτέλεσμα αὐτοαναλύσεων». Ἰδοὺ μία σκέψις του: «Ἡ ζωὴ δὲν ἀξίζει, ἀλήθεια, νὰ τὴν συλλογίζεσαι κανεὶς ἀκαταπαύστως. Οἱ παρῖαι τῆς κοινωνίας εἶνε οἱ παρῖαι».

Εἶχε ἀγαπήσει μὲ ὅλην τὴν καρδίαν, μὲ μίαν συνεχῆ ἀνησυχίαν καὶ τῆς εἶχεν ἀφιερώσει μερικὰ ἔτη τῆς ζωῆς του, τὴν Μαρίαν Δορβάλ. Δι' αὐτὴν συνθέτει τὰ θεατρικά του ἔργα. Ἰδοὺ τί γράφει ἐπάνω εἰς ἓν ἀντίτυπον τῆς Maréchale d' ancre:

*Si des siècles mon nom perce la nuit obscure
Ce livre, écrit pour vous, sous votre nom vivra.
Ce que le temps présent tout bas déjà murmure,
Quelqu'un, dans l'avenir, tout haut le redira.*

Καὶ αὐτὴ ἡ Μαρία Δορβάλ τὸν ἔκαμε δυστυχῆ. Ἐπὶ τέλους ἡ ὑπερηφάνειά του ἐξηγέρθη. Καὶ τὴν ἐγκατέλειπε.

Ἐκτὸς τῶν δύο αὐτῶν βιβλίων ποῦ ἀναφέραμεν ἐξεδόθησαν ἐπίσης διὰ τὸν Βινύ, τοῦ κ. Marabail: Ἡ ἐπίδρασις τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Βινύ.

Η σύγχρονος Γαλλικὴ ποίησις ἡμποροῦμεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι γενναίως, ὅπως ἀνέκαθεν, ἀντιπροσωπεύεται. Μαζί μετ' ὃν Ἕλληνα Jean Moréas, ὁ Ἑλληνολάτρης Ἑρρίκος δὲ Ρενιέ, καὶ ὁ Viélé-Griffin, ὁ δημιουργὸς τοῦ ἐλευθέρου στίχου, βιβλικὸς αὐτὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν μορφήν, ὁ Francis Jammes ὁ ἐσχάτως προσηλυτισθεὶς εἰς τὸν καθολικισμόν τοῦ ὁποῦν ἔην ποίησιν οἱ Γάλλοι παρομοιάζουν μετ' ὃν Βιοργιαννῆν, ὁ μεγαλόστομος ὁραματιστὴς Βερερέν, Βέλγος αὐτός, διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τοὺς λυρικοὺς.

Καὶ μετὰ τούτους, οἱ νεῖλιδες Léo Larghier, Emile Despax, Abel Bonnard, ὁ François Porché, ὁ André Spire περὶ τῶν ὁποίων μᾶς ὁμιλεῖ εἰς τὸν «Γαλάτην Ἑρμῆν» ὁ κ. Jean de Gourmont.

Εἰς τὸ ἴδιον ἄρθρον ὁ κ. Γκουρμόν ὁμιλεῖ ὡς ἐξῆς περὶ τοῦ Moréas: «Αἱ **Στροφαὶ** τοῦ Jean Moréas εἶνε βέβαια μία χρονολογία εἰς τὴν γαλλικὴν ποίησιν. Τὸ βιβλίον αὐτὸ παρουσιάζει τὸ τέμμα μᾶς προσωπικῆς ἐξελίξεως, τὴν ἐκβασιν τοῦ ταξιδίου τοῦ **Περσικοῦ** προσκυνητοῦ, διὰ μ' ἐσπουτῆς γαλλικῆς φιλολογίας. Ἀπὸ τὴν τελειότητα αὐτὴν θὰ προέλθῃ μία νέα ποίησις κλασσικῆς ἐμφανίσεως ποῦ θὰ εἶνε ἡ stylisation ὅλων τῶν συμβολιστικῶν προσπαθειῶν».

ΝΕΑΝ ποιητικὴν συλλογὴν ἔγραψε ὁ κ. F. Viélé-Griffin, ὁ ἐκ τῶν δημιουργῶν τοῦ ἐλευθέρου στίχου: «Plus loin». Ἰδοὺ πῶς κρίνει τὸν ποιητὴν ὁ κ. Πέτρος Κιγιά εἰς τὸν Γαλάτην Ἑρμῆν: «Ἡμπορεῖ αἱ ἐπιθυμίαι καὶ συγκινήσεις νὰ ἔχουν ἀλλάξῃ ἡ διάνοια ἀπέμεινε ἡ αὐτὴ καὶ τότε, καὶ τὰ μέσα τῆς ἐκφράσεως δὲν διαφέρουν πολὺ εἰς τὴν «Partenza» καὶ εἰς τὸν «Ἑρῶτα» ἀπὸ τὰ μέσα τῆς ἐκφράσεως εἰς τὰς «Χαράς» καὶ εἰς τὴν Chevauchée d' Yeldis. Οἱ δύο τρόποι ποῦ ἐπροτίμησεν ὁ κ. Φ. Βιελέ-Γριφφίν τοῦ εἶνε πολὺ προσφιλεῖς: τὸ βραγὺ τραγοῦδι ἐνός μᾶλλον συνεσφριγμένου ρυθμικοῦ σχεδίου καὶ ἀμεσώ-

τερον καταλήπτου καὶ τὰ μικρὰ ποιήματα τὰ οἰκοδομημένα ἐλευθέρως... Υπάρχουν εἰς τὸν ποιητὴν αὐτόν, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἐπεξήγησε τὴν ἀπλότητα πολλὰ ἐσωτερικὰ ἀντιφάσεις...

Εἰς τὸν «Νέον Ἐλευθέρων Τύπον» τῆς Βιέννης ὁ κ. Otto Hauser ἐκ τῶν προμάχων τοῦ παγγερμανισμοῦ γράφει ὅτι ὅλη ἡ ζωὴ τῆς σημερινῆς γαλλικῆς ποιήσεως καὶ φιλολογίας ἐν γενεῇ ὀφείλεται εἰς συγγραφεῖς γερμανικῆς καταγωγῆς:

«Ὁ Μάτερλιγκ, ὁ Βεραιρέν, ὁ Κάρολος Βάν Λεμπέργκ ἐγεννήθησαν Φλαμανδοί. Ὁ Ἀλβέρτος Σαμαῖν ἦτον Γάλλος Βόρειος κέλισσας Φλαμανδὸς ἐκ μητρὸς, καὶ ὁ Βεργαῖν κατάγεται ἀπὸ τὴν Λορραίνην καὶ φέρει ὄνομα Φλαμανδικόν. Ὁ Ἀλβέρτος Μοκὲλ εἶνε Βαλλῶνος καὶ πιθανὸν καταγωγῆς γερμανικῆς, ὁ Γουστάβος Κάν ἐβραιογερμανός, ὁ Μάρκελλος Σβόμπ ὡς καὶ τὸ ὄνομά του τὸ φανερῶνει ἐπίσης, ὁ Στούαρτ Μερίλλ καὶ ὁ François Viélé-Griffin εἶνε Ἀμερικανοί. Ὁ Ἑρρίκος δὲ Ρενιέ εἶνε Γάλλος εὐγενῆς, καὶ ὅπως ὅλοι οἱ Γάλλοι εὐγενεῖς θὰ ἔχη μέσα του γερμανικὸν αἷμα...»

Ὁ κ. Pasquale Gatti δημοσιεύει βιβλίον διὰ τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ Λεοπάρδη. Καθὼς ἰταλὸς κριτικὸς παρατηρεῖ, τὸ βιβλίον ἔχει ἰδιόζουσαν ἀξίαν. Ὁ κ. Gatti θεωρεῖ τὸν πεσσιμισμόν τοῦ Λεοπάρδη διάφορον τοῦ πεσσιμισμοῦ τοῦ Σαπτεγγάουερ, διότι ὁ Ἰταλὸς ποιητὴς δὲν ἡμπόρεσε νὰ δεχθῇ ἀμέσως τὴν παγκοσμίαν τοῦ πόνου ἡγεμονίαν. Πράγματι ὁ πεσσιμισμὸς του εἶνε καθαρὸς ἠθικός, δηλαδὴ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν παρατήρησιν, ἀπὸ γενετικῆς παρατηρήσεως ἐπὶ τῶν σχέσεων πλάσματος πρὸς πλάσμα, ἐνφ ὁ πεσσιμισμὸς τοῦ Σαπτεγγάουερ εἶνε γενικώτερος, μεταφυσικώτερος.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ἔως τότε πενήντα παγκόσμιαι τεχνηταὶ γλώσσαι: Τὸ βολατῆν, τὸ μπολάκ, τὸ ἐσπεράντο, κ. ἄ. Ὁ κ. H. Molenaar προτείνει νέαν εἰς τὸν Courier Européen. Τὴν ὀνομάζει Universal. Ἰδοὺ ἓνα δείγμα τῆς περιέργου αὐτῆς γλώσσης τὸ ὁποῖον, ἐλπίζομεν, ὅτι εὐκόλα θὰ κατανοήσουν οἱ ἀναγνώσται μας: Diversitat de lingi es fatal a geni e a progres. Si existe un ling universal, gener human profite un terz de son vit.

Ὁ κ. Paul Delil ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ φιλολογικὸν παράρτημα τοῦ Φιγαρώ τῆς 6 Ὀκτωβρίου ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὸ τελευταῖον ταξίδι εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. «Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, πρόκειται περὶ τῶν μικρασιατῶν Ἑλλήνων, ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, καὶ αἱ παραφθοραὶ εἰν' ἐλαφρόταται, τόσο ποῦ ἐν αὐτῇ συνηθισμένον ἡμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ».

Εἰς τὸν Moniteur Ecclésiastique τῆς Πετρούπολεως ὁ καθηγητὴς κ. Σοκολόφ δημοσιεύει μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ «σύγχρονος Ἑλληνισμός». Ἰδοὺ μερικαὶ γραμμαί: «Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος διερχεται φρικτῶδη κρίσιν. Παντοῦ ὅπου εἶνε διασκορπισμένον, παρατηρεῖται κανεὶς καταδιώξεις ἐναντίον του ἀγρίας καὶ κινήματα ἀνησυχητικά. Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ, καταδιωκομένη καὶ πιεζομένη θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν κρίσιν αὐτὴν ὀλιζομένη μετ' ὅλον τῆς τὸν ἔθνικόν ἡρωισμόν».

ΑΠΟ ἓνα ἄρθρον τοῦ κ. Καμίλλου Μωκλαίρ «ὁ Σούμαν καὶ οἱ ποιηταὶ» ἀποσπῶμεν τὰς κατωτέρω γραμμάς:

«Εἶνε τὸ αἶσθημα τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς τεχνικῆς, τῆς καθαρᾶς μουσικῆς, τῆς ἠθικῆς αὐτῆς σημασίας τοῦ Σούμαν, τῆς τοποθετήσεως τῆς ψυχῆς του εἰς ἓνα ὑψηλότερον ἐπίπεδον, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ βάθος τῆς Σουμανικῆς λατρείας καὶ δημιουργεῖ εἰς τοὺς διασώτας τοῦ ὄνειροπόλου τοῦ Zwickau, τὴν διακεκριμένην αὐτὴν «κατάστασιν» τῆς κριτικῆς ἐκτιμήσεως καὶ ἀκόμη ἂν ἡ ἐκτίμησις αὐτὴ θὰ ἦτο πληρεστέρα διὰ συμφωνιστὰς ἄλλους μᾶλλον αὐτοτελεῖς καὶ περισσότερον προικισμένους. Αἱ δίκαιαι ἐπιφυλάξεις ἐπὶ τῆς ἀξίας του ὡς ἐνορχηστρωτοῦ, ἡ δραματούργου ἡ κοντραποῦντίστα δὲν θὰ περιορίσουν τὴν μαγικὴν δύναμιν τῶν lieder ἐκτελουμένων εἰς τὸ πιάνο μεταξὺ μερικῶν φίλων. Ἐδῶ ὑπάρχουν θαύματα χάριτος καὶ πόνου, ἐδῶ ἀνανεώτεται ἡ ζωγραφικὴ εὐρεσις καὶ ἡ ὑποκειμενικὴ μῆσις μεγαλοφυΐας ποῦ ἐαυθιθέτησε ὅλας τὰς ἀποχρώσεις τῆς ἀνθρωπίνης συγκινήσεως...»

Ὁ κ. Pirro ἐδημοσίευσεν σπουδαῖον βιβλίον περὶ τοῦ J. S. Bach. Ἰδοὺ τί γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ γνωστὸς μουσικοκριτικὸς κ. Marnold εἰς τὸν Γαλάτην Ἑρμῆν: «Ὁ κ. Pirro ἐσυμβουλευθῇ ὅλα τὰ κείμενα, τὰ παρέβαλε, ἐξήλεγξε τὰς πηγὰς καὶ τὰ δοκουμένα, ἐδιδόθησε τὰς πλάνας ἡ συνεπλήρωσε τὰ κενά...» Θεωρεῖ τὸ βιβλίον ἀκόμη ὡς θαυμασίαν βιογραφίαν τοῦ μεγάλου διδασκάλου καὶ ἀψευδῆ ὁδηγὸν διαμέσου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του... Κ.

ΠΡΟ μηνῶν εἰς μίαν του κριτικὴν ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς Τόδε ἔλεγε ὅτι οἱ σημερινοὶ ζωγράφοι τῆς Γερμανίας καὶ προπάντων οἱ Βερολινέζοι, ὅπως ὁ Λίμπερμαν καὶ οἱ μαθηταὶ του, παρέβλεψαν τὸ γνήσιον πνεῦμα τῆς γερμανικῆς τέχνης καὶ ἡκολούθησαν νέας τάσεις. Εἰς τὴν κριτικὴν αὐτὴν ἐγένετο λόγος καὶ περὶ τοῦ Χάινς Τόμας, ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπόδειγμα τοῦ γνησίου γερμανικοῦ πνεύματος εἰς τὴν τέχνην ἡρωικήν λοιπὸν ὁ Χάινς Τόμας διὰ τὸ ζήτημα, καὶ ἡ ἀπάντησις του δὲν εὐχαρίστησε διόλου ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ θέσουν εἰς τὴν τέχνην ὅρια ἔθνικα.

Ὁ Τόμας λοιπὸν ἀναγνωρίζει εἰς τὴν τέχνην καρακτῆρα ἔθνικόν καὶ θεωρεῖ τὰς ξένας ἐπιδράσεις ὡς ὡς κακὸν ἄλλ' ὡς ἀγαθόν. Κατ' αὐτὸν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία εἶναι τόσοι συγγενεῖς μετ' ὃν Γερμανίαν πνευματικῶς καὶ ὑπὸ ἐποφιν παιδεύσεως ὥστε ἡ ἀλληλεπίδρασις εἰς τὴν τέχνην ἀποβαίνει ἀγαθὴ. Χάρις εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ Γερμανία ἐγκατέλειπε τὴν κατὰ συνθήκην ζωγραφικὴν. Ὁ Κουρμπέ, ὁ Κορό, ὁ Μιλλέ ἐβοήθησαν πολὺ τοὺς Γερμανοὺς καλλιτέχνους νὰ διαδόσουν τὴν ιδέαν ὅτι ἡ ἀληθὴς τέχνη χρησιμεύει πρὸς ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων καὶ ὅχι πρὸς ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ παραδόσεως. Ἡ αὐτὴ ἐπίδρασις ἐγένετο καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν μεγάλων Ὀλλανδῶν ζωγράφων παρετηρήθη μία παράδοσις καλλιτεχνικῆ ἐσκεμμένη, ὅλος ἔθνικῃ.

Αἱ διεθνεῖς λοιπὸν ἐκθέσεις εἶναι ὀφελίμοι. Ὁ φρεῖλον ὅμως οἱ ξένοι ν' ἀντιπροσωπεύονται ὅχι μετὰ ἀρετὴν ἔργων οἰωνόητοτε ἀλλὰ μετ' ὀλίγα καὶ ἐκλεκτὰ χαρακτηριστικὰ τὴν τέχνην τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τὴν τέχνην τῆς χώρας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν.

Πρέπει νὰ γεννηθῇ μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἔθνων τὸ πνεῦμα τοῦ φιλικῆς καὶ εὐγενεῖς ἀνταγωνισμοῦ. Κάθε ἔθνος θὰ ὀφελῇ ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμόν αὐ-

τὸν καὶ θὰ ἐκλείψῃ ἔτσι ἡ περιορισμένη κρίσις ἡ ὁποία ὑπονομεύει τὴν καλλιτεχνικὴν ζωὴν καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν αἶσθημα.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Πανεθηναίων»

— ἀδεία τοῦ Υπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν	Δρ. 2.084.40
Παναγῆς Λύγουστατος	» 8.15
Λουκάς Διβάλης	» 6.75
Δ. Διακωστατιάτης	» 6.75
Λάμπρος Βρετός	» 6.75
Γεώργιος Παγανῆς	» 2.75

Δρ. 2 115.55

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλικὸν ποσὸν εἶναι 3500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1500. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἐξήσαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς σίχους τοῦ ὕμνου τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος προσεκάλεσεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Γάλλον γλύπτην Ροντέν.

Κατὰ τὸν ἐφετεινὸν διαγωνισμόν τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρίας ἐβραβεύθησαν τὰ «Σίμικτα Γλωσσικά» ἔργον τοῦ ἀποθανόντος καθηγητοῦ Ι. Πρωτοδίκου καὶ τὰ «Ἐθνικά παρωνύμια παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησι» τοῦ συνεργάτου μας κ. Κ. Σ. Γούναρη.

Εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος θὰ δημοσιεύσωμεν νέον δημοτικὸν τραγοῦδι τῆς Ρόδου «Οἱ Γρηῆς καὶ ὁ Χάρος» τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπέστειλε ὁ φίλος κ. Παῦλος Γνευτός.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις θὰ μεταφέρει τὴν τέφραν τοῦ Ζολᾶ εἰς τὸ Πάνθεον.

Ἡ κυρία Ζολᾶ θὰ δημοσιεύῃ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ συζύγου της. Μερικὰ ἀπὸ τὰ γράμματα αὐτὰ δείχνουν τὸν Ζολᾶ μὲ νέαν ὄψιν, ὅπου δεκαεννέα ἐτῶν φαίνεται εἰς πλήρη ὀριμότητα.

Ὁ κ. Μπρέμ Στόκερ φίλος τοῦ πρὸ ἐνὸς ἔτους ἀποθανόντος ἠθοποιοῦ Ἔρβιν ἐξέδωκε δύο τόμους περὶ τοῦ Ἀγγλοῦ καλλιτέχνη. Τὸ βιβλίον περιέχει πλείστα ἀνέκδοτα καὶ ἐνδιαφερούσας πληροφορίες.

Δύο ἀνδριάντας ἔχει στήσει ἡ Ἀμερικὴ εἰς τὸν Βέρδη. Εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην καὶ τὴν Φιλαδέλφειαν.

Ἀλληλογραφία. — κ. Α. Σιμόνην. Ὅχι. Μούκιος Σκαϊόλας δὲν εἶναι ὁ κ. Σκίπης. Κακῶς ἐγράφη εἰς τὰς Συμωναϊκὰς ἐφημερίδας. Ὅσάκις ἔγραψε εἰς τὰ «Παναθηναία» ὁ κ. Σκίπης, ἔγραψε χωρὶς ψευδώνυμον.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἀναγραφὴ τῶν κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1906-1907 ἁρχῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἑθν. Πανεπιστημίου κτλ. Πρυτανεῖα Ν. Γ. Πολίτου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Πανσλανισταὶ οἱ μεγάλοι ἐχθροὶ τοῦ γένους. Ἀθῆναι, 1906 τυπογρ. Παρασκευᾶ Λεωνή δρ. 3.

Ἰωσήφ ὁ Ἀνδρούσης ὑπὸ Τεζεκιῆλ Βελανιδιώτου. Ἀθῆναι 1906 τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου δρ. 1.

Ἡ ὁμολογία Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ὑπὸ Δημ. Σίμου Μπαλάνου. Ἀθῆναι 1906 τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ἡπειρώτικα Παραμύθια ὑπὸ Χ. Χρηστοβασίλη. Ἀθῆναι 1906 τυπογρ. Μ. Σαλιβέρου δρ. 2.

Τὸ ἐν Ἑλλάδι κρατοῦν κοινοβουλευτικὸν δικαίον ὑπὸ Ἡλία Δ. Ζέγγελη. Τόμος Β'. Ἀθῆναι 1906 τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου δρ. 6.

Τὸ ἄλῃς καὶ ἄλῃς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Κ. Α. Στασινοπούλου. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, δρ. 0.40.

Ὑπερωκεάνεια ταξίδια ὑπὸ Πέτρου Φιλῆ. Ἀθῆναι τυπογρ. Κτενᾶ δρ. 2.

Ἀνθρώπινος Μηχανισμὸς μετὰφρασμα Ἀλεξάνδρου Παπαμόσκου. Ἀθῆναι 1906.

Die Photographie im Dienste der Geisteswissenschaften von Karl Krumbacher. Leipzig 1906 Druck und Verlag von B. G. Teubner.

Gibt es kein Naturrecht? Inaugural-Dissertation von S. P. Stamulis. Jena Druck von Bernhard Vopelius.

Les hommages divins par Albert Erlande. Poèmes. Paris, E. Sansot & Cie frs. 3.50.

